

Anadolu Yayıncılık adına İmtiyaz
Sahibi: Nevzat Eraydın
Yazı İşleri Müdürü: Tahir Ozan
Aylık, Siyasi, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Barış Mah. Adnan Kahveci
Cad. No: 88/4 Buca - İzmir
Baskı tarihi: Eylül-2015
Basım yeri

İzmir: Barış Mah. Adnan Kahveci
Cad. No: 88/4 Buca - İzmir
İstanbul-Bağlarbaşı Mah. Ortamey-
dan sok. 6/1 Maltepe
Manisa-Turgutlu: Turan Mah.
Kurultay Sk. No:21 Kat:1 Turgutlu
İletişim: info@sozveeylem.com
editor@isbasigazetesi.net

Yeni Yayın Dönemi

Söz ve Eylem 2011 Mayıs'ında 1 Mayıs özel sayısı ile yayın hayatına başladı ve bugüne kadar bazı ufak aksamlar dışında dört yılda kırkdört sayı ile yayın faaliyetini sürdürdü. Bu süre içinde Komünist Hareket'in hem teorik yayın organı olarak hareketimizin temel tezlerini oluşturdu, harekete bir rota vermeye çalıştı; hem de siyasal gerçeklerin açıklanması görevini üstlendi. Bu çok yönlü görevlerin yerine getirilmesinde yaşanan aksaklıkları dikkate alan hareketimiz, Kasım 2014 konferansında biri teorik-ideolojik, diğeri siyasal ajitasyonu üstlenmek üzere yayın faaliyetini birbirini besleyen iki merkezi yayın organıyla sürdürme kararı aldı. Konferansın bu kararını nihayet Ekim 2015'de hayata geçirebiliyoruz.

2014 Konferans kararı doğrultusunda Söz ve Eylem bundan sonra yayın hayatını teorik-ideolojik alana yoğunlaşarak, Marksist teoriye yönelik çok yönlü saldırıyı göğüsleyerek, sınıf mücadelesinin bugünkü sorunlarına cevap bulmaya çalışarak sürdürecektir.

Söz ve Eylem'in içeriğindeki bu değişiklikle birlikte süresi ve biçiminde de bir değişikliği öngördük. Söz ve Eylem, Ekim 2015'le birlikte üç aylık bir kitap dizisi olarak okuyucuyla buluşacak.

Söz ve Eylem'in bu yeni yayın dönemindeki ilk sayısında Komünist Hareket'in üç temel metnine yer verdik. Metinlerin ikisi –“Komünistlerin İvedi Görevi” ve “Başka Ulusu Ezen Ulus Özgür Olamaz” – hareketimizin yola çıkarken yayınladığı ilk metinlerdi. Üçüncü metin- “İşçi Sınıfının Komünist Partisi İçin Program Taslağı”- Komünist Hareket'n 2013 Konferansında onaylandı. Hareketimizin başlangıç metinleri olması dolayısıyla ilk iki metnin içeriklerine hiç dokunmadık. Hareketimizin kat ettiği yolu göstereceğini umduğumuz Program Taslağı metni ihtiyacı karşılayacaktır.

Ocak 2016'da çıkartacağımız ikinci kitapla birlikte Marksist teorinin

ve sınıf hareketinin sorunlarını dosya biçiminde ele alacağız. Hareketimiz için yeni yaygın döneminin aynı zamanda bir kokuş dönemi, yeni bir örgütlenme ve eylem dönemi olduğunu biliyoruz. Zorluklar artıyor. Sorumluluklarımız artıyor. Mücadele bizden yoğunlaşma, disiplin ve kararlılık istiyor.

Bugüne kadar yürüttüğümüz mücadeledeki eksiklik ve yetmezliklerimizi biliyoruz. Ancak mücadele etmek için mükemmel koşulları bekleyen “kötü” devrimcilerden olmak istemiyoruz. Başlarken eksiklik ve yetmezliklerimizle boğuşarak yolalmayı düsturedindik, bu düsturu sürdürüyoruz.

Zorlukların üstesinden gelmek için gerekli olan ön verilere sahibiz.

*Azınlığız, ancak çoğunluğun hülyalarını temsil ediyoruz.

*Gücümüzü, teorimizin doğruluğu ve sınıfımızın sahip olduğu, harekete geçirildiğinde dünyayı yeniden altüst edebilecek devrimci potansiyelinden alıyoruz.

*Yoldaşlarımızın kararlılığı, disiplini, sebatı ve cesaretine, dostlarımızın dayanışmasına güveniyoruz.

*Bu güvenle işe koyulduk, devam ediyoruz.

Yeni sayıda buluşmak dileğiyle...

Söz ve Eylem Yazı Kurulu

Komünistlerin İvedi Görevi

I

Tarihsel ve Doğal Sınırlarına Dayanan Kapitalizm

Kapitalist Sistem Yüzyıl Sonra Yeniden Tepeden Tırnağa Sarsılıyor!

Burjuvazi, yükünü işçi sınıfının omuzlarına yıkmaya çalıştığı krizin “yüzyılın krizi” olduğunu itiraf ederken, iki büyük savaşa yol açtığı gibi, yeni bir çağın müjdecisi olan Ekim Devrimi’ni de doğuran “Büyük Buhran”ı işaret ediyor; onu ölçü alıyor. Dünyanın yeni bir paylaşım savaşının ve devrimci bir alt üst oluşun eşiğinde olduğu anlamına gelen bu itiraf yerindedir, ama görünürdeki açıksözlülük, burjuvazinin sermaye egemenliğine karşıt somut bir seçeneğin bulunmamasına duyduğu boş inandan ibarettir.

Süregiden krizi, yüzyıl öncesiyle kıyaslanmayacak ölçüde gelişmiş teknolojik bir altyapı ve merkezileşmiş, karma-

şık finansal araçlarla yönetmeye çalışan burjuvazi, bu belayı savuşturmakta en çok da işçi sınıfının, komünistlerin verili dağınlığına, güçsüzlüğüne güveniyor. İşçi sınıfına karşı evrensel ölçekte başlattığı yeni saldırıda, burjuvazinin bu güçsüzlükten beslenen tek güçlü silahı, geniş yığınlarda yarattığı “seçeneksizlik” algısıdır.

Bir dizi öznel ve nesnel yetmezliğin etkisiyle değiştiremediği dünyaya yenik düşen, çözülüşüyle sömürülen yığınlar ve ezilen halklar arasında başlangıçta yarattığı umudun büyüklüğüne denk bir umutsuzluğa yol açan tarihin ilk sosyalizm denemesinin, bu seçeneksizlik algısının zihinlerde yer etmesinde önemli bir payı bulunuyor.

Buna karşılık, Ekim Devrimi, işçi sınıfına yeni devrimlerin üzerinde yükseleceği zengin bir deneyimi miras bırakmakla kalmamış; “emperyalizmin, proletaryanın toplumsal devriminin önbeltisi olduğu” savına tarihte ilk kez gerçeklik kazandırarak, burjuva toplumu karşısında insanlığın seçeneksiz olmadığını kanıtlamıştır.

Kapitalizmin tarihsel sınırlarının belirginlik kazandığı son krizle, bu gerçeklik bir kez daha doğrulanmış; komünizm, bu defa ertelenmesi güç bir zorunluluk olarak ufukta belirmiştir.

Sermayenin Önündeki En Büyük Engel Çelişkili Doğasıyla Yine Kendisidir!

Kriz, tersine çalışan mekanizmaların etkisinin zayıflamasıyla, kâr oranlarındaki düşüş eğiliminin süreklilik kazandığını; üretici güçlerin gelişmesine koşut, kapitalist üretim tarzının içsel ve zorunlu sınırlarının giderek onun tarihsel sınırının öğelerine dönüştüğünü gösterdi. Bundan böyle, kapitalizmi en iyi olasılıkla belirsizliğin kol gezdiği, sürekli bir bunalım hali bekliyor.

Üretkenlikte sağlanan devasa artış, zorunlu emeğin payını küçültüyor; sermayenin en başından bu yana değişmeyen temelini daraltıyor. Canlı emeğin maddi üretim sürecinden tasfiyesi hızlanıyor. Yığınların artık-emeğinin toplumsal zenginliğin önkoşulu olmaktan çıkması bir eğilim olarak güçleniyor. Kafa ve kol emeği arasındaki çelişki, toplumsal bilginin dolaysız üretici güç haline gelmesiyle aşıyor. Üretim nesnesi ve öznesinin dolaysız birliğinin koşulları olgunlaşıyor.

Komünizmi zorunlu kılan bu gelişmeler, sermaye egemenliği altında yaşayan geniş yığınlar için yaygın işsizlik ve kapitalist üretim tarzının kaçınılmaz ürünü olan bir savurganlığın eşliğinde

“varlık içinde yokluk” anlamına geliyor. Talep doyunluğunun kışkırttığı ihtiyaç olmayan ihtiyaçların üretilmesiyle, sermaye için cazibesini yitiren kimi gerçek ihtiyaçların üretiminden vazgeçilmesi-birarada yaşanıyor. Değişim değeri, kullanım değerlerinin üretimine ket vuran bir fazlalığa dönüşürken, değer yasaasının altı boşalıyor.

Sermaye kendi işleyişiyle yarattığı aşırı üretim-eksik tüketim sorununu çözmek için, can düşmanından, insanın özgürlük arayışından bile medet ummuştur. Kendi emeklerinin kölesi yaptığı bireylerin zihinlerinde kurduğu egemenlikle bu arayışı, her biri farklı bir tüketim düzeyine karşılık gelen “farklı” sosyal statüler arasındaki bir yarışa dönüştürürken, “kişisel özgürlükler” mücadelesine indirgemeyi başarmış, “bir taşla iki kuş vurmıştır”. İşbölümüyle birlikte kendisine yabancılaşmaya başlayan insan, bu sürecin derinleştiği, “hayvansı özelliklerin insani, insani özelliklerin hayvansılaştığı” burjuva toplumunda, kendi doğasına karakterini veren özgürlük arayışından “kişisel özgürlükler” adına vazgeçmiş görünüyor.

Kâr oranlarındaki düşüşün süreklilik kazanmasıyla, bir başka eğitim de hız kazanmış, maddi üretim alanından kaçan sermaye, artan oranda finansallaşmıştır. Sadece borsa salonlarında yanlış tuşa basan bir “şişman parmak”tan ibaret olmayıp, dünyanın taşıyamayacağı büyüklükte, dirheminden vazgeçmeye yanaşmadığı bir yağ tulumuna dönüşen sermaye, riskini en aza düşürmek için mali piyasalara sığınmıştır. Ancak, bunu yaparken içinde devindiği pazarın iç kenetlenme düzeyini ve gerçekte bir bütün olarak kapitalist sistemin riskini, yüzyıl öncesi ile kıyaslanmayacak düzeyde artırmıştır. Son kriz patladığında, “batamayacak kadar büyük”leri batıran da, şimdilerde Yunanistan örneğinde olduğu gibi, devletleri iflase iten de, işte bu olgudur.

Mevcut Kriz Aynı Zamanda

Bir Hegemonya Krizidir!

Yetmişlerin ortalarından başlayarak derinleşen kriz, ilk sosyalizm denemesinin yenilgiye uğramasıyla sünerek uzadı ve eşitsiz gelişmenin etkisi altında hegemonya krizine dönüştü.

Son çeyrek yüzyıl içinde sosyalizm denemelerinin çözülüşüyle dünya pazarına iki milyar nüfus eklendi. Sadece son on yılda eski Sovyetler Birliği ülkeleri, Çin ve Hindistan’dan emek piyasalarına katılan iş gücü, emek arzını ikiye katladı. Aynı zamanda potansiyel yeni tüketici

anlamına da gelen bu devasa büyüklükteki ucuz iş gücü arzı, küresel ölçekte maddi üretimi ağırlıkla bu bölgelere çekti. Eşitsiz gelişim, emek piyasalarına yeni katılan proleterlerin vahşice sömürüsüne dayalı bir tür ilksel birikim eşliğinde, yeni emperyalist güç odaklarının doğmasına neden oldu. Çin ve küresel maddi üretimin gereksinim duyduğu enerji kaynaklarına büyük ölçüde sahip olan Rusya, bu sürecin ürünüdür.

Kapitalist sistem, İkinci Savaş sonrasında ABD'nin ekonomik ve askeri üstünlüğü altında yeniden örgütlendi. ABD, BM, IMF, DB, NATO vb. kurumlara dayalı örgütlenmeyle sistem üzerinde denetim olanağını elde ettiği gibi, sistemin Sovyetler Birliği ve sosyalizm karşısında ideolojik, siyasal ve kültürel savunuculuğunu da üstlendi. Sovyetler Birliği'nin de "barış içinde bir arada yaşama" politikasıyla zımnen onadığı bu hegemonik işleyiş, bir ulus-devletler topluluğu olan kapitalist sistemin gereksinimleriyle örtüştüğü ölçüde güçlenerek devam etti.

Ancak, hegemonyanın kendisine tanıdığı senyoraj hakkı bir yandan ABD'nin emperyalist asalaklığını katmerleştirirken, bir yandan da onun ekonomik gücünü kemiren, görece zayıflatan bir ayrıcalık olarak işledi. ABD hegemonyası ilk ve esaslı darbeyi ekonomik gücünün görelî gerilemesiyle aldı. İkinci darbe, ironik biçimde ABD'nin kendisine karşı amansız mücadele yürüttüğü sosyalizm denemelerinin çözülmesiyle gelecek, hegemonyanın üzerinde yükseldiği ayaklardan birisi olan ideolojik ve siyasal karşıtlık gerekçesini yitirecekti.

ABD hegemonyası, sacayağından ikisini yitirdikten sonra, ancak yiten ikisiyle birlikte bir anlamı olan son ayakla, silah gücüyle tek başına süremezdi. Öyle de oldu. Irak işgalindeki başarısızlık, hegemonyanın meşruiyetindeki aşınmayı hızlandırdı. Eski Sovyet ülkelerindeki turuncu devrimleri birer birer kaybetmeye başlaması, krizle birlikte senyoraj hakkının sorgulanması, ABD'yi çaresiz bir zaman kazanma arayışına itti; stratejik öneminden ötürü hegemonyasının sınındığı son kalesine dönüşen Afganistan-Pakistan-Hindistan üçgeninde güçlerini tahkime yöneltti.

Görünen köy kılavuz istemiyor. Yeni güç odakları ile ABD'nin hesaplaşması kaçınılmazdır. Ne uygarlığın sermaye egemenliğinde aldığı yol, ne de kapitalizmin tarihindeki benzer düğümlemelerin insanlığı korkunç acılara boğan, bilinen yıkıcı sonuçları buna engeldir. Bu hesaplaşma, tıpkı geçmişte olduğu gibi, tarafların iradesinden bağımsız, sermaye egemenliğinin mantıksal bir sonucu, nesnel bir zorunluluktur. Kapitalist gelişmenin bir döneminin temel işleyiş

paradigmasını şekillendiren ABD hegemonyası, bizzat sermayenin sonsuz birikim arayışının doğal bir sonucu olarak ömrünü tüketmiştir ve öyle görünüyor ki son hesabın görüleceği masa, tarafların çevresinde “haklı” gerekçeleriyle saf tutabileceği bir coğrafyada, Basra Körfezi’nde kurulmuş, muhatapların yerini almasını beklemektedir.

Maddi temelini ve ideolojik meşruiyetini yitirmiş olan ABD hegemonyası, halen hükmünü sürdürebiliyorsa, bunu sürekli vermek zorunda kaldığı ödünlere değil, yerini neyin alacağı ile ilgili sürmekte olan belirsizliğe borçludur.

Bu süreç, dünya pazarının iç kenetlenme düzeyindeki artışla birarada yaşanıyor. İç kenetlenmenin geri dönülmez bir nitelik kazanması, seksenlerden bu yana yaşanan sosyalizm denemelerinin çözülüşü ile gemi aızıya alan neo-liberal saldırının, sermaye hareketinin her üç evresinde yaşanan, mekânı ve zamanı daraltan serbesti ve ivmelenme artışının dolaysız sonucudur. Bugün dünya pazarının ayırt edici niteliği olarak mekân, sermayenin yeni manevralarına izin vermeyecek kadar daralmış ve zaman, onun her yeni girişimini başlamadan irrasyonel kılacak kadar hızlanmıştır.

Büyüleyici bir kelebeğin zarif kanat çırpışından çok, züccaciye dükkânına girmiş bir filin sarsak hareketlerini anıştıran sermayenin sonsuz birikim arayışı göz önüne alındığında, sistemi topyekûn “kelebek etkisine” açan bu daralmanın kapitalist toplumun bekası yönünden ne anlama geldiği çok daha iyi anlaşılacaktır.

Hegemonya Sorunu Çözümsüzdür!

Dünya pazarının iç kenetlenmesi artıkça, sistemin bir bütün olarak risk katsayısının artması, sermayeyi de bu riski azaltacak önlemler almaya, yeni mekanizmalar aramaya itiyor. Bu yüzden son kriz, sermayenin önüne yalnızca gerileyen hegemonyanın yerine yenisini koyma sorununu değil, yanıtı bu sorunun çözümüne öncelik taşıyan, egemenliğin yeni araçları ve biçimleri sorusunu da koymuştur. Belli ki, daralan mekân ve hızlanan zaman koşullarında, sermayenin gereksinmesi, merkez bankası, polis gücü ve siyasi karar organlarıyla bir dünya devletidir.

Ancak, giderek aciliyet kazanan bu gereksinmeyi karşılama konusunda sermayenin önünde iki aşılmasız engeli bulunuyor:

Birinci engel, başka sermayeler olmaksızın yapamayan sermayenin bizzat kendi çelişkili doğasıdır. “Özü birbirine karşı kayıtsız çok sayıda sermayeden ibaret olan” ve “mübadeleye gireceği karşı ve yabancı

sermayeler olmaksızın varolamayan” sermayenin diğer sermayelerle arasındaki ilişki, yalın bir güç ilişkisidir ve sermaye kendi hareketinde bu ilişkiye en uygun araçları şimdiye kadar hep ulus-devlette bulmuştur. Devlet, bu biçimiyle sermayenin hareketinin sürekliliğini güvence altına aldığı bir araç, o olmadan sermayenin bir toplumsal ilişki olarak kendisini yeniden üretemeyeceği, kesip atamayacağı yaşamsal bir organdır. Sermaye bu aracı koruyup güçlendirmeden varlığını sürdüremez.

İkinci engel ise, Vestfalya antlaşmasından bu yana, kapitalist sistemin yaklaşık dörtüç yıllık bir ulus-devletler sistemi halinde varlığını sürdürüyor oluşudur. Uygarlıkta radikal bir makas değişimi yaşanmaksızın, insan belleğinde dünyanın doğal halinin bir parçası gibi yer etmiş ulus-devletler, yerini bir çırpıda dünya devletine bırakamaz.

Sermaye Egemenliği

Kendiliğinden Yıkılmaz

Sermaye için sonuçsuz yeniden paylaşım kavgalarının ve nihayet egemenliğine geri dönüşsüz son verecek bir dünya devriminin üzerinde yükseleceği devrimci durumların mayalanacağı kaotik bir dönemin habercisi olan bütün bu gelişmeler, insanlık için yeni bir uygarlığın, sınıfların, sınırların, sömürünün olmadığı bir dünyanın doğum sancularından başka bir anlama gelmiyor. İzlanda, Kırgızistan ve Yunanistan’da yaşananlar henüz bir başlangıç, böylesi bir dönemin ilk işaretleridir.

Üstelik kapitalizmin geçmişte olduğu gibi sancularını hafifletecek, öteleyecek, sermayenin genişlemiş yeniden üretiminin çelişkilerinin yükünü ihraç edeceği bir “dışarı” da kalmamış, dünya bir bütün olarak kapitalistleşmiştir. Bu olgu, kapitalizmin krizlerini hem ağırlaştırmış, hem de süregenleştirmiştir.

Sermaye egemenliği, yalnızca giderek daha fazla belirgin hale gelen kendi tarihsel sınırlarınca değil, çiğnemek zorunda kaldığı doğal sınırlar tarafından da sorgulanıyor. Sonsuz birikim arayışının mantıksal sonucu olan kâr amaçlı doğrusal üretim, sonuçlarıyla ekolojik döngüleri boydan boya keserek, emekle birlikte toplumsal zenginliğin ana kaynağı olan doğayı, canlı yaşamı tehdit ediyor. Gölgesini satamadığı ağacı kesen sermaye, doymak bilmeyen zenginlik hırsıyla, bu defa insanın da bir parçası olduğu yaşam ağacına saldırıyor.

Burjuva uygarlığın günümüze değin gelen serüveni, insanla insan arasındaki ilişkiyi toplumsal hayatın akışının karşısına çıkarmakla

kalmadı; insanla doğa arasındaki zorunlu alışverişi de canlı yaşamın karşısına dikti. Böylece kapitalizm, insanla insanın varlığının inorganik koşullarının birbirinden ayrılmasının, canlı yaşamın tümünü hedef alan ölümcül bir tehdide dönüşebileceğinin en dramatik örneğini verdi.

Sermaye egemenliğinin tarihsel ve doğal sınırlarına gelip dayanması, ona son verecek yeni bir uygarlığı, yani komünizmi, bu yeni uygarlığı inşa etmek ise, günümüzde insan olmanın bilincine ulaşmayı, yani komünist olmayı zorunlu kılıyor.

II

Türkiye ve Rejim Bunalımı

Devlet Emperyal Serüvenlere Olası Bir İç Savaşa Hazırlanıyor!

Sermayenin hareketinin, başka deyişle rekabetin, yitip gitmekte olanın bulaşıklığı içinde bile olsaulusal ekonomiler arasındaki duvarların yıkıldığı, bütünlüğü iç kenetliliğiile tanımlanan bir pazardan hareketle daha doğru kavranıp açıklanabildiği bir dünyada, Türkiye Cumhuriyeti'nin bu gelişmeden etkilenmemesi olanaksızdı.

Ne var ki, 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül darbesiyle ivme kazandırılan Türkiye ekonomisinin dünya pazarıyla organik bütünleşme sürecinin üstyapıdaki karşılığı, hem burjuvazinin tarihsel güçsüzlüğünden, hem de Türkiye'nin jeopolitik konumundan ötürü, hep topallayarak geriden geldi. Burjuva anlamda bile olsa demokrasi istisna, asker vesayeti esas oldu. AKP iktidarıyla birlikte, daha uygun konjonktürde ve güçlenmiş bir burjuvazinin varlığı koşullarında, devlete yönelik esaslı bir dönüşüm başlatıldı.

Tüm kurum ve örgütlülüğüyle yerli yerinde duran devlet, dış ve iç dinamikler tarafından dönemin gereksinmelerine göre yeniden yapılandırılıyor. Bu faaliyet burjuvazinin iki politik fraksiyonu, Cumhuriyetin tarihsel kurucu gücü ile kuruluştan bu yana ona muhalif olan kanadı arasında, ABD'nin denetiminde, ancak karşıt dinamik ve eğilimlerin bütünüyle kontrol altına alındığının da söylenemeyeceği bir bayrak yarışı olarak sürüyor. Henüz sonuçlandığı söylenemese de, bu süreçte devletin kurucu ve en büyük silahlı gücünün gelecekteki olası görevler için kıvama getirildiği anlaşılıyor.

Burjuvazi, ABD'nin güç kaybeden hegemonyasını tahkim amacıyla Türkiye Cumhuriyetine bölgede verdiği görevi, krizin tetiklediği yeniden paylaşım kavgasında doğabilecek fırsatları kendisi için değerlendirebilmenin bir aracı ve gereği olarak görüyor. "Demokrasi havarisi" kılığında, devleti bölgedeki emperyal serüvenlere, krizin daha da ağırlaştıracağı iç sınıfsal çatışma ve gerilimlere bu hevesle hazırlıyor.

III

Ulusal Sorun ve Kürt Özgürlük Hareketi

Komünistler İçin Hâlâ Bir Sorun

Aynı Zamanda Bir Olanak

Türkiye'de ulusal sorun, Kürt sorunudur. Kürt sorunu cumhuriyetin kuruluşundan bu yana taşıdığı devrimci potansiyel nedeniyle burjuvazinin; büründüğü özgül biçimler ve bu alana dönük kuramsal, politik görevlerin hakkıyla yerine getirilememesi nedeniyle de komünist hareketin zayıf karnını oluşturmuştur.

Ulusal sorunun özünde, kapitalizmin tarihsel olarak ulus inşasına giriştiğinde kaçınılmaz olarak ürettiği ve ortaya çıkan ulus-devletlere içerilmiş ezen ulus-ezilen ulus karşıtlığına bürünen ezen-ezilen ilişkisi yatar. Bu nedenle ulusal sorun, bir kimlik sorunu ya da kültürel sorun değil, ezme-ezilme ilişkisinin temelinde yatan devletle ilgili siyasal bir sorundur. Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (UKKTH) da bu karşıtlık temelinde doğmuş ve ikircimsiz savunulması gereken tarihsel-siyasal bir haktır. Yalnızca ezen-ezilen ulus ilişkisinin ezilen ulus lehine çözümü için değil, aynı zamanda, sınıf mücadelesinin üzerini örterek sonul kurtuluş bilincini karartan ulusal çatışmalara son verecek, halkların gönüllü birliğine giden yolu açacak tek gerçek çözümü içerdiği için de UKKTH'nı savunmak, komünistlerin vazgeçilmez görevidir.

Tek Başına Ulusların Kendi Kaderlerini

Tayin Hakkını Savunmak Yetmez

Kürt coğrafyasının kapitalist gelişmişlik ve modern sınıf güçlerinin oluşumu bakımından en gelişmiş parçası Türkiye toprakları içindedir. Sorun, Türkiye'de başlangıçta belirli bir coğrafya ile sınırlı iken, zaman içinde kapitalizmin gelişmesiyle

“Türkiyelileşmiş”; Kürt hareketi sorunun ortaya çıkışından bu yana taşıdığı ulusal kurtuluşçu niteliğini toplumsal kurtuluşçu bir arayışla pekiştiren; ana gövdesini kent yoksulları ve yoksul köylülerin, ağırlıkla metropollerde çalışan işçilerin oluşturduğu, içinde ciddi bir kadın dinamiğini de barındıran bir harekete dönüşmüştür.

Emperyalizmin, kapitalizmin bir sistem olarak varoluş biçimi olduğunun anlaşıldığı; burjuvazinin “ulusal” niteliklerinden arındığı; dünya ekonomisinin daha çok “karşılıklı bağımlılığa” referansla tanımlandığı günümüzde, Kürt özgürlük hareketi de doğal olarak bu değişimin bilinciyle, kaderini tayin hakkı bağlamında farklı çözüm önerileri geliştirmekte; kapitalist gelişmenin sonuçlarını yansıtan yeni arayışlar içine girmektedir.

Bu haklı arayış, sorunun günümüzde aldığı özgün biçim ve geçirdiği başkalaşımı gören bir politik tutumu gerektirdiği ölçüde, komünistlerin sorumluluğunu da artırıyor.

Kürt Yoksulları ve Emekçileriyle İşçi Sınıfı Arasında Devrimci ve Kalıcı Bir Bağlaşıklık Sorunu Devrimin Bölgedeki Stratejik Sorunudur

Kürt sorunu, yalnızca Türkiye’de yaşayan Kürtlerin sorunlarına indirgenemeyecek, dört bölge devletini dolaysız biçimde ilgilendiren bir sorundur.

Bu nedenle, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkının tek muhatabı Türkiye olmadığı gibi, Türkiyeli komünistlerin Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına ve Kürt devrimci dinamiğine bakışları ve ilişkileri de, salt Türkiye’deki burjuva egemenliğe karşı mücadele ortaklığına ya da “barış” siyasetine indirgenemez.

Bu gerçeklik, Türkiye işçi sınıfı ile Kürt yoksulları ve emekçileri arasında devrimci ve kalıcı bir bağlaşıklığın kurulabilmesini, devrimin sadece Türkiye’deki değil, bölgedeki stratejik sorununa dönüştürmüştür. Bunu başarmanın ilk koşulu, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkının ikircimsiz bir tutumla benimsenmesi ise, ikinci koşulu, işçi sınıfının kendisini yeniden politik bir güç odağı olarak örgütlemesidir.

IV

Yeni Bir Devrimci Dalganın Eşiğinde Komünistlerin İvedi Görevi

Kriz Sermaye Egemenliğine Son Verecek Fırsatlar Sunuyor

Kapitalizm, tarihsel ve doğal sınırlarına dayandığı uğrakta, tarihsel mazeretinin sorgulanmasına neden olan ve bir hegemonya sorunu olarak geliştiği ölçüde de egemenliğin yeni araç ve biçimleri bağlamında “nasıl bir hegemonya” sorusuyla diğerlerinden farklılaşan bir kriz içindedir. Kapitalist sistem için kaotik bir dönemin kapısının aralandığı, emperyalist yeniden paylaşımı tetikleyecek devrimci durumlara gebe ve dolayısıyla devrimci dalganın yeniden yükseleceği, nesnel bir durum doğmuştur.

İçinden geçtiğimiz dönem, gelecek açısından burjuvaziye en iyi olasılıkla yeni krizlere teşne sürekli bir durgunluk ve belirsizlik halini vaat ederken, komünistlere, işçi sınıfına ve tüm insanlığa, değerlendirildiğinde sermaye egemenliğine son verecek, toplumsal kurtuluş dönemini başlatacak devrimci fırsatlar sunuyor.

Ne ki, işçi sınıfı ve insanlığın dibe vurmuş hali, bu fırsatların hakkını vermekten, onları yeni bir uygarlığın inşası yolunda pratik olanaklara çevirmekten çok uzak. Çünkü öncelikle komünist hareketin, öncü-kurucu işlevini yerine getirmekten alıkoyan verili durumu buna elvermiyor. Bu bağlamda içinden geçtiğimiz dönem, yirminci yüzyıl başlarıyla şaşılacak ölçüde benzeşiyor; ama şu üç nedenle durum bugün çok daha ağırdır:

*Sınıf mücadelesi oldukça gerilere düşmüş; geniş yığınlar örgütsüz; işçi sınıfı bozunmuş bir haldedir. Sermaye, gündelik yaşamı tümüyle işgal ederek, onu zorunluluklardan ibaret bir gün sayımına dönüştürmüş; özgürlüğe ve insana yer bırakmamıştır.

*Artan emek verimliliği, pazardaki değişim, işletme ölçeklerini küçültmüş; artan rekabet, sendikal bürokrasinin de işbirliğiyle esnek üretimi yaygınlaştırmış; üretimin mekândan bağımsızlaşmasıyla, artan dış kaynak kullanımı ve taşeronlaşma, işçi sınıfını parçalamanın en kârlı, dolayısıyla en yaygın aracı haline gelmiştir. İşçi sınıfı genişlediği oranda, birbirine karşı kıskırılabilen kesimsel çıkarlar arasında bölünmüştür.

*Uzunca bir süreyi kapsadığı ve oldukça büyük bedeller

ödendiği için, başarısızlıkla sonuçlandığında yığınların bilinçaltında büyük bir sosyo-psikolojik sarsıntıya yol açan ilk sosyalizm denemesi, devrimci kadroların zihinleri ve yürekleri arasında henüz kapanmamış, bu yüzden de verili nesnel durumun gereğini yerine getirmekten onları alıkoyan bir açığa neden olmuştur.

Komünist hareket, yaşadığı evrensel likidasyon sonucu etkisizleşmiş; çok parçalı dağınık haliyle yok mertebesine gerilemiştir. Sonuç; kendisini kapitalist gelişmenin sonuçlarıyla gerekçelendirerek komünist hareketten boşalan alanı işgal eden cinsel-etnik-dinsel-kültürel temelli, liberalizm soslu bir “solculuk”, ya da ulusalcı bir konuma yuvarlanmaması olanaksız, günü kavramaktan uzak, eskide ısrardan ibaret bir “devrimciliktir”.

Ancak Devrimci Bir Programa Sahip Enternasyonalist Bir Parti Fırsatları Olanığa Dönüştürebilir

Komünistler bugün dünyanın hemen her köşesinde giderek ivedilik kazanan aynı sorunla, geçmiş deneyimin muhasebesi üzerinde yükselen siyasal faaliyeti, geleceği bugüne izdüşüren yeni bir kültürü kendi pratik faaliyetinden başlayarak sabırla örerken, krizinsunduğu fırsatları devrimci bir seçeneğin olanaklarına dönüştürmeyi becerecek enternasyonalist bir işçi sınıfı partisinin inşası görev ve sorumluluğuyla karşı karşıyalar.

Mayalanma sürecinden başlayarak işçi hareketinin içinde ve politik işçi hareketinin yaratılması uğraşı zemininde somutlanması gereken devrimci sınıf partisinin yaratılması teknik değil, siyasal bir sorundur. Bu nedenle bu süreç, aynı zamanda ezilen, sömürülen geniş kesimleri işçi sınıfının bağımsız siyasi hattında toplayacak devrimci bir programın yaratılması hedefine dönük siyasal taktiklerin, mücadele hedeflerinin ortaya konacağı eylemli bir yürüyüş olmalıdır.

Bu yürüyüş:

*Kapitalizmin tarihsel ve doğal sınırlarına dayandığı bir dünyada, sosyalizmin kapitalizm karşısında somut, güncel ve gerçek bir toplumsal seçenek olarak; işçi sınıfının iktidarının ise bu yolda kaçınılmaz olduğunu bilince çıkaracak işlevleriyle özneyi iktidara hazırlayan, devrimin araçlarını yaratan bir içerikle şekillenmelidir.

*İşçi sınıfının burjuvazi karşısında, genel ve ortak çıkarları doğrultusunda politik bir savaşıma taşınabilmesine; bu savaşım içe-

risinde kendisini iktidara ve aynı zamanda yeni bir uygarlığın kuruculuğuna aday bir sınıf olarak örgütleyebilmesinin gereği olan öz örgütlerini -kendi iktidar organlarını- oluşturabilmesine hizmet etmelidir.

*Burjuva iktidarı koşullarında ulaşılabilir mücadele hedefleri ve talepler söz konusu olduğunda dahi, hem gerçekleştiklerinde, hem de bu doğrultuda verilecek mücadele sürecinde, yığınların burjuva hükümet ve iktidar organlarına güvensizliklerini örgütleyen, özel mülkiyet ve sermaye egemenliğine dolaysız saldırı niteliği taşıyan bir içeriğe ve biçime sahip olmalıdır.

*Toplumsal muhalefet güçlerinin sermaye egemenliği karşısında tek gerçek seçenek ve devrimci bir kümelenmenin özneleri haline gelmelerinde ve aynı doğrultuda işçi sınıfının, toplumun bütün ezilen ve sömürülenlerinin meşru temsilciliğini kazanmasında bir kaldıraç olabilmelidir.

*Komünistlerin tarihsel sorumluluk ve ivedi görevlerinin ihtiyacına bağlı eylem, koordinasyon ve örgütsel birlik hedeflerini gözetmeli, bu doğrultuda ortaklaştırıcı zeminler yaratmalı, var olanları geliştirmelidir.

Görev; Solu Çepeçevre Kuşatan Konformist Zırhı Eylemli Bir Yürüyüşle Parçalamaktır

Üzerinden 30 yıl geçmesine karşın, halen etkisini sürdüren 12 Eylül rejimi, komünistler için Türkiye'deki sorunu katmerlendirmiş; üstesinden gelinmesi gereken görevleri ağırlaştırmıştır. 12 Eylül'le birlikte, bir türlü yenilgi psikolojisinden kendisini kurtaramayan sol hareket, kökleri daha eskiye dayanan mevcudu koruma ve direnmekten ibaret bir mücadele çizgisini, geçen son otuz yılda bir tür direniş kültürüne, savunmacı bir siyaset anlayışına dönüştürmüştür. Bu kültürden beslenen iktidarsızlık, geçmiş sosyalizm denemelerinin başarısızlığının tahvil edildiği örgüt düşmanlığıyla birlikte, solu konformist bir zırh içine hapsetmiş; sınıf savaşımının dışına düşen sol, çok sayıda kompartımana bölünmüştür.

Evrensel ölçekte yaşanmakta olan kriz, solda bu denli çokparçalılığa yol açarak, temeli olmayan duvarları eritirken, işçi sınıfının yüreklerin kulaklarındaki pası silen Tekel eylemi ve onu izleyen yığınsal 1 Mayıs'la, nihayet yıllar sonra, solu saran konformist kabuk da çatladı.

Bu koşullarda, komünistlerin öncelikli görevi, kapitalizmin sunduğu fırsatları devrimci bir seçeneğin olanaklarına dönüştürecek enternasyonalist bir partiyi ve onun devrimci programını, solun hapsedildiği zırhı inceldiği yerden yarıp parçalayacak eylemli bir yürüyüşle yaratmaktır.

V

Devrim İçin Parti, Parti İçin Örgütlü Hazırlık!

Amacımız, sermaye egemenliği karşısındaki tüm toplumsal muhalefet hareketlerine önderlik edebilecek, aynı zamanda sosyalizmin bir kurtuluş hareketi niteliğinde kapitalizmin karşıt devrimci kutbu, güncel ve toplumsal bir seçenek olarak yeniden örgütlenebilmesinin zemini ve koşulu olabilecek işçi sınıfının politik hareketinin yaratılması ve komünist bir dünya hedefine bağlı olarak işçi sınıfının kendisini egemen sınıf olarak örgütlemesinin sağlanmasıdır.

İşçi sınıfının politik hareketinin yaratılması görevini, içinden geçtiğimiz dönemde diğer tüm görevlerimizi belirleyecek, tüm güç ve olanaklarımızı seferber etmemiz gereken öncelikli görev, komünizm için mücadelenin tutulacak ana halkası olarak görüyoruz. Bu öncelikli görevin somut ifadesi, işçi sınıfının tarihsel eylemine önderlik edebilecek sınıf partisinin yaratılması hedefidir. Böyle bir parti, varolan örgütlerin herhangi birinin doğrusal ve nicel gelişimi sonucunda, ya da mevcut zemin üzerinde birleşmeleriyle kurulmayacaktır; yaratılması nitel bir sıçramayı, geçmişi içerek aşabilecek örgütsel-politik atılımı gerektirir. Bu yoldaki asıl ihtiyaç, böylesi bir atılımın temelini döşeyecek örgütlü faaliyetlerdir.

Devrimci sınıf partisinin yaratılması bilinçli ve planlı bir kurucu faaliyeti gerektirir

Devrimci bir programın oluşturulması hedefine bağlı, teorik-siyasal üretim ve siyasal merkezileşme, kurucu faaliyetin somutlanıp yoğunlaşacağı alanların başında gelmektedir. Yeni gelişme ve süreçlerin gündeme getirdiği sorun ve gereksinimlere yanıtlar verecek siyasal taktiklerin, mücadele hedeflerinin geçmiş sosyalizm denemelerinden çıkartılan dersler ışığında, eylemli yürüyüş içerisinde ortaya konması, bu alandaki görevlerin yerine getirilebilmesi noktasında belirleyicidir.

Ezilen-sömürülen geniş kesimlerle işçi sınıfının bağımsız siyaseti ekseninde şekillenecek siyasal bir hatta buluşma çabamızın da ifadesi olacak bu alandaki faaliyeti, bir devrimci kopuş, yeniden sentezleme ve aşma faaliyeti olarak ele almak gerekiyor.

Kurucu dönem faaliyeti zemininde bu çalışmanın işlevi, komünist program ve siyasetin teorik temellerinin döşenmesi, propagandası ve eğitimidir.

Kurucu faaliyetin somutlanıp yoğunlaşacağı bir diğer alan da örgütlenme ve kadrolaşma olmalıdır. Devrimci sınıf partisi, komünist bireylerin değil, organ ve örgütlerin birliği olmalıdır. Bu nedenle örgütlenme ve kadrolaşma faaliyetini, mevcut güçlerin somut işlev ve görevler temelinde organlaştırılması olarak ele almak gerekiyor. Ancak örgütlenme sorunu, mevcut güçlerimizin tanımlı alanlarda, somut görev ve işlevler temelinde oluşturulmuş birimler üzerinden merkezileştirilmesinden ibaret değildir.

Keskinleşmekte olan sınıf mücadelesinin öne çıkardığı dinç ve taze güçlere, henüz “sosyalist” olmayan işçilere, kadınlara, gençlere ve aydınlara ulaşmayı ve onlarla birleşmeyi, içerisinde olduğumuz inşa faaliyetinin vazgeçilmez gereği sayıyoruz. Aynı zamanda bir çağrı niteliği taşıyan ayırt edici sözümüzü ve eylemimizi, işçi sınıfindan başlayarak toplumun tüm kesimleri nezdinde görünür hale getirme ve bu güçlerle buluşarak sürecin aktif özneleri haline gelmelerini mümkün kılacak bir içerikte oluşturma kararlılığımızda.

Partileşme süreci, örgütsel ve politik bir nitelik sıçraması hedefine bağlı

yeni ortaklaşmalar ve harmanlanmalar sürecidir

Bugün, işçi sınıfının devrimci partisinin yaratılması ihtiyacını tespit edenler de, kendilerini böylesi bir partinin yaratılması faaliyeti ile tanımlayanlar da, bizden ibaret değildir. Sosyalist hareketin birikiminin ve potansiyelinin bugün dağınık oluşuna bakarak bu birikimi yok sayan yaklaşımların yanlış olduğunun bilinciyle, partileşme sürecini, birbirinden ayrı sosyalist grup ve kadroların, politik işçi hareketinin yaratılması hedefine bağlı buluşması ve ortaklaşması olarak anlıyoruz. Bu zeminde, alışlagelmiş “birlik” denemelerinden farklı, hareketimizin de sosyalist hareketin yeniden kuruluşunun nihaî ifadesi olmadığı bir yeniden kuruluş ve konumlanmadan söz ediyoruz.

Ulaşılması gereken ilk eşik: Kurucu Konferans

Bir ihtiyacı hissetmekle, gidermek arasında mesafe olduğu açıktır. Bu mesafenin kapatılabilmesi, daha en başından planlı ve sistema-

tik bir kuruculuk faaliyetinin, gerçekliğimizden ve mevcut durumun sunduğu imkânlardan hareketle omuzlanabilmesine ara vermeksizin, çağrısının örgütleneceği kurucu bir konferansın potansiyel hiçbir ögesini dışarıda bırakmadan yürütülecek hazırlığına bağlıdır.

Kurucu konferansın takvimini, bu hedef doğrultusunda yürütülecek faaliyet içinde olgunlaşacak şu ölçütler belirleyecektir:

- Eylemli yürüyüşün gerek taze dinç güçler, gerekse de komünist kişi, öbek ve çevreler arasında aldığı yol ile parti düzeyine sıçrayacak bir temsil niteliği kazanması;
- Temel mücadele başlıklarında yürütülecek çalışmaların üzerinde ortaklaşılacak bütünsel bir programa sıçramaya elvermesi;
- İşleyişe, siyasal faaliyeti geleceği bugüne izdüştüren bir dizi yeni alışkanlıklar yaratarak üretecek bir kültürleşme bilincinin egemen olması.

Kurucu dönem dinamik, değişken bir yapıya sahip olmalıdır

Bugün devrimci partinin yaratılması bir dönem boyunca başlı başına hedeftir; ama bu hedefe varıncaya kadar, sürecin herhangi bir aşamasının kendi başına amaçlaştırılmaması gerekir. Daha ileri birlik zeminlerine sıçrama, nitelikli birikimlerle buluşma hedefi bir an olsun gözden kaçırılmamalı; şu an için ortak bir disipline sahip olmadığımız komünistlerle kurucu dönem görevlerinin birlikte omuzlanabilmesi için, ilkelerimiz ve amaca yönelmiş yürüyüşümüz dışındaki her konuda, her türlü özveriye hazır olunmalıdır.

Sınıf mücadelesini dünya çapında ortadan kaldırmak üzere yola çıkıyoruz ve aynı yolda yürüdüklerimizi, kısmi ya da yerel faaliyetleri içindeki örgütlerin birbirinden kopuk mücadelelerin ve teorik-politik gayretlerin devrimci sınıf partisinin yaratılması hedefine bağlı olarak merkezileşmesini sağlayacak girişime birlikte öncülük etmeye çağırıyoruz.

31 Temmuz 2010

İşçi Sınıfının Komünist Partisi İçin Program Taslağı

“Genelde bir partinin programı, partinin ne yaptığından daha az önemlidir. Ama yeni bir program, herşeyden önce, kamuoyu önünde açılan bir bayraktır ve dış dünya partiyi o programa bakarak değerlendirir.

“Bir yeni partinin belli bir olumlu programı, ayrıntıları koşullarla ve bizzat partinin gelişmesiyle birlikte değişebilecek, ancak gene de partinin her an için üzerinde birlik olduğu bir programı olmalıdır. Bu program hazır hale getirilmediği sürece parti de yalnız bir tomurcuk olarak varlığını gösterecektir; partinin yerel bir varlığı bulunabilir; ama ulusal varlığı olamaz. Böyle bir parti belirlenimi bakımından parti olabilir, ama gerçekte henüz parti değildir”.

F.Engels

I

Gerekçe

Proletaryanın “göğü fethetme” girişimi, kapitalizmin direnci ve Ekim Devrimi’nin, sosyalizmin kuruculuğunda karşılaştığı bir dizi nesnel ve öznel etmene bağılı olarak kesintiye uğradı. Proleter devrimin iç sürekliliğı ve dünya çapında yayılma hızı düştükçe, bozulma, çürüme ve yabancılaşma kaçınılmaz oldu. Devrim, ideolojik ve politik olarak fethedemediğı modern barbarlığa yenik düştü.

Ekim Devrimi, zaferiyle olduğı kadar yenilgisiyle de bütün dünya dengelerini altüst etti. Fiili olarak kapitalizmden komünizme geçiş çağını açan zaferiyle, dünya burjuvazisinin kâbusu, dünya proletaryasının ve ezilen halkların kurtuluş umudu ve yolu oldu. Burjuvaziye zafer bahşeden yenilgisiyle, sınıf mücadelesini yeni bir kaosun içine sürükledi.

Proletarya, mücadele tarihi içinde birçok zafer ve yenilgi yaşadı. Ancak Sovyetler Birliğı’nin çöküşüyle yaşanan yenilgiyi bütün önceki yenilgilerden ayıran temel özellik, uzunca bir sosyalist kuruculuk dönemi ardından gelen yenilginin, devrime ve kuruculuğa önderlik eden sınıfın devrimci partisinin ideolojik, politik ve örgütsel önderliğine bağılı olarak ortaya çıkmış olmasıdır. Marksizm-Leninizm’in sınıf hareketi üzerindeki tarihsel üstünlüğünü kaybetmesine yol açan bu durum, sınıf mücadelesinde bugün yaşanan ideolojik kaosun boyutlarını da ortaya koymaktadır.

Proletaryanın sınıf mücadelesi içinde yaşadığı zaafklar, yetmezlikler, kahramanlıklar ve ihanetlerle dolu zafer ve yenilgilerinin ortak özelliğı, zaferler kadar yenilgilerin de proletaryanın bilinç ve örgütlülük düzeyi ve bu düzeyin sürekliliğı tarafından belirlendiğidir. Bu tarih içinde her yenilgi, proletaryanın bilinç ve örgütlülük düzeyinde bir zaaf ve eksikliğe işaret eder. Bu, aynı zamanda sınıf mücadelesinde zaferin nerede aranması gerektiğinin de anahtarıdır.

Sınıflar mücadelesinde her yenilgi, yenilen sınıfın saflarında bir dağınıklığa, gerilemeye, moral bozukluğuna ve umutsuzluğaa, toplumda ise yenilen sınıfa karşı bir güvensizliğe, yenen sınıfın gücüne tapınmaya yol açar. Yenilen sınıf ile birlikte sınıf savaşı da, yenilginin boyutlarına ve şiddetine bağılı olarak etkisizleşip, bir dönem için tarih sahnesinde geri plana düşmüş görünür. Zaferi kazanan sınıfın eylemi tarihe yön veren tek eylem olarak öne çıkar. Ancak tüm bu görüntü-

nün altında, derinde sınıf savaşımı varlığını sürdürür. Tarihin durgun ve karanlık dönemlerine, sınıfların yeniden hareketlenmesi, fırtınalı altüst oluş dönemleri eşlik eder.

Tarihsel süreçte sıçrama, bir toplumsal düzenden ötekine geçiş, bir çırpıda gerçekleşmiyor. Yeni toplumsal düzenin dünya ölçeğinde zaferi, dünya ölçeğinde süren sınıf savaşımı içinde yenilgi ve zaferlerin birbirini izlediği, birbirine eklemlediği bütün bir tarihsel dönemi kapsar. Proletarya nihai zafere, yenilgi ve zaferlerden oluşan birçok muharebeden geçerek ulaşabilir.

Yenilgi, proletaryaya karşı etkili bir ekonomik, politik ve ideolojik saldırının da işareti oldu. Saldırıyla, proletaryanın mücadeleye elde ettiği bütün mevziler, kazanımlar ve mücadele araçları elinden alınarak, sermayenin nesnel bir bileşeni düzeyine indirildi. Burjuvazi, dozu ve şiddeti ne olursa olsun ekonomik ve politik saldırısının, proletaryayı bir dönem için sınıf mücadelesinin dışına düşürse de, onun yeniden başkaldırısını engellemeye yetmeyeceğini tarihsel deneyiminden biliyor. Kendisi yok olmadan proletaryayı yok edemeyeceği, kendi yok oluşunun proletaryanın bilinç ve örgütlülük düzeyinde, devrimleşmesinde olduğunu bildiği için saldırısının sivri ucunu, proletaryayı bilinç ve örgütlülükle donatan bilimsel komünizme, Marksizm – Leninizm’e yöneltiyor.

Burjuva ideologlar, liberal aydınlar ve Sovyetler Birliği’nin çöküşünde kapitalizmin erdemlerini keşfeden devrimin “abbasyolcuları”ndan oluşan koro, ücret ve kredi sistemiyle ekonomik olarak köleleştirdikleri proletaryayı zihinsel olarak da köleleştirmek için, elinin altındaki bütün araçları kullanarak (okul, din, medya vb.) her gün, her saat kapitalizmin eski kapitalizm olmadığı, burjuvaziyle proletarya arasındaki uçurumun kapandığı, bu iki karşıt sınıfın orta sınıf kavramında birleştikleri, kapitalizmin kimi kusurlarının ancak kapitalizm içerisinde ve demokrasi aracıyla çözülebileceği yalanını anlatıyor. Marks’tan daha Marksist Marksologlar bu koroya, koşulların değiştiği, “Marksizm’in bir dogma olmadığı”, dolayısıyla Marksizm’in de değişmek zorunda olduğu belgisiyle katılıyor. Hep bir ağızdan proletaryadan, sınıf mücadelesinden, devrimden, devrimci parti ve devrimci yöntemden uzak durması isteniyor.

Burjuvazinin Marksizm – Leninizm’e saldırısının temel argümanlarını oportünizmin eski çöplüğünden aşırımı olması, saldırının etkisiz olduğu anlamına gelmiyor. Tersine, komünist hareketin bugün içinde

bulunduğu ideolojik savrulma, saldırının oldukça etkili olduğuna işaret ediyor. Ama yine de bu saldırı, kapitalizmin işleyiş yasalarına çarpıyor. Sovyetler Birliği'nin çöküşü üzerinden kurulan tarih kurgusu çöküyor. Buradan hareketle Marksizm'e yöneltilen saldırılar, etkinliğini yitiriyor. Yenilginin, sınıf mücadelesinin üzerini örten sis perdesi yırtılıyor. Ve bir kez daha açığa çıkıyor ki, dünyanın yaşadığı kaos ve tıkanıklığın nedeni, sosyalizmin tarihsel süreçteki fiili varlığı değil, ömrünü tarihsel olarak doldurmuş olan kapitalizmin her türlü zora dayalı fiili varlığıdır. Bugün, Marksist teorinin dolaysız bir eseri olan Ekim Devrimi'nin teoriden pratiğe aktardığı ilkelerin doğruluğu, bizzat kapitalizmin gelişme yasaları tarafından doğrulanıyor

Ancak yine de burjuvazinin Marksizm'in krizi olarak sunduğu bu ideolojik savrulmadan çıkış, her türden burjuva ideolojisine karşı etkili bir ideolojik mücadele verilmeden, Marksizm'e bulaşmış ve hatta bir dönem için ona egemen olmuş ayırık otları (burjuva liberal kavramlar) temizlenmeden, Marksizm'in arılığının korunması ve teorinin kendi maddi gücüyle, proletaryayla yeniden buluşması sağlanamaz. Bu yapılmadan Marksizm'in geliştirilmesi, sınıf mücadelesine yön veren bir eylem kılavuzu olarak kullanılması, boş bir çaba, bir aldatmacadan öteye geçemez.

Bugün sınıf hareketinin içinde bulunduğu ideolojik, siyasal ve örgütsel dağılma, tek başına sermaye hareketinde meydana gelen değişmeler ve bunların sınıf mücadelesi üzerindeki etkileri, Sovyetler Birliği'nin çöküşünün yarattığı umutsuzluk, ideolojik savrulma ve burjuvazinin çok yönlü ideolojik ve politik terörüyle açıklanamaz. Elbette bunlar etkilidirler; ancak yenilginin nedenlerini dışsal etmenlere bağlayarak açıklama çabası, devrimci bir parti için acınacak bir yaklaşımdır ve bu yaklaşım kendine işçi sınıfı partisi diyen partilerin sorumluluğunu ortadan kaldıramaz.

Devrimci bireylerin olduğu kadar devrimci partilerin de eylemlerinin gerçek nitelikleri, sınıf mücadelesinin keskinleştiği zor dönemlerde ortaya çıkar. Devrimci nitelik böylesi dönemlerde kendini sınar, niteliğine uygun olarak ya dağılıp yok olur, ya da eksikliklerini gidererek yoluna devam eder.

12 Eylül bu açıdan Türkiye devrimci hareketi için tam bir turnusol kağıdı olmuştur. Öncesinde katettikleri yol, sahip oldukları devrimci ruh ve aralarındaki ideolojik farklılıklara rağmen, devrimci hareketin

hemen bütün bileşenlerinin, gerek teorik, politik, örgütsel nitelikleri, gerek sınıf mücadelesine yaklaşımları ve sınıfı harekete geçirme kapasiteleriyle sınıf partisinin sahip olması gereken niteliklere sahip olmadıkları görüldü. Mücadeleyi yükseltmek bir yana, mevzileri koruyarak, düzenli bir geri çekilme bile gerçekleştirilemedi. Devrimci enerji, diktatörlüğün zindanlarında etkisizleşti.

Sosyalist hareketler bu durumun ideolojik, politik, örgütsel nedenlerini araştırarak, devrimci bir konumlanışı sağlayacak yerde, başlangıçta yenilgiyi kişiler ve kişiliklerle açıklamanın dışında, hiç bir şey olmamış gibi yollarına devam ettiler. Ardından yenilginin güç yetmezliğinden kaynaklandığını keşfedip, güçsüzlüğe dayalı güç arayışlarına yönelecek, kendi likidasyonlarının yolunu açtılar. Her biri yeni bir dağınıklıkla sonuçlanan birlik süreçlerinde devrimci ruh da eritildi.

Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte komünist hareketteki dağılma, ideolojik savrulma ile tamamlandı. Sovyet deneyiminin yargılanması üzerinden Marksizm – Leninizm'in en temel ilkeleri, proletarya diktatörlüğü, proletarya enternasyonalizmi, Marksist devrim ve parti teorileri örtülü bir biçimde ya da açıkça reddedildi.

Marksizm'e ve işçi sınıfına güvensizlik, sınıflar ve sınıfsal konumlanmadan kopuk, soyut bir siyasal mücadele ve sosyalizmi bilinmez bir geleceğe erteleyen, kapitalizmin yarattığı tikel sorunlar (kadın, ekoloji, dinsel eşitsizlikler vb.) üzerine oturtulan bir demokrasi mücadelesi anlayışı, sosyalist harekete egemen oldu.

Sınıf hareketine egemen olan bu gerilikten çıkış ancak mevcut duruma, ideolojik, politik ve örgütsel, bütünlüklü bir müdahaleyle olanaklıdır. Bu doğrultuda atılacak ilk adım Marksizm'i işçi sınıfının öncü kadrolarına taşıyacak, sınıfın merkezi siyasal eylemini yürütme yeteneğine sahip devrimci sınıf partisinin yaratılmasıdır. Krizin derinleştiği, kapitalizmin altındaki patlayıcı yığınının patlamaya hazır bir volkana dönüştüğü, dünyanın yeni bir devrimci dalğanın etkisine girdiği bugün, bu görev daha da yakıcıdır. Bu görevin yerine getirilmesi aynı zamanda sınıf hareketinin enternasyonalist birliği doğrultusunda atılabilecek en devrimci adımdır.

Bu program, dayandığı teorik öncüller, ileri sürdüğü politik hedefler, bu hedeflere ulaşmanın yol ve yöntemleriyle, bilimsel komünizmi proletaryaya ve proletaryayı iktidara taşıyan proleter devrimin programıdır.

II

Sınıf Savaşımının Tarihsel Süreci

1-Sınıflı toplumların tarihi, sınıf mücadelelerinin tarihidir. Bu tarih içinde sınıf mücadelelerinin doruk noktaları olan toplumsal devrimler, aynı zamanda yeni tarihsel çağların da başlangıcıdır. Tarihte böyle bir dönüm noktası olan 1789 Fransız devrimi, kapitalizmin egemenlik çağının açılımıdır.

2 -Bir devrimin niteliği ve geleceği, ona damgasını vuran sınıfın çıkarları ve ufkuyla, bir sınıfın devrimciliği ise, onun sınıfsal konumuyla sınırlıdır. Yürüyüşü ona damgasını vuran sınıfın sınıfsal çıkarlarıyla sınırlanmış devrimler, başlangıçtaki radikalliğinden uzaklaşarak gericileşmek durumundadır. Bu bir seçim değil, sınıf mücadelesinin yasallığıdır. Zaferiyle insanlığın ortaçağ karanlığından kurtuluşunun habercisi olan Fransız devrimi, bugün daha net görülüyor, kapitalist karanlığın da başlangıcıdır.

3-Tarih sahnesinde, 1789 Fransız devriminde burjuvazinin “sadık” bir müttefiki rolüyle yer alan proletarya, 1848 – 1849 devrimlerinde burjuvazinin karşısına bir sınıf olarak çıktı ve gelişimini sürdürdü. Devrim onu ileri ittiği ölçüde, “silahını bir omuzdan diğere” taşıdı.

4-1848 – 1849 devrimleri, sınıf mücadelesinde yeni bir dönüm noktası oldu. Bu devrimler sırasında sınıf mücadelesi esas olarak feodal-lerle burjuvazi arasında bir mücadele olmaktan çıkarak, burjuvaziyle proletarya arasındaki mücadeleye dönüştü. Artık burjuvazi yıkmaya değil, yıkılmaya mahkûm bir sınıftır. Onun sınıf mücadelesindeki konumunu ve eyleminin içeriğini belirleyen, proleter devrim korkusudur. Bu korku, proletarya ne kadar gelişmişse, ne kadar bilinçli ve örgütlü ise, o kadar büyüktür. Burjuvazi o ölçüde saldırgan ve gericidir. Bu, aynı zamanda burjuva demokratik devrimler çağının da kapanmasıdır. Artık en geri ülkede bile feodalizmin tasfiyesi bir devrim sorunu değil, süreç içinde bir dönüşüm sorunudur. Bu dönüşümün biçimi ve hızını belirleyen, üretici güçlerdeki gelişme ile birlikte proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıfı mücadelesidir.

5-1848 – 1849 devrimleri proleter devrimin gelişim doğrultusuna da açıklık getirdi. Fransa’da başlayan devrim, kısa sürede bütün kıta Avrupa’sına yayıldı. Sömürü ve yoksulluğu paylaşan sınıf, devrimi de

paylaştı.

6-Devrimler Marx ve Engels'in Komünist Manifesto'da ortaya koydukları teorik ve politik çerçeveyi doğrulamakla kalmadı, onu kendi eylemiyle geliştirmenin yolunu da açtı. Teorinin devindirici gücünün eleştiride değil, devrimde olduğunu gösterdi. Sınıf mücadelesinin en önemli sorunlarını, iktidar, ittifak, devlet, parti vb. çözümlenmesi zorunlu görevler olarak proleter mücadelenin önüne koydu. Proletarya, yenilgisine yol açan bu sorunlarla boğuşarak mücadelesini sürdürdü ve 1871'de Paris'te burjuvaziyi alaşağı ederek iktidara uzandı.

7-Paris Komünü zaferiyle, kapitalizmden komünizme geçişin siyasal biçimi olan proletarya diktatörlüğünün pratik cevabı oldu. Yenilgisiyle devrimci partinin niteliği ve rolü sorununu sınıf mücadelesinin merkezine taşıdı. Devrimin zaferi ve sürekliliğiyle, devrimci parti arasındaki ilişkiyi aydınlattı.

8-Komün hem bileşimi, hem de mücadelesiyle, uluslararası proletaryayı uluslararası burjuvazinin karşısında birleştirerek proletarya enternasyonalizminin canlı bir örneği oldu.

9-Komün'ün yenilgisi, paradoksal bir biçimde Marksizm'in işçi hareketi üzerindeki zaferiyle kesişti. Bu zaferle birlikte sınıf mücadelesinde küçük burjuva teori ve pratiğin etkin olduğu dönem de kapandı. Sınıf mücadelesi, Marksist teori ve pratiğin yön verdiği bir döneme girdi.

10-Bu yeni dönemin, kapitalizmin gelişmesi açısından ayırt edici özelliği, "barışçıl" ve hızlı bir büyüme dönemi olmasıdır. Kapitalizm kendi tarihi evrimini tamamlayarak tekelci – emperyalist aşamaya ulaştı. Buna proletaryanın nicel ve nitel gelişmesi eşlik etti. Kapitalizmle birlikte sınıf mücadelesi de evrensel bir nitelik kazandı. Sosyalizmin maddi koşulları dünya çapında belirli bir olgunluğa erişti.

11-Paris Komünü, birleşik burjuva terör altında ezilirken, Almanya devrimin yeni merkezi, Alman proletaryası dünya proletaryasının öncü müfrezesi, Alman Sosyal Demokrat Partisi (ASDP)'de dünya komünist hareketinin teorik, politik otoriter gücü konumuna yükseldi. Sınıf mücadelesi tarihinde ilk kez, ASDP nezdinde bilimsel komünizmle proletarya hareketinin birliği sağlandı.

12-Alman proletaryasının öne çıkmasını sağlayan aynı koşullar, kapitalizmin hızlı ve "barışçıl" gelişmesi altında proleter hareketin yeni mücadele silahlarıyla silahlanarak güçlenmesi, proleter hareket içinde revizyonist görüşlerin yeşermesinin de maddi zemini oldu.

13-Kapitalizmin emperyalist aşamasıyla rekabet ve krizlerden arı-

narak kendini aştığı tezi, sınıf mücadelesinde ortaya çıkan bu yeni revizyonist akımın temel dayanağını oluşturdu. Sermaye tabanında genişlemeyle birlikte proletaryanın da değiştiği, dolayısıyla “bir dogma olmayan” Marksizm’in de değişmek zorunda olduğu bu tezin devamını oluşturdu. Bu tezler üzerinden sınıf mücadelesinin en temel kavramları, devrim, proletarya diktatörlüğü ve parti, sorgulama altına alındı. Sorgulama sınıf mücadelesinden, sınıf uzlaşmacılığına geçişle tamamlandı.

14-1900’lerin başında patlak veren ekonomik kriz ve emperyalist güçler arasında keskinleşerek savaşa doğru yol alan tekelci rekabet, sadece kapitalizmin değiştiğine ilişkin tezleri ve bu tezlere dayalı parlamenter yol ve barışçıl geçiş hayallerini yerle bir etmekle kalmadı, bu hayaller üzerine kurulu revizyonist teoriyi de mantıki sonucuna, ihanete taşıdı.

15-Devrimin güncelliği koşullarında, proletaryanın burjuvazi karşısında silahsızlandırılması anlamına gelen ve kısa sürede bütün partileri etkisi altına alarak uluslararası bir karakter kazanan revizyonizme karşı, sosyal demokrat hareket içinde hüküm süren sessizliği Lenin’in önderliğindeki Bolşevik Partisi bozdu. Bolşevik Parti, Çarlığa ve burjuvaziye karşı mücadeleyi, devrimde proletaryayı silahsızlandıran revizyonizme karşı mücadeleyle birleştirerek devrimi zafere taşıdı.

16-Proleter devrimler çağını fiilen açan Ekim Devrimi, Avrupa devrimini tetikledi. Kıta Avrupa’sına yayılarak Almanya, Macaristan ve İtalya’da etkili olan devrim, önce sosyal demokrasinin ihanetine, ardından güç yetmezliğine yenildi. Kızılordu’nun devrimi yayma çabaları, Polonya yenilgisiyle sonuçsuz kalınca, devrim doğduğu topraklara geri çekilmek zorunda kaldı. Dünya devrimi, tek ülkede sosyalizm kuruculuğuyla yoluna devam etti.

17-Proletaryanın amacı dünya komünizmidir. Proletarya bu amaç için mücadelesini kapitalist toplum koşullarında yürütür. “İktisadi ve siyasal gelişmenin eşitsizliği kapitalizmin mutlak yasasıdır.” Devrimin başlangıçta bir ya da birkaç ülkede zafer kazanması, bu yasanın sonuçlarından biridir. Bu dünya devriminden bir sapma değil, kapitalizmin mevcut ulus-devlet örgütlenmesi altında devrimin muhtemel gelişim yoludur. 1848 – 1871 ve 1917 devrimleri, farklı koşullar altında bu yasanın doğrulanmasıdır.

18-Sovyet devrimi, emperyalist abluka altında, iç savaştan zaferle ancak güçleri zayıflayarak, yıpranarak çıktı. Kızılordu iç savaş boyunca gösterdiği kahramanlığa rağmen, savaşı sürdürebilecek maddi ve teknik

donanımına sahip değildi. Aynı durum, proleter ayaklanmaları ezmesine rağmen, giderek ağırlaşan iç sorunlar, sömürgelerde ortaya çıkan karışıklıklar, paylaşımın yol açtığı iç çelişkilerle emperyalist devletler için de geçerliydi. Bu koşullarda “uzlaşma” her iki taraf için de, de facto bir durumdu. Ne emperyalizm Sovyet devrimini boğmaktan vazgeçiyordu, ne de Sovyet devrimi emperyalizme boyun eğiyordu. Sadece o an için, her iki taraf için de uygun olmayan hesaplaşma, ileri bir tarihe erteleniyordu.

19-Son derece kırılğan olan bu denge, Komünist Enternasyonal partileri için “Bolşevikleşme” sürecini tamamlama, yenilginin izlerini silecek proletarya ile kopan bağları yeniden güçlendirme, proletarya diktatörlüğü içinse, iç savaşın yol açtığı sarsıntıları onarma, “öteki ülkelerin ezilen sınıflarını kendine çekerek, onları kapitalistlere karşı ayaklanmaya özendirerek, hatta zorunluluk durumunda sömürücü sınıflara ve onların devletlerine karşı askeri güç de kullanarak dünyanın geri kalanı karşısında” bir devrim üssü olarak örgütlenme olanağı idi.

20-Sovyetler Birliği bu olanağı kullanarak proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesi işine koyuldu. Zaten geri bir ülkede zafer kazanan devrim, iç savaştan güçleri daha da zayıflayarak çıkmıştı. Burjuvazi yenilmiş, iktidarını kaybetmişti ama ekonomik ve ideolojik olarak hâlâ güçlüydü. Ekonomi, iç savaş ve burjuvazinin sabotajlarıyla tahrip edilmişti. Gerilikle birlikte “açlık, ülkenin bir numaralı sorunuuydu”. Devrimin başlangıcında proletaryanın küçük ve yoksul köylülükle (küçük burjuvazi) kurduğu ittifak bozulmuş, ülkenin birçok yerinde köylü isyanları baş göstermişti. Zengin köylülük (kulaklar) tarımsal üretimin denetimini ellerine geçirmişti. Bu koşullarda devrimin sosyalizm yolunda ilerleyebilmesi ancak sayısal olarak toplumun çoğunluğunu oluşturan küçük burjuvaziyle bozulan ittifakın yeniden kurulmasına ve zengin köylülükle bir uzlaşmaya varılabilmesine bağlıydı. Yeni Ekonomi Politikası (NEP) bu zorunluluğun bir sonucu olarak uygulamaya sokuldu. Devrim iki adım ilerleyebilmek için, bir adım geri çekiliyordu. NEP, sadece proletarya diktatörlüğü altında kapitalizme verilmiş ekonomik bir taviz değil, aynı zamanda eski bürokratların devlet mekanizması içerisindeki konumunun güçlenmesine yol açan pratik-politik bir tavizdi.

21-Geri bir ülkede zafer kazanan devrimin, ileri ülke ya da ülkelerdeki devrimlerle tamamlanamamış olması, insanlığın önceki tarihinden köklü bir kopuş olan Ekim Devrimi’nin ileriye doğru yürüyüşünü bü-

yük ölçüde etkiledi. Devrimin eski düzenle hem içte, hem de dışta yan yana var olma zorunluluğu, tarihin daha önceki hiçbir dönemde tanık olmadığı ölçüde eski ile yeni arasındaki savaşı dünyaya ölçüsünde yaygınlaştırarak keskinleştirdi.

22-Güçler dengesinin proletaryanın aleyhinde olduğu koşullarda devrim, uzlaşmalar ve ileri atılımlarla belirlenen uzun ve dolambaçlı yollara başvurmak zorunda kaldı. Bu süreç, sınıf ve partide büyük fedakârlıkların yanında çatışma ve saflaşmalara yol açtı. Devrimin, dışarıda emperyalist kuşatma, içeride geniş bir küçük burjuva kesimle çevrili olması ve partinin iç savaştan zayıflayarak çıkması, partide gittikçe derinleşen görüş ayrılıkları ve saflaşmaların maddi zeminini oluşturdu. Devrim öncesinde parti içinde, kısmi de olsa, ortaya çıkan kararsızlık ve devrime inançsızlık, kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin her kritik evresinde (Brest –Litovsk, proletarya diktatörlüğünde partinin rolü ve sınıflar ilişkisi, NEP, NEP’in ortadan kaldırılması vb) farklı biçimler altında varlığını büyüyerek sürdürdü.

1920’li yılların sonunda NEP’le başlayan geri çekilmenin, kulakların tasfiyesiyle sosyalizm lehine çözülmesi, parti içinde derinleşen ve saflaşmaya yol açan görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmadığı gibi, daha büyük tahribatların da yolunu açtı. Bütün bu süreçte devrimin gerilik ve güçsüzlükten kaynaklanan zorlukları aşmak için başvurduğu pratik çözümler, teori ile pratik arasındaki diyalektik ilişkinin tersyüz edilmesine, Marksist teorinin en temel kavramlarının, sınıf mücadelesi, proletarya diktatörlüğü, parti vb.’nin, mevcut pratiği onaylayacak biçimde yeniden tarif edilerek teorileştirilmesine yol açtı. “Sosyalizmin tam ve kesin zaferi”ni kanıtlamak için ileri sürülen, “Sovyet toplumunun dost sınıflardan oluştuğu”, “sınıf tekelinin ortadan kalktığı”, “proletarya diktatörlüğünün tabanının genişlediği ve biçiminin değiştiği” tezleri, savaş sonrasında Marksist literatüre yeniden sokulan “Tüm halkın partisi”, “Tüm halkın devleti” gibi Lasalle’cı tezlerin öncülleri oldu.

23-Bolşevikler ve Sovyet proletaryası bir yandan iç savaştan zaferle çıkmak için varını yoğunu ortaya koyarken, öte yandan II. Enternasyonal’in dünya işçi hareketinde yol açtığı tahribatı gidermek ve Komünist hareketi yeniden Marksist – Leninist temeller üzerinde örgütlemek için Komünist Enternasyonal’in kuruculuğuna önderlik etti. İdeolojik, politik ve örgütsel temellerini Lenin’in attığı Komünist Enternasyonal ilk kongresini Mart 1919’da Moskova’da topladı. Bolşevik Parti hariç, kongreye katılan parti ve grupların hemen hiç biri sınıf mücadelesinin

o günkü gereklerine cevap verecek bir ideolojik, politik ve örgütsel niteliğe sahip değildi. II. Enternasyonal'den kopan devrimci kadrolarla kurulan bu partiler, ideolojik olarak homojen değillerdi. II. Enternasyonal'den örgütsel kopuşu gerçekleştirmiş olsalar da, ideolojik ve politik olarak hâlâ onun etkisi altındaydılar. Ayrıca yeni kurulan bu partilerin hemen hiç biri proletarya ile sağlam ve devrimci bağlar kuramamıştı. Bütün bunları dikkate alan Komünist Enternasyonal, üye partilerin önüne “Bolşevikleşme” ve proletaryanın aktif çoğunluğunu kazanmayı ivedi bir görev olarak koydu. İkinci ve üçüncü kongrede alınan kararların, üye partilerin “Bolşevikleşmesini” sağlayamadığı dördüncü kongrede açıklık kazandı. Dördüncü kongre, proletaryaya ihanet etmekle suçladığı II. Enternasyonal partileriyle “birleşik cephe” ve ortak “işçi hükümeti” kurma kararı alarak, sadece ikinci ve üçüncü kongrelerde alınan kararları geçersiz kılmakla kalmadı, bu kararlarla koştugu II. Enternasyonale doğru evrilmenin ilk adımlarını da atmış oldu.

24-Komünist Enternasyonal, sömürge sorununda da benzer bir yolu izledi. Dünya devrimini ateşleyen Ekim Devrimi, sömürge ülke halklarını da politika sahnesine çekti. Sömürgelerdeki mücadeleyi burjuva önderliğe mahkum olmaktan çıkartarak, işçi ve köylülerin önüne yeni ufuklar açtı. İkinci kongresinde sömürgelerdeki mücadeleyi ele alan Komünist Enternasyonal, uzun tartışmaların ardından, sömürgelerdeki burjuvazinin emperyalist burjuvaziyle işbirliği içinde “milli” vasfını kaybettiğini, dolayısıyla bu burjuvaziyle her türlü ittifakın reformizm ve sınıf uzlaşmacılığı olduğunu, sömürge halklarının kurtuluşunun ancak köylü Sovyetleri aracılığıyla gerçekleşebileceğini karar altına aldı. Bu ülkelerdeki devrimci ve komünist partilerin görevi de köylülüğe önderlik ederek devrimin kesintisiz gelişiminin sağlanması olarak belirlendi. Ancak bu karara rağmen Komünist Enternasyonal, birçok durumda (Türkiye ve Çin örneğinde olduğu gibi) “milli” burjuvaziye destekleme politikasını sürdürdü. Komünist Enternasyonal'in bu uzlaşmacı politikası, savaş sonrasında oluşan statüko koşullarında “kapitalist olmayan yol” adı altında teorikleştirilerek Sovyet dış politikasının ana unsurlarından biri haline getirildi.

25-Emperyalist devletlerin bunalım içinde yeni bir paylaşım savaşına hazırlandığı, proletarya ile burjuvazi arasındaki savaşın yeniden keskinleştiği, burjuvazinin bütün araçlarını kullanarak işçi sınıfına karşı savaş açtığı otuzlu yıllar, Komünist Enternasyonal ve üye partilerin de sınav yılları oldu. Bu yıllarda Komünist Enternasyonal ve üye partiler,

Avrupa’da yükselen devrimci dalgayı devrimle karşılayacak yerde, burjuvazinin iç çatışmaları zemininde kalarak “faşist burjuvaziye (tekelci burjuvazi) karşı”, “faşist olmayan burjuvazi” (tekel dışı burjuvazi) ile, burjuva demokrasisini savunma adına ittifaka yönelerek, sınıf mücadelesinden sınıf uzlaşmacılığına doğru yol aldı. Bu tutumu savaş sırasında daha da ilerleterek “Hitler faşizmine karşı” kendi burjuvazisinin yanında saf tutarak sürdürdü ve II. Enternasyonal’le aynı kaderi paylaştı. Nerdeyse Komünist olmanın tek kriteri haline getirilen “tek ülkede sosyalizm” savunusu, Komünist Enternasyonal ve üye partilerin bu sınıf uzlaşmacısı politikalarını örten bir incir yaprağı oldu.

26-Elbette Sovyetler Birliği’nin güçlendirilmesi ve savunulması, sadece Sovyet proletaryasının, Sovyetler Birliği Komünist Partisi’nin görevi değil, aynı zamanda dünya proletaryası ve komünist hareketinin de vazgeçilmez enternasyonalist görevidir. Tıpkı Sovyetler Birliği’nin de dünya devrimini desteklemesi gibi. Etrafı kapitalist devletler tarafından çevrili olan proletarya diktatörlüğü, bu devletlerle, özellikle ekonomik olmak üzere birtakım zorunlu ilişkilere girer. Bu ilişki proletaryanın devlet biçiminde örgütlenmesinin sınıf mücadelesine soktuğu yeni bir ilişkidir. Muzaffer proletarya, sınıf mücadelesi içinde hem kapitalist devletlerle bir ilişki içinde, hem de onların karşıt kutbu olarak yer alır. Bu konumlanış, her ne kadar bir tezat oluşturma da birbirinin yerine ikame edilemez. Proletarya diktatörlüğünün, kapitalist devletlerle ilişkisi, bu devletlerin aralarındaki en küçük çelişkidenden yararlanarak sosyalizmi güçlendirmeyi amaçlar; mevcut güç dengelerine göre biçimlenir ve farklı araçlarla yürütülür. Bu yüzden sınıf mücadelesi içindeki bir sınıf partisi, mücadelesini proletarya iktidarının kapitalist ülkelerle kurduğu ilişki üzerine oturtamaz. Reformizme ve sınıf uzlaşmacılığına yol açan, kapitalist devletler karşısında proletarya diktatörlüğünün desteklenmesi değil, bu desteği komünistliğin ve enternasyonalizminin yeter koşulu olarak görmek ve sınıf mücadelesini proletarya diktatörlüğünün dış ilişkilerine endekslemek, bunu komünist faaliyetin merkezine taşıyarak sınıf uzlaşmacılığını haklı göstermenin bir aracı olarak kullanmaktır.

27-Sovyet devrimi, bütün bu bozulmalara, bunların devrimci harekette yol açtığı tahribata rağmen, kendisini yok etmeyi amaçlayan emperyalist saldırıyı geri püskürttü. Sadece kendisini korumakla kalmadı, zayıf bir temele dayansa da, süreçten Doğu Avrupa devrimleriyle güçlenerek, prestijini yükselterek çıktı. Savaş sırasında Sovyet proletaryası-

nın gösterdiği kahramanlık ve sosyalizme bağlılık, SBKP'ye proletarya ile zayıflayan bağlarını yeniden güçlendirme, proletarya diktatörlüğünde yaşanan deformasyon ve yabancılaşmayı ortadan kaldırma olanağını verse de, Parti bu olanağı proletarya diktatörlüğünün iyileştirilip güçlendirilmesine taşıyamadı. Partide ve devletteki deformasyon, zafer sarhoşluğunun kanatları altında büyüyerek sürdü.

Sovyet proletaryasının emperyalizm karşısında kazandığı zafer, aynı zamanda devrimin savaşıla boğulamayacağıının da yeni bir kanıtı oldu. Savaş sonrası emperyalist kuşatma bu temel üzerinde şekillendi.

28-Kuşatma, SBKP'de köklü bir ideolojik ve siyasal dönüşümün de başlangıcı oldu. Sovyetler Birliği kuşatmayı ideolojik ve siyasal bir geri çekilişle karşıladı. Kendi varlığını kabul etmek koşuluyla karşı tarafın varlığını kabul etme anlamına gelen “barış içinde bir arada yaşama” politikasına geri çekildi. “Tek ülkede sosyalizmin zaferi”nin değişen koşullara uyarlanan bir versiyonu olan bu politikanın sınıf mücadelesi üzerindeki etkilerinden biri, mevcut statükonun onanması, diğeri ise bu mücadelenin emek – sermaye çatışması ekseninden, devrimden kopartılarak “iki sistem arasındaki ekonomik yarışa” indirgenmesi oldu. Bu temelde sermaye hareketinin bütün kavramları, değer, kâr, ücret, fiyat, mülkiyet, miras, pazar vb. içerikleri ve içerdikleri yabancılaşmayla birlikte sosyalist kuruculuğa taşındı. Sosyalist merkezi planlama gevşetildi, küçük mülkiyetin ve meta pazarının önü açılarak, kapitalist gelişmenin temel biçimi sosyalist ekonomiye sokuldu. Sonuç ise biliniyor.

29-Çin ve Küba devrimlerinin sosyalizme taşıdığı güç, yine aynı dönemde ortaya çıkan bölünmelerle etkisizleşti. Tarihte Çin – Sovyet çatışması olarak yer alan ve Sovyet uzlaşmacılığına bir tepki olarak ortaya çıkan bölünme, mevcut uzlaşmayı kıramadığı gibi, onun bir eklentisi olmaktan da kurtulamadı. Küba devriminin devrimci harekete taşıdığı yeni devrimci değerlerle beslenen ve 60'lı yılların sonuyla, 70'li yıllara egemen olan devrimci dalga, içinde devrimci hareketi Marksizm – Leninizm temelinde yeniden yapılandırmanın öğelerini taşısa da, bunu gerçekleştirecek devrimci bir çıkışı yaratamadı.

30-1990'da resmileşen çöküşle Sovyet proletaryası, Fransız ve Alman proletaryasından devraldığı öncü müfreze rolünü, büyük fedakârlıklarla yetmiş yıl taşıdıktan sonra, proletaryanın başka müfrezelerine bırakarak geri çekildi. Bugün proletaryanın hangi müfrezesinin bu rolü üstleneceği belirsiz ise de, her yenilgiyi daha ileri zaferlerin kaldıracağı yapmayı çoktan öğrenmiş olan proletaryanın bu yenilgiden de zaferle

çıkacağına kuşku yoktur.

31-İşçi sınıfı 1848’ de çıktığı komünizm yürüyüşünde, zaferler ve yenilgiler yaşadı, büyük kahramanlıklarla birlikte ihanetlere tanık oldu. Her seferinde, yaşadığı yenilgileri yeni zaferlerin döl yatağına dönüştürmeyi bildi. Yaşanan bu tarih, sosyalizmin yenilgisinin geçici, zaferrinin ise mutlak olduğunun kanıtıdır. Burjuvazi, sınıf düşmanını, işçi sınıfını, en ağır terör altında ezse de, bilinç ve örgütlülük bakımından dağıtsa da, yok edemez. Çünkü sermaye emek olmadan var olamaz, varlığını sürdüremez. O, var olmak için ne ölçüde emeğe mahkûmsa, emek de özgürleşmek için o ölçüde zafere, devrime mahkûmdur.

Yenilgisine rağmen Ekim Devrimi, dayandığı teorik temel ve harekete geçirdiği toplumsal güçle, karşılaştığı nesnel ve öznel zorluklar ve bunların yol açtığı teorik ve politik deformasyona rağmen, proletaryanın burjuvaziden iktidarı devrim yoluyla alarak, sınıfsız bir toplumu kurma görevini üstlenebileceğini, sermaye ve sömürü olmadan üretim faaliyetini örgütleyebileceğini, insanın sadece kendisi için değil, toplumun tümü için de çalışabileceğini, halkların kardeşliğinin bir ütopya olmadığını kanıtlayarak, bugün de insanlığın nihai kurtuluşuna rehberlik ediyor. Yenilgisinden bağımsız olarak bu deneyim, tarihe bir kazanım olarak girmiştir. “Ve gelecekteki ...devrim, kendi sosyalist yapısını bu deneyin üzerinde kuracaktır.”

II

Dünya Kapitalist Sistemi

1-Sınıflı toplumların tarihi, insanın emeğine, emeğin ürününe ve emeğin nesnesine (doğaya) yabancılaşmasının tarihidir. Bu tarihin başlangıcında işbölümü ve üretim araçlarının özel mülkiyeti vardır. Farklı üretim ve yaşam tarzları (köleci, feodal ve kapitalist) olarak karşımıza çıkan bu tarih, özünde işbölümüne dayalı özel mülkiyetin gelişme tarihidir.

2-Ekonomik bakımdan egemen olan sınıfın siyasal egemenliğinin aygıtı olan ve tarihsel süreçte farklı biçimlere (monarşi, mutlakiyet, cumhuriyet vb.) bürünen devlet, topluma dışarıdan dayatılan bağımsız, özerk bir siyasal örgütlenme değil, tersine toplumun karşıt sınıflara bölünmesinin ve sınıf mücadelesinin bir itirafı, yabancılaşmanın büründüğü en üst – toplumsal – siyasal biçimidir. Özel mülkiyete dayalı toplumsal yapılar boyunca devlet, yeni egemen sınıfın eski egemen sınıftan devraldığı ve kendi sınıfsal konumuna uygun olarak yeniden

düzenlediği bir ideolojik ve fiziki zor örgütlenmesidir.

3-Kapitalizm emek gücünün meta, üretim araçları sahipliğinin sermaye haline büründüğü, bir kutupta üretim aracı sahibi olarak burjuvazinin, öteki kutupta emek gücü sahibi olarak proletaryanın yer aldığı, emek – sermaye ilişkisi üzerinde yükselen en gelişmiş, en yüksek özel mülkiyet toplumdur. Tümüyle yabancılaşmış emeğe el koymaya dayanan bu toplum, aynı zamanda tarih içinde yabancılaşmanın da en tepe noktasını oluşturur. Sermaye, emek gücü, meta, değer, kâr, ücret, fiyat, pazar, rekabet, kredi, rant, arz – talep, piyasa, eşitlik, özgürlük, kardeşlik, girişim vb. bu yabancılaşmanın büründüğü kapitalist biçimlerdir.

4-Kapitalizmde sermayenin hareket yasası, azami kârın elde edilmesidir. Sermaye bu amaca ulaşmak için sadece artan büyüklükte emekle yan yana gelmekle yetinemez, sermayenin sınırsız birikimi için emeğin üretkenliğini arttırmak, başka bir deyişle, üretici güçleri sınırsızca geliştirmek, (yeni ve daha üstün üretici gücü devreye sokmak, üretimi ve ihtiyaçları çeşitlendirmek, yeni ihtiyaçlar keşfetmek / yaratmak, lüks tüketimi geliştirmek, meta üretimini büyütme, vb.) ve üretim alanındaki bu gelişmeyi, sermayenin gerçekleşme alanı olan dolaşım alanına taşıyarak, (iç pazarı büyütme, dış pazara yönelme, yeni pazarlar keşfetme, iletişim ve ulaşım sektörlerini geliştirmek, hem üretimi hem de tüketimi finanse edecek gelişmiş bir kredi sistemini devreye sokmak) toplumun bütün öznel ve nesnel güçlerini sermaye birikimi için seferber etmek zorundadır. Bilimin, insanın ve doğanın kâr amacıyla kullanılması ve tahrip edilmesine yol açan bu süreç, kapitalizmin bir kusuru değil, sermaye birikim sürecinin kaçınılmaz sonuçlarıdır.

5-Sermaye birikim süreci, sermayenin yeniden üretim sürecidir. Sermayenin yeniden üretimi; sınıf ilişkilerinin, sınıf karşıtlığı ve sınıf mücadelesinin, ordusu, polisi, bürokrasisi, hukuk, adalet sistemi, hapishaneleri, okulu, dini kurumları, sağlık sistemi, kültürü, sanatı, siyaseti vb. ile devletin baskı ve ideolojik aygıtlarının, devletler arası ilişkilerin, kısaca bütün güçleri, kurumları ve ilişkileriyle kapitalizmin, dünya-evrensel düzeyde yeniden üretimidir. Bu yüzden kapitalist yeniden üretimin her sorunu bir ekonomik sorun olmanın ötesinde, sermayenin varlık sorunudur.

6-Sermaye birikim süreci bir yanıyla üretimin toplumsallaşması, sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşmesi, diğer yanıyla mülksüzleşme, yoksullaşma ve proleterleşme sürecidir. Bu süreçte sermayenin el koyduğu emeğin miktarı, emeğin üretkenliğindeki artışla doğru, eme-

ğın toplumsal koşullarıyla ters orantılı olarak büyür. “İşçi ne kadar çok üretirse, o kadar az tüketecek nesnesi olur, ne kadar çok değer üretirse o kadar çok değer yoksunu olur, o kadar çok değersizleşir...Emeğin gücü ne kadar artarsa, işçi o kadar güçsüzleşir.”

7- Üretici güçlerin gelişimi her ne kadar sermayenin sınırsız gelişiminin koşulu ise de, bu ikisi arasında mutlak bir uyum yoktur. Bu ilişki birbirini koşullayan, iteleyeni bir uyumu, değersizleştiren, engelleyen, tahrip eden bir çatışmayı bağrında taşır. Kapitalizmin üretim tarzının anarşik karakterinin olduğu kadar, devresel krizlerinin maddi temeli de bu çelişkidir.

8-Üretimin toplumsal karakteri ile üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet arasındaki bu çelişkinin bir toplumsal devrime yol açıp açmayacağını belirleyen, kapitalizmin tek tek ülkelerdeki gelişmişlik düzeyi değil, kapitalist gelişmenin dünya çapındaki düzeyidir.

9-Emek gücünün sömürsü üzerinde, ilkel sermaye birikimiyle başlayan kapitalistleşme süreci, serbest rekabet ilişkisi altında gelişimini sürdürerek 20. yüzyıl başında tekelci – emperyalist aşamayla kendi tarihsel gelişimi içinde en tepe noktaya ulaştı. Feodal ilişkilerin uzlaşma – çatışma içinde tasfiyesiyle, kapitalizm evrensel bir sistem haline geldi. Ekonomik ilişkilerin enternasyonalizasyonunu/evrenselleşmesini, siyasi ve kültürel ilişkilerin enternasyonalizasyonu izledi. Kapitalizm girdiği her yere kendi ilişkileriyle birlikte, kendi kavramlarını, değerlerini ve yaşam tarzını da taşıdı.

Kapitalist üretim tarzının evrensel bir karakter kazanmasına, dünya çapında yeni bir işbölümü eşlik etti. Dünya, kapitalizmin geliştiği ülkeler ve sömürgeler olarak bölündü. Üretici güçlerin gelişmesine bağlı olarak büyüyen meta üretiminin gereksinim duyduğu hammaddelerin artan önemi, dünya çapında yeni bir işbölümünün doğmasına yol açtı. Kapitalizmin geliştiği ülkeler sanayi üretiminde ilerlerken, dünyanın geri kalanı, sömürge ve geri ülkeler, tarım ve hammadde kaynaklarıyla sanayinin hizmetine girdi. Sanayinin ticarete doğrudan el atmasıyla ticaretin sanayi karşısındaki eski üstünlüğü de sonlandı. Ticari krizler sanayi krizlerine, ticari savaşlar da meta ihracının yanında sermaye ihracının önem kazanmasıyla, pazar ve egemenlik alanları savaşlarına dönüştü. Bu süreç, kapitalist ilişkinin yaygınlaşmasına paralel olarak bazı sanayi dallarının ucuz işgücüne, az gelişmiş ülkelere kaymasıyla pekişti. Tekelci dönemde, mali sermaye ve sermaye ihracının artan önemiyle birlikte doğrudan yönetime dayalı eski sömürgecilik, yerini ser-

maye ilişkisine dayalı, geri ülkelerin, sanayi bakımından ileri ülkelerin denetimine girdiği, yeni bir bağımlılık ilişkisine bıraktı. Sömürgelerin yağması, bu ilişki altında biçim değiştirerek sürdü. Ekonomik üstünlüğün belirleyiciliğinde politik ve askeri güç, bu yeni bağımlılık ilişkisinin belirleyici ilkesi oldu. Kapitalist sistem bu ilişki temelinde örgütlendi.

10-Bu sürecin emek cephesindeki görünümü, proletaryanın niceliksel artışı, dağınıklaktan kurtularak büyüyen fabrikalarda toplanması, yeni mücadele silahlarıyla silahlanması, kendisiyle birlikte sınıf mücadelesinin de evrenselleşmesidir.

11-Kapitalizmin 19. yüzyıl sonunda yaşadığı “barışçı” ve hızlı ilerleme ile, sermaye hareketini büyüten etmenler sermayenin ayak bağlarına dönüştü. Sermayeler arası rekabet keskinleşti, sistemde daha önce oluşan güç dengeleri değişti. Yeni pazarlar keşfetme zorunluluğu, dünyanın pazar ve egemenlik alanları olarak yeniden paylaşımının yolunu açtı. Aynı dönemde proletaryanın devrimci mücadelesi, kapitalizmin yeni koşulları altında, yeni mücadele araçlarını da kullanarak (sendikalar, parlamenter mücadele vb.) gelişimini sürdürdü. Proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi Avrupa’dan Asya’ya doğru yayıldı. Krizi, emperyalist savaşı ve devrimi aynı tarihsel kesitte buluşturan bu gelişme, dünya tarihinde köklü bir değişimin başlangıcı oldu.

Kapitalizm ekonomik ve politik olarak tarihinin en sarsıcı ilk krizini bu gelişmelerin bir sonucu olarak 1907’de yaşadı. Kriz, dünyanın yeniden paylaşımı savaşını, savaş da dünya devrimini tetikledi. Dünya burjuvazisi sermaye birikiminin kesintiye uğrayan koşullarını kendi lehlerine çevirmek için kapışırken, dünya işçi hareketinde o güne kadar etkili olan bölünme gerçekleşti. II.Enternasyonal’in hemen bütün partileri sınıf savaşının en keskin anında, kendi burjuvalarının arkasına dizilirken, Bolşevik Parti dünya halklarını birbirine kırdıran emperyalist savaşı iç savaşla karşılayarak, dünya devriminin yolunu açtı.

12-1917’de Rusya’da zafer kazanan devrim, sosyal- demokrat ihanetle etkisizleşen Avrupa devrimini yeniden alevlendirdi. Bu gelişme, emperyalist paylaşım savaşının geçici bir uzlaşmayla sonlandırılmasına yol açtı. Burjuvazi bir kez daha proletaryanın devrimci başkaldırısı karşısında aralarındaki çelişki ve çatışmayı bir tarafa bırakarak, devrimi boğmak için el ele verdi.

13-Ekim Devrimi, dünya proletaryasını ayağa kaldıran zaferiyle olduğu kadar, proletarya diktatörlüğü biçimindeki fiili varlığıyla da dünya burjuvazisinin kâbusu oldu. 1917 sonrasında burjuva devlet bu kâbus

altında yeniden örgütlendi.

Savaş ve devrim hemen bütün kapitalist ülkelerde devlet aygıtını önemli ölçüde dumura uğrattı. İdeolojik hegemonyası zayıflayan burjuvazi, kitleleri mobilize etme olanağını kaybetti. Burjuva devletin baskı aygıtlarının durumu da bundan farklı değildi. Ordu ve donanmalarda askerler isyan halindeydi. Bu koşullarda burjuvaziyi bir kez daha devrimden kurtaran, kitleleri pasifize eden Sosyal Demokrasi oldu. Devrimlerin yenilgisinin ardından burjuvazinin ilk işi dumura uğrayan devlet aygıtını yeniden örgütlemek oldu. Devletin baskı aygıtı, paramiliter örgütlerle (Almanya'da Orgesch, İtalya'da faşist çeteler, İngiltere'de grev kırıcılar, Amerika'da Amerikan Lejyonu vb.) takviye edilerek yeniden örgütlendi. Burjuva ideolojisi, temel taşları olan milliyetçilik, şovenizm ve anti- komünizme, anti- Sovyetizm eklenerek güçlendirildi. Burjuva siyasal alan Sosyal Demokrasiyi içerecek biçimde yeniden düzenlendi. Sosyal Demokrasi işçi hareketi içinde burjuva bir fraksiyon olmaktan çıkarak, burjuva siyasal alanın proletarya üzerinde bir denetim aracına dönüştü. Aynı şekilde Sosyal Demokrasi kullanılarak sendikal hareket toplumsal uzlaşma çizgisine çekildi. Komünist Enternasyonal tarafından faşizm olarak nitelendirilen devletin baskı ve ideolojik aygıtlarının bu yeniden örgütlenmesi, burjuva demokrasisinin bir inkârı değil, onun proleter devrim koşullarında büründüğü somut biçimdir.

14-Krizler, savaşlar, devrim ve karşı-devrimlerle betimlenen 1920-1945 yılları arasındaki dönem, belki de dünya tarihinin en kaotik, en fırtınalı dönemi oldu. Savaş, kapitalist dünyada güç dengelerini önemli ölçüde değiştirdi. Savaşı meta ve sermaye ihracı ile finanse eden ABD, elde ettiği ekonomik güçle, dünya kapitalizminin liderliğine doğru ilk adımlarını attı. Sermayenin üretim ve gerçekleşme koşullarını tehdit eden kriz, geçici rahatlamalar dışında büyüyerek sürdü. Savaş, düşük yoğunluklu olarak (İtalya'nın Habeşistan'ı, Japonya'nın Mançurya'yı, Almanya'nın Çekoslovakya'yı işgaliyle) devam etti. Fiili savaş 1939'da resmi savaşa dönüştü. Başlangıçta emperyalist güçler arasında, 1. Paylaşım Savaşı'nın bir uzantısı olarak başlayan savaş, Almanya'nın Avrupa'yı işgalinin ardından Sovyetler Birliği'ne, sosyalizme karşı bir savaşa dönüşerek sürdü.

15-Paylaşım savaşı bittiğinde dünya haritasında, siyasetinde ve güç dengelerinde önemli değişiklikler oldu. Dünya kapitalizmi savaştan ekonomik, politik, diplomatik ve askeri olarak güçlenerek çıkıp, ABD önderliği altında yeniden örgütlenirken, Sovyetler Birliği bunun kar-

şısında, zaafalarını kendi içinde taşıyan, zayıf bir temele dayanan Doğu Avrupa devletleriyle birleşerek, sosyalist bir blokla yerini aldı.

16-Kapitalist sistemde oluşan ABD hegemonyasının ekonomik temelleri BrettonWoods anlaşmalarıyla atıldı. (IMF, Dünya Bankası, GATT, doların dünya çapında tek eşdeğer olması). NATO bu hegemonyanın askeri temelini oluşturdu. İdeolojik temelini ise devrim ve sosyalizm tehdidi oluşturdu. Bu örgütlenme aynı zamanda devrim ve sosyalizmin yeni bir tarzda kuşatma altına alınmasıydı.

17-Savaş sonrası kapitalizmin gelişmesi, hegemonya altında biçimlendi ve nispeten yüksek bir büyüme oranıyla sürdü. Bu büyümeyi olanaklı kılan iki temel olgudan birincisi, savaşla birlikte sermaye birikim engellerinin ortadan kalkması, üretici güçlerin gelişmesinin önünün açılması, ikincisi, eski sömürge sisteminin çökmesi, bunun sağladığı ucuz işgücü ve genişleyen pazarlar oldu. 1980'lerin sonunda gerçekleşen yeni kapitalist uluslararası iş bölümünün temelleri, doğrudan sermaye ihracını ve uluslararası ticareti emperyalist devletler lehine güven altına alan antlaşmalarla bu dönemde atıldı.

Bu olgulara bağlı olarak gerçekleşen büyümede ilk tökezleme 1960'lı yılların başında ABD ekonomisinde ortaya çıkan durgunlukla yaşandı. Bu krizi, 70'li yıllarda yine ABD ekonomisinin krizi izledi. Öncesine oranla daha etkili olan bu krizle kapitalizm, kâr oranlarındaki düşmenin müzminleştiği bir döneme girdi. Krizle birlikte ABD güç kaybına uğrarken, Almanya ve Japonya yeni güç odakları olarak öne çıkmaya başladı. ABD ilk kez borç alan ülke haline gelirken, dolar fiili olarak dünya parası olma özelliğini korusa da, genel eşdeğer olma özelliğini kaybetti. ABD bu iki krizi de hegemonyanın ona sağladığı olanaklarla (senyoraj hakkı) krizi başka ülkelere ihraç ederek, büyük bir sarsıntı geçirmeden aşabildi. Kriz 1980'li yılların sonunda yeniden tekrarladığında, bu kez kapitalizmin imdadına, kontrollü bir biçimde kapitalistleşme sürecine giren Çin ve içten çürümüş bir çınar gibi ani çöküşüyle Sovyetler Birliği yetişti. Kapitalizm, sosyalizmin çöküşünün sağladığı yüksek risk güvenliği, ucuz işgücü ve genişleyen pazarlarda yeniden yüksek bir büyüme hızını yakaladı. Sermayenin daha önceki birikimi üzerine oturan bu süreç, kapitalist meta üretimi sürecinde, sermaye hareketlerinde ve uluslararası işbölümünde şu önemli değişmelere yol açtı:

a)Özellikle son otuz yılda bilimin doğrudan bir üretici güç haline gelmesiyle, üretim araçlarının boyutları küçülürken, işlevleri ve kapasiteleri büyüdü. Sanayinin otomasyon düzeyi yükseldi. Sermayenin birim

zamanda gasp ettiği mutlak ve nispi artı -değer oranları büyüdü.

b)Üretici güçlerdeki gelişmenin meta üretiminde sağladığı yüksek standardizasyonla meta üretim sürecinin mekansal birliği bir kez daha parçalandı. Meta üretim süreci, dışarıdan hammadde tedarikiyle bir mekanda – fabrikada – başlayıp biten bir süreç olmaktan çıkarak, metaların farklı parçalarının, farklı mekan ve ülkelerde üretilmesi ve bir araya getirilerek birleştirilmesinden oluşan bir sürece dönüştü.

c)Meta üretiminin mekânsal parçalanmasıyla birlikte, artı-değer üretimi de esas olarak ulusal alanda olup biten bir süreç olmaktan çıkarak, uluslararası alanda gerçekleşen bir sürece dönüştü. Bununla birlikte, ortalama kâr oranları da sermayenin uluslararası değer bileşimi tarafından belirlenir oldu. Bu durum değer bileşimine bağlı olan kâr oranlarının düşme eğilimini frenlerken, uluslararası tekellere kârdan daha büyük bir pay alma olanağını sağladı.

d)İletişim ve ulaşım sektöründeki gelişmeler, meta dolaşım sürecinde de önemli değişmelere yol açtı. Meta pazarı derinlemesine ve genişlemesine büyüdü. Metaların pazara erişimi kolaylaştı. Mekanın zamanla küçülmesi sağlanarak sermayenin devir hızı yükseldi. Üretim sürecinin mekansal bölünmesinin yol açabileceği denetim zaafı en aza indirildi.

e)Meta üretimi ve meta pazarının büyümesine, ihtiyaçların çeşitlenmesi, yeni ihtiyaçların keşfi, lüks tüketimin büyümesi eşlik etti. Bu süreç aynı zamanda doğanın kâr amacıyla tahrip edilmesi ve kapitalist yabancılaşmanın büyümesi sürecidir.

f)Sermaye birikimi, sermayenin merkezileşmesiyle ve yoğunlaşmasıyla büyüdü. Sanayiden sonra tarım ve hizmetler sektörleri de devtekellerin denetimine girdi. Mevcut sanayi dalları çeşitlendi, yeni sanayi dalları ortaya çıktı. Hizmet sektörü, geleneksel hizmetlerden sonra, devletin üstlendiği hizmetler de (eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, ulaşım, altyapı, belediye hizmetleri vb) artı-değer üretimine eklenerek büyüdü. Çeşitlenen kredi sistemiyle denetlenemez bir büyüklüğe ulaşan mali sermayenin sanayi sermayesi karşısındaki üstünlüğü güçlendi. Gerçek sermaye varlıklarından onlarca kat büyük bir sanal varlığa hükmeden mali sermaye kontrolünde, sermayenin spekülatif alanlara kayması hızlandı. Burjuvazi, çeşitlenen hisse senedi ve tahvil piyasalarında kupon keserek sermayesini büyütürken, sermayenin asalak karakteri daha da belirginleşti. Kapitalist rekabetin belirleyici biçimi olan spekülatif rekabetle, birçok sermaye grubu ve ülke, varlıklarına el konu-

olarak iflasa ve krize sürüklendi. Mali sermaye kontrolündeki kapitalist sistemin güç – bağımlılık ilişkisi üzerinde örgütlenmesi daha da pekişti.

g) Sermaye hareketindeki bu gelişme, kapitalist sistemde eski işbölümünün üzerinde yeni bir işbölümünün oluşumunun da temeli oldu. Bu yeni işbölümünde gelişmiş ülkeler teknoloji üretimi, lüks meta üretimi ve parçaların bir araya getirilmesine dayalı bir sanayi üretiminde yoğunlaşırken, geri ülkeler eski işbölümünde üstlendikleri rolün (tarım ve hammadde ikmal) yanında, ucuz yığınsal meta üretimi ve parça üretimiyle bu sanayinin hizmetine girdi; parça üretimine dayalı meta üretiminin olanaklı hale gelmesiyle, geleneksel sanayi dallarının önemli bir kesimiyle birlikte tekeller, üretimlerinin bazı bölümlerini daha ucuz işgücünün olduğu alanlara kaydırma olanağını elde etti. Böylece tekellerin çevresinde, bağımlı irili ufaklı firmaların özelleştirmeler, satın almalar, ortaklıklar ve tedarik anlaşmalarıyla oluşan “taşeron” bir sermaye oluştu. Bunun kaçınılmaz sonuçlarından biri de geri ülkelerdeki ithal ikameci kalkınma modellerinin, ihracata yönelik kalkınma modeliyle birleştirilmesi oldu. Bu süreçte doğanın tahribinin ardından sanayi kirliliği sorunu da esas olarak geri ülkelerin sorunu haline geldi.

h) Sermayenin birikim ve sermaye üretim koşullarındaki değişme, zorunlu olarak proletaryanın bileşimi ve üretim koşullarında da bir değişmeye yol açtı.

i) Sermaye birikiminin büyümesiyle proleterleşme süreci de hızlandı. Proleterleşme, yoksullaşma ve mülksüzleşme yoluyla çeşitli sınıflardan proletaryaya katılımın artması, kafa emekçilerinin büyük bir kesiminin bu süreçte ayrıcalıklarını kaybederek, üretimin teknik örgütlenmesinde üstlendikleri rollerle proletaryaya katılmasıyla büyüdü ve proletaryanın nüfus içindeki oranı yükseldi.

18-Üretici güçlerin gelişmesi, sermayenin emek gücüyle olan ilişkisine itme ve çekme biçiminde çift yönlü bir etkide bulunur. Bir yandan emek gücünün önemli bir miktarını sürekli olarak üretim sürecinin dışına iter. Ancak bu itme, sermaye üretim koşullarını tehdit edecek bir noktaya varamaz. Bu durum sanayide otomasyonun sınırlarını da belirler. Kapitalizm koşullarında otomasyon ancak ek kâr sağladığı ve bunu güvence altına aldığı ölçüde olanaklıdır. Öte yandan sermaye birikimindeki büyüme, sanayinin çeşitlenmesi ve yeni sanayi dallarının ortaya çıkmasıyla (yeni alanların artı-değer üretimine eklenmesi) sürekli büyüyen bir emek gücünü kendine doğru çeker. Sermaye birikiminin hızlandığı koşullarda çekme, itmeden her zaman daha büyüktür.

a)Bu sürecin diğer bir özelliği de, sermaye birikiminin kaldıracı olan yedek sanayi ordusunun büyümesidir. Doğrudan sermaye hareketi tarafından yaratılan artı-nüfus, sermaye birikiminde bir regülatör görevi görür. Bir yandan yeni sermayeler için gerekli emek gücünü hazırda tutar, öte yandan ücretler üzerinde baskı kurarak, sermayenin emek üzerindeki tahakkümünü perçinler.

b)Meta üretim sürecinin parçalanmasıyla işçi sınıfı içindeki bölünmeler büyüdü. Daha öncesinin tersine, fabrika ölçüleri küçüldükçe, fabrikalarda toplulaşan emek gücü miktarı da küçüldü. Sanayideki “taşeronlaşmaya”, emek gücünün taşeronlaştırılması eşlik etti. Güvence-siz ve esnek çalışma adı altında, kapitalizmin ilk dönemlerinde yaygın olan parça başı ücret ve yarı işsizlik geri geldi. Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde vasıfsız kadın ve çocuk emeğinin kullanımını arttı.

c)Bilimin doğrudan üretici bir güç olarak üretim faaliyetine girme-siyle, sermayenin hem sermaye hareketi üzerindeki, hem de üretim süreci üzerindeki denetimi güçlendi.

d)Üretici güçlerdeki gelişmeyle birlikte, sanayinin el koyduğu mutlak ve nispi artı-değer oranı büyüdü. Sermayenin meta pazarını büyüt-mek için çeşitlendirerek devreye soktuğu kredi sistemiyle, küçük üreticinin ardından proletarya da sermayeye ipoteklendi.

e)Proletaryanın bileşiminde, çalışma ve yaşama koşullarında önemli değişmeler oldu. Sermayenin üretim süreci üzerindeki denetimi pekişti. Proletaryanın saflarında kademeleşme ve farklılaşmalarla bölünmeler çoğaldı. Yoksulluk, cehalet ve işsizliğin artmasıyla sermaye birikiminin koşulları güçlendi. Sonuçta, kapitalist üretim sürecinde emek ve sermayenin konumları değişmeden kalırken, emeğin mücadele koşulları son derece zorlaştı.

19-Ekonominin ve toplumsal yaşamın enternasyonalizasyonu, sermaye hareketinin genel eğilimidir. Üretici güçlerdeki gelişme, bilimin doğrudan bir üretici güç haline gelmesi, sermaye birikimi, merkezileş-me ve yoğunlaşma düzeyindeki yükselme, üretimin toplumsallaşmasının büyümesi, meta üretimindeki çeşitlenme, meta – sermaye pazarının büyümesi ve entegrasyonu, rekabetin keskinleşmesi, mali sermayenin kontrol edilemez boyutlardaki hareketi ve kredi sistemindeki çeşitlenme, bütün bunlar kapitalist ekonomideki enternalizasyonun bugün ulaştığı boyutları belirliyor. Ekonomide bu evrenselleşmeye, toplumsal alanda eski ilişkilerin, eski yaşam tarzlarının, ulusal, bölgesel, kültürel farklılıkların azaldığı, sermaye ilişkisine dayalı yabancılaşmanın

ve rekabetin egemen olduğu kapitalist yaşam tarzının evrenselleşmesi; siyasal alanda ise, biçimi ne olursa olsun, ulus- devletler arasındaki özgün farklılıkların ortadan kalkması eşlik ediyor. Evrenselleşme eğilimi ulus-devletin varlığını sorgulayacak bir noktaya varıyor.

20-Sermaye hareketinin evrenselleşme düzeyindeki her gelişme, aynı zamanda emek – sermaye çelişkisinin, bu çelişkinin iki karşıt kutbu olan burjuvazi ve proletaryayla birlikte sınıf mücadelesinin evrenselleşme düzeyini belirliyor.

Sınıf savaşımının evrenselleşmesine yol açan ve komünizmin maddi koşullarının olgunlaşması anlamına gelen bu parametrelerin büyüyen bir eğilim olarak sermaye hareketinde verili olmaları, onların sermaye egemenliği koşullarında gerçekleşeceği anlamına gelmez. Tersine, “sermayenin durmaksızın yöneldiği evrensellik, bizzat sermayenin kendi doğası içindeki engellerle karşılaşır”. Sermaye, hareket olarak bütün bu engellerin aşıldığını varsayarken, çelişki olarak onları yeniden üretir. Kapitalist üretim tarzının çözümsüzlüğü ve kapitalizmin krizlerinin maddi temeli sermayenin bu çelişkili hareketidir.

21-Bu yeni uluslararası işbölümü altında, Sovyetler Birliği'nin çöküşünün sağladığı olanaklarla kapitalizm büyümesini hızlanarak sürdürdü. Sonuçta her zaman olan oldu. Sermaye hareketi aşmaya çalıştığı sınırlara çarparak yeni bir değersizleşme dönemine girdi. Kriz kendini sanayide aşırı üretim, mali piyasalarda aşırı şişme ve aşırı spekülasyonla ortaya koydu. Sermayenin gerçekleşme olanakları daraldı. Sermayelerin sermayeler tarafından mülksüzleştirilmesi hızlandı. Üretimin gerilediği koşullarda mali ve spekülatif hareketlerin boyutları büyüdü. Daralan pazarlarda rekabet, pazarların yeniden paylaşımını gündeme getirerek keskinleşti. Paylaşım Doğu Avrupa'dan Afrika ve Ortadoğu'ya yayıldıkça sertleşti.

21-Bugün dünya, yayılma hızı ve kapsamı önceden belirlenemeyen, ilân edilmemiş bir paylaşım savaşı arenasıdır. Emperyalist haydutluğun bugünkü aşamasının belirgin özelliği, emperyalist güçlerin doğrudan karşı karşıya gelmeksizin, savaşın etnik, dinsel vb çelişkiler temelinde “taşeron” güçlere dayalı iç savaşlar aracılığıyla sürdürülüyor olmasıdır. İşçi sınıfının ideolojik ve örgütsel bir iç savaş tarafı olmaktan çıkartılmış olması, emperyalist güçlerin işlerini daha da kolaylaştırıyor. Ancak derinleşen kriz ve büyüyen rekabet, savaşın bu tarzda yürütülmesinin olanaklarını daraltıyor.

23-Kriz koşullarında ağır aksak da olsa, sınıfların karşılıklı konum-

lanışını, bilinç ve örgütlülük düzeyini yansıtan eski denge de bozuluyor. Bozulan dengenin altından küllenen çatışma yeniden alevleniyor. Sınıf savaşı yeni koşullar altında, yeni bir ivmeyle tarih sahnesindeki yerini alıyor.

24-Dünya, derinleşen kriz, buna eşlik eden bir paylaşım savaşı ve keskinleşen sınıf çelişkileriyle yeni bir devrimci altüst oluşun, devrimin yeni bir dalgasının eşliğindedir. Bu eşikte her şey yeniden işçi sınıfının bilinç ve örgütlülük düzeyi tarafından belirlenecektir. Burjuvazi ya geçmişte bir çok kez yaşandığı gibi, süreçten, devrimin bir sonraki dalgasına kadar egemenliğini pekiştirerek çıkacak, ya da devrim galip gelecek ve kapitalizmi tarihin çöplüğüne fırlatıp atacaktır.

III

Türkiye’de Kapitalizmin Gelişmesi ve Sınıflar

Türk burjuvazisi, Osmanlı İmparatorluğu’nun siyasal ve toplumsal dağılmasına yol açan paylaşım savaşının ardından egemenliği ele geçirdi. Osmanlı Devleti’nin savaş galibi emperyalist devletler tarafından paylaşımının ilk belgesi olan Mondros ateşkes antlaşması, aynı zamanda Anadolu’da kurulacak yeni devletin sınırlarını da Misak- 1 Milli olarak belirledi. Emperyalist devletler arasında, paylaşımına dair büyüyen anlaşmazlıklar, Osmanlı devletinin ardından Misak-1 Milli’de ortaya çıkan siyasal boşluk ve en önemlisi de Ekim Devrimi’nin yayılmasının yarattığı korku, paylaşımın Misak-1 Milli sınırları içine taşınmasına yol açtı. Emperyalist devletler, Mondros Ateşkesine dayanarak Anadolu’nun bazı bölgelerini işgal ettiler.

İşgale rağmen, uluslararası ve iç konjonktür büyük ölçüde Türk burjuvazisinin lehine idi. İşgalci devletlerin hemen hepsinin işçi sınıfı ve sömürgelerde gelişen hareketlerle başı dertteydi. Ekonomik ve askeri olarak da savaşı sürdürebilecek durumda değillerdi. Ayrıca Ekim Devrimi, emperyalist kuşatma ve iç savaştan galip çıkmış, Kafkaslarda devrim Sovyet iktidarının zaferiyle sonuçlanmıştı. Türkiye de dahil bölge ülkeleri (Afganistan, İran), devrimin yayılma menzilinde idi. Bu koşullarda işgalci devletler için uzlaşma en makul çözümdü. İç konjonktür de aynı ölçüde burjuvaziden yanaydı. Osmanlı Devleti dağılmış, bütün güçlerini kaybetmiş, yönetemez durumdaydı. Burjuvazi, 1908’le karşılaştırıldığında daha da güçlenmişti. Arkasında İttihat Terakki gibi

radikal bir parti ve onun biriktirdiği kadro ve deneyim vardı. Ordunun önemli bir kesimi kontrolündeydi ve Müdafaa-i Hukuk gibi kısa sürede gelişen yaygın bir örgütlenme ağına sahipti.

Bu uygun konjonktürde işgalci devletlerin (İtalya, Fransa, İngiltere) uzlaşarak birbiri ardından geri çekilmesi burjuvazinin, feodal unsurları da yedeğine alarak, kolayca iktidara yükselmesini sağladı. Konjonktür aynı zamanda kapitalist gelişmenin temel çizgilerini belirledi. Kapitalizm, uzlaşmacı, gerici ve bağımlı doğdu.

Türk burjuva devriminin temel çizgileri olan uzlaşma, gericilik ve bağımlılık, burjuvazinin özel bir tercihi değil, onun ortaya çıktığı tarihsel koşullardan devraldığı özelliklerdir. Feodalizmle uzlaşma ve gericilik, Türk kapitalizminin gelişimine özgü bir özellik değil, burjuvaziyle proletarya arasındaki mücadelenin, sınıf mücadelesinin belirleyicisi olduğu 1848 devrimlerinden bu yana, burjuva devrimlerinin genel karakteristiğidir. Bu karakteristik özellik, kapitalizmin tekelci aşaması – emperyalizm – döneminde sisteme eklenen ülkelerin egemen tekelci ilişki altında gelişimlerinin büründüğü biçimdir. Geri ilişkilerin egemen ilişki altında biçimlenmesi ve gelişimini sürdürmesidir. Emperyalizm çağında “bağımsız” bir kapitalist gelişme tezi, ancak bir küçük burjuva hayal olarak olanaklıdır.

Burjuvazi, Ekim Devriminden etkilenen küçük burjuva karakterli dağınık anti – emperyalist mücadele odaklarını (çete hareketleri, Kuvayı Seyyare vb.) ve yeni yeni şekillenen, ancak burjuva ideolojisinin etkisinden henüz kurtulamayan komünist hareketleri ezerek egemenliğini pekiştirdi. Burjuvazi işçi sınıfına karşı mücadeleyi, ulusal kurtuluşculuğa karşı ırkçı şoven mücadeleyle birlikte yürüttü. Ekim Devriminden aldığı desteği, emperyalist burjuvaziyle uzlaşmayı hızlandırmanın aracı olarak kullandı. Türkiye Komünist Partisi’nin yöneticilerini Karadeniz’de boğdurdu, komünistlere karşı süreksiz avını aralıksız sürdürdü. Savaş öncesi ve sonrasında Ermeni, Asuri (Süryani, Kildani, Nesturi), Grek ve Ezidilere karşı katliamlar ve tehcirlerle uygulanan etnik temizlik, savaştan sonra da sürdürüldü. Karadeniz’de Pontus ulusal hareketi ezildi. Pontus halkı (Müslüman olduğunu söyleyip kurtulanlar dışında) topraklarından sürüldü. “Türkçülük” sloganı altındaki uluslaşma, Kürt ulusal uyanışının ezilmesiyle sürdü. Anadolu’nun çokuluslu yapısı, kültürel dokusu parçalandı. Sınıf ve ulus inkârı üzerinde yükselen Kemalist “ideolojiyle”, burjuva iktidarın güçlenmesi ve uluslaşma süreci, giderek artan bir gericilik, şiddet ve şovenizmle birlikte yol aldı. Şoven

burjuva ideolojisinin temelleri de bu dönemde atıldı; Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Türkçülükle İslam arasında gidip gelen ideolojik arayışta, Türkçülük temel belirleyici, İslam'ın Sünni yorumu laiklik maskesi altında devlet dini olarak benimsenip Türkçülüğün tamamlayıcı unsuru oldu. Türkçülükle İslam arasında kurulan bu ilişki burjuvazinin gereksinimlerine paralel olarak biçimlendi.

Ulus inkârı üzerine kurulan şoven Türk ulusçuluğu, diğer ulusal hareketlerde olduğu gibi ulusal bilincin gelişmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmadı. Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan ulusal hareketlere, özellikle Ermeni, Grek Pontus ve Kürt uluslaşmasına bir tepki olarak gelişti. Uluslaşmada olumlu bir örneği değil, tarihsel ve kültürel kaynakları eklektik, olumsuz bir örneği temsil eder. Kendini düşman tarifi üzerinden var etmiştir, bugün de bu özelliğini korumaktadır.

Belirgin özellikleri gericilik, uzlaşmacılık, bağımlılık ve şoven bir ulusçuluk olan burjuva devrimin anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketi olarak nitelenmesi tam bir paradokstur. Bu paradoksun hâlâ sosyalizm etiketi altında kabul ediliyor olması ise burjuva ideolojisinin, Kemalizm'in gücüdür.

Bu yanılığının temelinde işgale karşı mücadeleyle, anti-emperyalist mücadelenin birbirine karıştırılması vardır. Burjuvazi önderliğinde sömürgeciliğe, işgal ve ilhaka karşı siyasal bağımsızlıkçı hareketler – bu hareketler işgalci emperyalist devletlere karşı haklı bir mücadele yürütüklerinde bile - nitelikleri gereği anti-emperyalist olamazlar. Anti-emperyalist hareket, ulusal sistem içindeki konumu, ulusal kimliği ne olursa olsun burjuvazinin yerel ve uluslararası iktidarına yönelik harekettir. Burjuvazi arasında bir post kavgası değil, bir sınıf mücadelesidir ve en başta da emperyalist bağımlılığın taşıyıcısı olan sınıfa, burjuvaziye yöneliktir. Çağımızda antikapitalist olmayan, daha bilimsel bir ifadeyle, proleter sosyalist olmayan hiçbir hareket anti-emperyalist olamaz.

Türk kapitalizmi doğduğu tarihsel koşullardan devraldığı temel özelliklerle dünya kapitalist işbölümüne meta ithali, tarımsal ürün ve hammadde tedarikiyle eklemlenerek gelişimini sürdürdü. Kapitalistleşme, mevcut kapitalist ilişkilerin güçlenmesi ve kapitalizm öncesi ilişkilerin (feodalite vb.) uzlaşma ve çatışma içinde çözülüp kapitalistleşmesi olarak yol aldı. Burjuvazi en başta devraldığı devlet mekanizmasını kendi sınıfsal konumuna uygun olarak yeniden örgütlemekle işe koyuldu.

Türkiye kapitalizminin diğer bir özelliği de oldukça zayıf bir ekonomik temele sahip olmasıdır. Emperyalist tekellerin ve devletin elindeki

az sayıda sanayi kuruluşları dışarıda bırakılırsa, sanayi kapsamı içinde değerlendirilebilecek işletmeler küçük, ilkel aile işletmeleri idi. Ticaret, sanayiye göre hem daha gelişmiş, hem de sanayi karşısında bir üstünlüğe sahipti ve kapitalist sermaye birikiminin temel aracıydı.

Ticaret yoluyla sermaye birikimi Osmanlı'nın son dönemine uzanır. Özellikle ticari faaliyeti elinde tutan Grekler, Asuriler ve Ermeniler'in katliamlar ve tehcirlerle mal varlıklarına el konularak sürülmeleri, sermaye birikimini büyütürken, ticaretin de el değiştirmesini sağladı. Bu yolla sermaye birikiminin genişlemesi, Cumhuriyet döneminde listeye Yahudilerin eklenmesiyle sürdürüldü. Ama sermaye birikiminin asıl büyümesi, devletin doğrudan devreye girmesiyle gerçekleşti. Devlet tekeli haline getirilen işletmelerin (liman, sigara, tütün vb.) işletme ve ticaret haklarını ticaret burjuvazisine devrederek, karaborsa, spekülatif faaliyetler vb.'ne göz yumarak, aşırı sömürüyü olanaklı hale getirerek ve bir dizi muafiyet ve ayrıcalıkla sermaye birikimini hızlandırdı. Burjuvazinin iç ve dış ticarete tekeli bir konum elde etmesini sağladı. Devletin sermaye birikimi sürecinde bu derece aktif rol oynamasında en önemli neden Türkiye'nin kapitalist sisteme eklemlenmiş olmasına rağmen, yabancı sermayenin sürece yeterince girmemiş olmasıydı. Bunun nedenlerini, 1923 – 1945 yılları arasında, dünya kapitalizminin içinden geçtiği koşullarda aramak gerekiyor. Bu yıllar arasında kapitalist dünya süregelen bir büyüyen kriz ve hummalı bir savaş hazırlığı içindeydi. Bu durum, sermaye ihracının yönünü değiştirdi, hızını kesti. Sermaye daha çok savaştan yıkıma uğrayan gelişmiş ülkelere aktı. Bu koşullarda birikim sorununu çözmek için devletin araya girmesinden başka yol kalmıyordu. Bu durum aynı zamanda zaten burjuvazinin iktidarı alması sürecinde öne çıkan baskı ve bürokratik aygıtın daha da öne çıkmasına yol açtı. Kemalist ideolojinin unsurlarından biri haline getirilip yüceltilen, dün olduğu gibi bugün de farklı versiyonlarla küçük burjuva sosyalizminin temel dayanağı olan devletçilik, kapitalist gelişmeden bir sapma değil, birikim sorunu ortadan kalktığına tersine dönecek bir zorunluluktur.

Bu yıllarda daha çok tekstil ve tarıma dayalı küçük imalat belirli bir gelişme gösterse de, yapısında önemli bir değişim olmadı. Eski ilkelliğini ve yaygınlığını korudu. 1924'de kurulan İş Bankasının sanayi üretiminin gelişmesinde önemli etkileri oldu. Birçok iş kolunda (kömür, cam, şeker, tekstil vb.) sanayi firmalarının üzerinde denetim kurdu. Bu aynı zamanda mali sermaye üstünlüğüne doğru ilk adımların da atıl-

masıdır. Feodal ilişkilerin egemenliği altında olsa da tarım, ekonomide hâlâ önemli bir yere sahipti. Ancak GSMH göstergelerinde, tarımın payının düşmesine karşın, sanayi ve hizmet sektörlerinin payının yükselmesi, kapitalist gelişimin yönünü net bir biçimde ortaya koyuyordu.

Emperyalist güçler arasında tırmanan savaş hazırlığı Türkiye'ye ilgiyi arttırdı. Almanya'nın ardından İngiltere de borç musluklarını açtı. Türkiye'nin özellikle Almanya ile olan ticareti, rekor düzeylere çıktı.

Türkiye savaştan hemen önce, savaş ekonomisi uygulamasına geçti. İşçilerin bütün hakları budandı, işyerlerini izinsiz terk etmeleri yasaklandı. Bunu küçük tarım işçilerinin üretim araçlarının (öküz) gasp edilmesi ve öşür'ün geri getirilmesi izledi.

Geride kalan Ermeni ve Grek kökenliler ile Yahudilerin mal varlıklarına Varlık Vergisi'yle el konuldu. Savaş yılları ticaret burjuvazisi için vurgun yılları oldu. Sermaye birikimi güçlenerek büyüdü. 1946'da burjuvazi, savaş yıllarında biriken gerilimi kontrollü bir kanal açarak denetim altına aldı.

Savaş sonrasında hem dünya, hem de kapitalist sistem içindeki güç dengeleri önemli ölçüde değişti. Sovyetler Birliği Doğu Avrupa devrimleriyle birleşerek kapitalizmin karşısına bir blok olarak çıkarken, kapitalist dünya da ABD hegemonyası altında ekonomik, politik, diplomatik ve askeri olarak örgütlendi. Türkiye, Sovyetlere yönelik emperyalist kuşatmada önemli roller üstlenerek sistemle ideolojik ve politik entegrasyonunu güçlendirdi. Bu entegrasyon, ekonomik entegrasyonla pekişti. Türkiye'ye Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde emperyalist devletler ve kuruluşlardan (ABD, IMF, Dünya Bankası, Avrupa Ödemeler Birliği vb.) büyük bir borç ve sermaye akışı başladı.

Türkiye bir tarım ülkesi olmaktan, bir sanayi ülkesi olmaya doğru hızla ilerledi ve dünya kapitalist işbölümündeki yeri de değişmeye başladı. Tarım ve hammadde tedarikiyle hâlâ eski yerini korurken, sanayi metası ithalatının yerini montaj ve ambalaj sanayi aldı. Burjuvazi de ticaret burjuvaziliğinden "sanayi" burjuvaziliğine terfi etti.

1950'li yılların ortasından itibaren yükseliş aynı hızla bir çöküşe dönüştü. ABD'nin tahıl fiyatlarını düşürmesiyle dünya tahıl fiyatları da düştü. Türkiye aldığı borcun bir miktarıyla ABD tahılı almak zorunda kaldı. Bu, tarım için ağır bir darbe idi. 1958'de Türkiye borçlarını ödeyemez ülke oldu ve tarihinin en büyük devalüasyonunu yaşadı. Düşüş hızlı olunca, toplumdaki yansıması da yüksek oldu. Toplumun hemen her kesiminden yükselen tepkiler, 1960 askeri darbesiyle absorbe edil-

di. Darbe aynı zamanda devletin ve ekonominin, sanayinin gelişmesine uygun olarak reorganizasyonu oldu.

Çöküş sırasında birçok şirket ve banka batarken, sermayenin merkezleşme ve yoğunlaşması da hızlandı. Sanayi kendi ticari ağını oluşturmaya başlayarak, ticaretin eski üstünlüğüne son verdi. Mali sermaye güçlendi. Banka ve sanayi sermayesinin iç içe geçtiği holding modeli gelişti. Montaj sanayi, ileri teknoloji gerektirmeyen parçaların Türkiye’de üretilmesiyle dönüşüme uğradı. Know-how ve patent anlaşmalarıyla uluslararası sermaye ile ortak sermaye grupları oluştu. Bu yeni sermayenin çerçevesi yaygın bir küçük sermaye grubuyla çevrildi.

Bu hızlı gelişme trendinde Türkiye kapitalizmi, kapitalist sistem içindeki işbölümü değişmeksizin, kendi içinde nitel bir değişime uğratarak teknelci aşamaya yükseldi.

70’li yıllar aynı zamanda, gelişim süreci içinde proletaryanın olgunlaştığı, tarihinin en büyük başkaldırısını gerçekleştirdiği, ekonomik mücadelesini geliştirdiği, politik mücadeleyle birleştirdiği, yığınsal olarak politik mücadeleye yöneldiği, sınıf mücadelesinin gençlikten, küçük burjuvaziye, bütün ezilenleri kapsadığı, burjuvazinin ideolojisi ve devletiyle yönetim zaafına düştüğü yıllardır. Burjuvazi yönetememezlik zafiyetine 12 Eylül’le, işçi sınıfına ve devrimci örgütlere karşı tarihinin en geniş kapsamlı terörünü örgütleyerek, geçici de olsa, son verdi. Devletin ve sermayenin reorganizasyonu bu terör dalgası üzerine oturdu. Sınıf mücadelesi ve Kürt ulusal uyanışıyla işlevini yerine getiremeyen Kemalizm, İslam’la sentezlenerek “İslami Kemalizm” olarak, devletin resmi ideolojisi oldu. Ekonomi, kapitalizmin uluslararası işbölümünün gereklerine göre örgütlendi. Devletin baskı kurumları olan ordu ve polis, emperyalist savaş, iç savaş konseptine uygun olarak organize edildi.

Türkiye bu reorganizasyonla kapitalizmin yeni uluslararası işbölümüne, eski işbölümü saklı kalarak, parça ve yığınsal meta üretimiyle entegre oldu. Emperyalist tekellerin çevresinde satın alma, ortak olma, know-how, patent, tedarikçi anlaşmaları yoluyla bir “taşeron” sermaye oluştu. Bu taşeron sermaye ile tekeller üretiminin bir bölümünü daha geri ülkelere taşıma ve ucuz işgücüne doğrudan ulaşma olanağını elde ettiler.

Aynı zamanda ihracata yönelik bir ekonomik modele dayanan bu işbölümü, Türkiye’ye bölgede emperyalist tekellerin bir üretim ve dağıtım üssü olma olanağını tanıyor. Bu ekonomik rol, devletin bu role uygun örgütlenmesiyle birleşerek Türkiye’ye bir alt emperyalist ülke

konumu kazandırıyor. Fakat bu alt emperyalist konum, Türkiye'nin emperyalistleşmeye doğru adım atması anlamına gelmiyor. Alt emperyalizm kendi başına bağımsız bir kavram değil, ancak bir emperyalist ülkeyle birlikte anlam kazanan bir kavramdır. Deyim yerindeyse, ekonomik taşeronluğun, siyasi ve askeri taşeronlukla birleşmesidir.

Kapitalizmin kendi gelişim süreci içinde ulaştığı tekelci aşama da, tekeller sisteminin hegemon gücüdür. Ama burjuvazi, salt tekelci burjuvaziden ibaret değildir. Kapitalizmde tekelleşme bir sonuç değil, bir eğilimdir. Sermayenin genel eğilimi, sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşmasına doğrudur. Bu eğilim bir yandan küçük ve orta işletmeleri dışarı iterken, öte yandan ortaya çıkan yeni sanayi dalları küçük sermayeye yeni alanlar açar. Küçük ve orta sermaye mevcut alanlarından kovuldukça, sermaye yoğunluğu düşük, yeni alanlara yerleşir. Bir anlamda tekelleşme için alanı temizler. Her durumda tekelci işletmeler, çeperinde ara malı ve parça üretimiyle kendine bağlı bir küçük ve orta sermaye grubuna hükmeder. Onların üretim ve fiyatlarını belirleyerek artı-değerin bir kısmını gasp ederler. Çoğu durumda gasp edilen miktar işçiden çıkartılır. Bu küçük ve orta sermaye grubu (Kobi'ler), tekellerle aralarındaki çelişkiler ne olursa olsun, egemen sınıfın bir parçasıdır. Kârın eşitsiz bölüşülmesi her zaman kârın ortadan kaldırılmasının önüne geçer ve işçi sınıfı karşısında bir bütün oluşturlar.

Tarımda Kapitalizmin Gelişmesi

Tarımda kapitalistleşme, esas olarak egemen feodal ilişkilerin süreç içinde tedrici dönüşümü ve kapitalist ilişkilerin yerleşmesiyle gelişti. Sürecin bu biçimde gelişmesi, burjuva devrimin uzlaşmacı karakteriyle, burjuvazinin feodal sınıfla uzlaşmasının doğal bir gereğidir ve proletaryanın tarih sahnesine çıkışıyla birlikte kapitalist gelişmenin aldığı temel karakterdir. Bu süreç aynı zamanda köylülüğün bir sınıf olmaktan çıkarak, bir uçta tarım proletaryası, öteki uçta tarım kapitalistleri olarak ayrışmasıdır. Yani tıpkı sanayide olduğu gibi, bir tarafta toprağın ve iş araçlarının belli ellerde yoğunlaşması, öteki tarafta topraktan ve iş araçlarından kopuş, yoksullaşma ve proleterleşmedir.

Tarımda kapitalist gelişmenin temel göstergelerinden biri tarımın makineleşme düzeyi, bir diğeri de sınai bitkilerin üretiminin yaygınlığıdır. Bu iki temel gösterge açısından bakıldığında 1923 – 1945 arasında tarımsal alanda ciddi bir değişimin olduğu söylenemez. Değişim bölgelere göre farklılıklar gösterse de, yavaş ve sınırlıdır. Sanayide ol-

duğı gibi tarımda da hızlı değişim II. Dünya Savaşı sonrasında başlar. Tarımsal üretimin makineleşme düzeyi yükselir. Sanayi bitkisi üretim alanı genişler.

Öte yandan tarımda kapitalist ilişkilerin bu nispeten hızlı gelişimi, Türkiye Kürdistan'ına gecikmeli olarak yansıdı. Bu gecikmenin nedeni sadece kapitalist gelişmenin eşitsiz karakteriyle açıklanamaz.

Gecikmesine yol açan ana etken, burjuvazinin Kürt ulusal uyanışını önlemek ve denetim altında tutmak için, feodal yapıyı olduğu gibi korumasıdır. Kürt coğrafyasında 60'lı yılların başında başlayan feodal ilişkilerin çözülme hızı, 70'li yıllarda Türkiye ortalamasının üstüne çıkarak, 80'li yıllarda başlatılan ekonominin yeniden yapılandırılmasına bağlı olarak, büyük ölçüde tasfiye oldu. Bu tasfiyede Kürt özgürlük hareketinin devrimci eylemi önemli bir rol oynadı. Bugün Türkiye Kürdistan'ında, feodal kültür hâlâ Kürt ulusal kültürünün bir ögesi olarak belirli ölçüde varlığını korusa da kapitalist ilişki, köylülük içinde bir ayrışmaya yol açarak egemen ilişki olmuştur.

Tarımda kapitalist ilişkilerin gelişme süreci aynı zamanda, tarımla ticaret arasındaki ilişkiyi de değiştirdi. Başlangıçta tarımsal ticareti elinde tutan tüccarın yerini, ticaret burjuvazisi, onun yerini de ticaret üzerinde denetim kuran tekelci burjuvazi aldı.

Tarımda kapitalist ilişkinin egemen ilişki olması, kapitalist gelişme ve köylülük içindeki ayrışmanın tamamlandığı anlamına gelmiyor. Tersine gelişme ve ayrışma temel özelliklerini koruyarak devam ediyor. Tıpkı sanayide olduğu gibi tarımda da toprağın ve iş aletlerinin belli ellerde yoğunlaşmasına, topraktan kopuş, yoksullaşma ve proleterleşme eşlik ediyor. Bu sürecin köylülük içinde yol açtığı ayrışma dört ana kategoride toplanabilir.

1-Tarım proletaryası: Proleterleşme –mülksüzleşme -, sanayide olduğu gibi tarımda da kapitalist gelişmenin temel özelliğidir. Proleterleşme bir yandan kırdan sanayiye yeni iş gücünün akışı ve öte yandan tarım proletaryasının oluşumu olarak gerçekleşir. Tarımdaki proleterleşmenin hızı daha çok, tarımdaki makineleşme ve sanayinin tarıma, tarımsal üretime nüfuz etme derecesine bağlıdır. Bu parametrelere bağlı olarak bugün Türkiye'de tekelci nitelikte tarım-sanayi kompleksleri oluşmuş, bu komplekslerde çalışan işçiler proletaryanın önemli bir bileşimi haline gelmiştir. Türkiye'deki tarım proletaryasının diğer bir özelliği de birinci nesil işçilerden oluşuyor olmasıdır. Dolayısıyla köyle olan bağlantısını henüz koparmış değildir. Bu durum tarım proletaryası-

sının öznel gelişimini önemli ölçüde geciktirmektedir.

2-Yoksul ve küçük köylülük: Köylülük içindeki ayrışmanın toprak büyüklüğü açısından en küçük toprak mülkiyetini temsil eden bu grup, tarımsal nüfusun en büyük kesimini oluşturur.

Yoksul ve küçük köylülük genellikle sanayi girdisi tarımsal ürünlerin (çay, fındık, tütün vb.) üretiminde yoğunlaşmıştır. Sahip olduğu arazi büyüklüğü ne makine kullanımına, ne de yatırım yapmaya uygundur. Proletaryadan mülkiyet sahipliğiyle ayrılan yoksul ve küçük köylülük, kırdaki kapitalist ilişkilerin gelişmesiyle sürekli bir yoksullaşma ve proleterleşme tehdidi altında varlığını yıldan yıla daha fazla çalışarak ve daha az tüketerek devam ettirir. Çalışma ve yaşam koşulları her yıl daha da kötüleştiğinden aile bireylerinin en az bir üyesi sanayide (özellikle inşaat ve hizmet sektöründe), mevsimlik işçi olarak ya da geçici işlerde çalışmak zorundadır. Bu zorunluluk köylülükle proletaryayı aynı aile içinde birleştirir.

Proletaryadan daha sefil bu yaşam koşulları ve gelecek kaygıları, yoksul ve küçük köylülüğü sürekli olarak proletaryaya doğru iterken, sahip olduğu mülkiyet ilişkisi onu tutuculaştırarak proletaryadan uzaklaştırır. Yoksul ve küçük köylülük bu gelgitli hallerine rağmen gerek mevcut yaşam koşulları, gerekse muhtemel gelecekleriyle (proleterleşme) proletaryanın kırdaki en güvenilir ittifaklarıdır.

3-Zengin köylülük: Yoksul ve küçük köylülüğün topraktan kopması, toprağın ve iş aletlerinin belirli ellerde yoğunlaşması, zengin köylülüğün oluşumu ve gelişiminin temelidir. Zengin köylülük aynı zamanda, tarımda küçük ve orta kapitalist işletmecilikle, sanayide küçük ve orta işletmecilik arasındaki bağıdır. Sadece mülkiyet ilişkisiyle değil, artı-değer ilişkisiyle de burjuvazinin kırdaki en sadık müttefiki, militan savunucusudur. Elde ettiği kârın bir bölümünü tekelci burjuvaziye kaptırsa da bu, durumu değiştirmez.

4-Tarım burjuvazisi: Tarım burjuvazisinin oluşumunun iki kaynağından biri büyük toprak sahipliğinin kapitalist toprak sahipliğine dönüşmesi ,diğeri de proleterleşme sürecine bağlı olarak yoksul, küçük, hatta zengin köylülüğün mülksüzleşmesidir. Bu iki kaynağa bağlı gelişim tarıma makinenin girişiyle hızlandı ve bugün toprağın, iş aletlerinin, üretimin ve bu üretime dayalı ticaretin tarım burjuvazisinin elinde yoğunlaşmasıyla tekelci bir nitelik kazandı. Bu sürecin diğer bir özelliği de, tarım kapitalistlerinin sanayiye girmesi, tarım burjuvazisiyle sanayi burjuvazisinin iç içe geçmesidir.

Şehir Yoksulları ve Küçük Burjuvazi

Küçük burjuvazi, tıpkı küçük ve yoksul köylülük gibi proletaryadan emek araçlarını elinde bulundurmasıyla ayrılan emekçilerdir. Bu halleriyle kapitalizm karşısında aşılmış bir üretim biçimini temsil ederler ve kapitalist gelişmeyle yığınsal olarak yıkıma uğrarlar. Küçük burjuvazi şehirlerde, proleterlerden sonra nüfusun en kalabalık kesimini oluşturur. Farklı iş kollarında var olsalar da, en çok yoğunlaştıkları sektör, hizmet sektörüdür. Bu sektörün hemen tüm alanlarının artı-değer üretimine eklenmesi, küçük burjuvaziyi yığınsal olarak proletaryanın yanına itiyor. Küçük burjuvaziyi küçük köylülükten ayıran en büyük özellik, üretim aracı sahipliğinin tutuculuğa dönüşmemesidir. Küçük burjuvazi, onu geri çeken bağları ve proletaryaya yaklaştıran özellikleriyle şehirde proletaryanın potansiyel bağlaşığdır.

Proletarya

Kapitalistleşme süreci bir yandan sermayenin birikimi, merkezileşmesi ve yoğunlaşması, öte yandan bir yoksullaşma ve proleterleşme sürecidir.

Proleterleşme, içinden geçtiği sürecin damgasını taşır ve onunla birlikte büyür. Kapitalist gelişmeye bağlı olarak büyüyen proleterleşmenin iki önemli kaynağından birincisi yoksul ve küçük köylülüktür. Yoksul ve küçük köylülüğün proleterleşmesi her zaman bir kopuş olarak gerçekleşmez. Çoğu durumda kopuş, kapitalizmin gelişme hızına, çalışma koşullarına vb. eski ve yeni öğelerin çelişkili birliğinin uzun bir sürece yayılmasıyla gerçekleşir. Proleterleşen küçük köylünün köyle bağı sürer. Bu durum proleter bilincin oluşması üzerinde de etkide bulunur. İkinci kaynak şehir küçük burjuvazisidir. Bu kaynaktan proleterleşme süreci aynı özellikleri taşımaz. Zanaatçıların proleterleşme süreci, daha çelişkisiz yol alır. Eski alışkanlıklarını terk edip, proleter bir bilince sahip olmaları nispeten daha kısa sürede gerçekleşir. Buna karşın kafa emeğinin proleterleşme süreci, eski ayrıcalıklı konumunu yitirmenin yol açtığı yeni konumla bütünleşememe ve eskiye özlem, proleterleşme ve bilinçlenme sürecini uzatır. Yaşamlarının bir kısmını proleter, bir kısmını köylü olarak sürdüren tarım ve inşaat işçilerinde bu bölünme hep varlığını sürdürür. Üstelik proleterleşme süreci sanayinin çeşitli dallarında farklı özelliklere bürünür. Bütün bunlar, proleterleşmenin bir süreç olduğunu ve proletaryanın oluşum içinde bir sınıf olarak gelişt-

ğini ortaya koyuyor. Bu durum proletaryanın bileşiminde olduğu kadar, bilincinde de sınıf mücadelesinin gelişimini etkileyen önemli bölünmelere yola açıyor.

Hemen her ülke proletaryası gibi Türkiye proletaryası da 19.yüzyılın son çeyreğinde Osmanlı'da başlayan kapitalist gelişmeye paralel olarak oluştu. Osmanlı'da kapitalist gelişmenin kimi özellikleri damgasını proletaryanın oluşumuna da vurdu. En başta Osmanlı'nın çok uluslu yapısına bağlı olarak proletarya da ta baştan beri çok uluslu olarak doğdu. Başta İstanbul, İzmir ve Selanik olmak üzere başlangıçta üç önemli ilde başlayan kapitalist gelişme daha çok sınırlı sayıda devlet işletmesinin yanında ticari ve nispeten küçük sanayi işletmeleriyle yol aldı. Devlet işletmeleri dışındaki ticari ve sanayi işletmelerin büyük çoğunluğu Türk ya da Müslüman olmayan burjuvalara aitti. Bu durumda hem Türk burjuvazisi, esas olarak Ermeni, Grek ve Yahudi burjuvazisinden sonra oluşmaya başladı, hem de Türk işçi sınıfı Ermeni, Grek ve Yahudi işçi sınıfını izledi. 1900'lerin başında Ermeni, Grek ve Yahudi işçiler, işçi sınıfının büyük çoğunluğunu oluşturdu. Ermeni, Grek ve Yahudi işçilerin Türkiye işçi sınıfı içindeki bu nicel varlığını, bu işçilerin nitel varlıkları izledi. İlk sendikal ve siyasal örgütlenmeler bu temelde ortaya çıktı. Bu durum uzun sürmedi. Ermeni, Grek, Asuri ve Pontus ulusal mücadelelerinin bastırılması sırasında bu uluslardan burjuvaların zorla mülksüzleştirilmesi ile Türk burjuvazisi, sağladığı "ilkel" birikimle ekonomik üstünlüğü ele geçirdi. Bunu Ermeni, Asuri, Pontus ve Grek işçilerin katliamı, soykırımı ve tehciri izledi. İşçi sınıfının o gün için en örgütlü kesimi olan Ermeni ve Grek işçilerden katliamlardan sağ kalanlar Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldı.. Ermeni Grek ve Pontus'lu işçilerin yerini zamanla Kafkasya'dan ve Balkanlar'dan getirilen Türk –Müslüman (Arnavut, Pomak, Boşnak, Çeçen, Çerkez vb.) göçmenler aldı. Böylece işçi sınıfının çok uluslu yapısı değişerek sürdü.

Kapitalist gelişmenin 1960'lı yıllarda hızlanmasıyla birlikte proleterleşme süreci de hızlandı. Kürdistan'da feodal ilişkilerin hızla çözülmesine bağlı olarak Kürt işçi sınıfı yığınsal olarak işçi sınıfının saflarına katıldı. Kürt işçiler, Kürdistan dışında Türkiye işçi sınıfının önemli bir bileşeni oldu.

Kapitalist gelişmenin bugün ulaştığı gelişme aşamasında proleterleşme süreci nüfusun yapısını değiştirerek, proletaryayı toplumsal yaşamın en büyük sınıfı haline getirerek sürüyor.

Özetle; Proletarya kapitalizmin sürekli büyüyen, tek mülksüz sınıfı-

fidır. Ayrıca işçi sınıfı üretimin toplumsallaşmasını sağlayan ve onunla uyum içinde olan tek sınıftır. Bu nesnel konumuyla proletarya toplumsal devrimin temel toplumsal gücü ve tarihsel gelişmenin geleceğidir.

Kürt Sorunu

Çok uluslu Osmanlı Devleti'nin çözülme sürecinde ortaya çıkan ulusal sorun, cumhuriyetle birlikte, burjuva iktidar altında, Kürt sorunu olarak devam etti. Burjuvazi, Osmanlı'dan devraldığı dinsel asimilasyonu etnik asimilasyonla, katliam politikasını inkârla birleştirerek sürdürdü. Bu anlamda cumhuriyet tarihi, Kürt halkına, halklara uygulanan asimilasyon ve katliamlar tarihidir. Bu tarih içinde önemli Kürt ayaklanmaları olan Koçgiri, Şeyh Sait, Ağrı ayaklanmaları katliam ve sürgünlerle ezildi. 1938'de Dersim katliamıyla Kuzey Kürdistan'ın işgali tamamlandı. Bu aynı zamanda Kürt ulusal mücadelesinde feodal (ağa, şeyh) unsurların etkin olduğu bir dönemin de kapanması oldu. 1960'lı yıllarda Türkiye'de sınıf mücadelesinin kabuğunu kırarak gelişmeye başlaması, Kürt ulusal mücadelesinin de yeniden yükselmesine yol açtı.

1920 – 1970 yılları arasında Türkiye komünist ve sosyalist hareketi Kürt sorununda hiç de parlak bir sınav veremedi. Komünist hareket, programatik olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını (UKKTH) kabul etse de, sorun Kürt sorunu olduğunda, mücadele pratiğinde buna uygun devrimci bir rota izleyemedi. Ulusal Kürt ayaklanmalarına ya emperyalist kışkırtma, ya da dinsel gericilik nitelemeleriyle yaklaştı ve fiilen burjuvaziyle aynı dili kullandı.

60'lı ve 70'li yıllarda komünist ve sosyalist hareket Kürt sorununa yaklaşımda geçmişteki olumsuzlukları belirli oranda aşsa da, UKKTH söyleminin kabulünün genel çerçevesi dışına çıkamadı. Kürt sorununu kendi iç dinamiği ve siyasi hedefleri olan bir sorun olarak kavrayamadı.

Kürt sorununu demokratik devrimin zorunluluğunun bir argümanı kabul ederek, hem sosyalizm hedefinden geri düştü, hem de sorunun çözümünü demokratik devrim çerçevesinde, ulusal eşitsizlik ve baskının ortadan kaldırılması olarak gördü. Bu çerçeveyi aşan kimi çıkışlar ise geleceğe ışık tutan izler olarak kaldı.

70'li yılların sonunda Kürt devrimcilerinin devrimci hareketten ayrışarak Kürt sorununa odaklanmasıyla, Kürt ulusal mücadelesi kendi tarihi içinde yeni bir döneme girdi.

12 Eylül sonrasında Kürt ulusal hareketinin gelişimi ve Türkiye komünist ve sosyalist hareketinin gerileme içinde dağılması aynı tarihsel

kesitte çakıştı. Ulusal sorun kendi örgütlenmesi, kendi hedefleri ve kendi mücadele biçimleriyle öne çıktı. Bu durum Kürt sorunuyla devrim arasında kurulan eski ilişkinin olduğu gibi, Kürt özgürlük hareketiyle sosyalist hareket arasındaki ilişkinin değişmesine ve yeniden kurulmasına yol açtı. Kürt sorunu, sosyalist hareketteki ayrışmanın belirleyici unsuru oldu.

Ayrışma, bir uçta enternasyonalizmin ve sosyalistliğin Kürt özgürlük mücadelesinin desteklenmesine indirgenmesi ve öteki uçta günümüz koşullarına cevap veremediği gerekçesiyle UKKTH'nı inkâr eden, sosyalizm adına "misak-ı milliyi" savunan milliyetçi bir yaklaşımın benimsenmesi biçiminde kendini ortaya koyuyor.

Bugün Kürt ulusal mücadelesi üç temel faktörün etkisi altında gelişimini sürdürüyor. Birincisi, Kürt sorunu uluslararası bir soruna dönüşmüştür. Emperyalist egemenlik altında bütün önemli sorunlarda olduğu gibi, Kürt sorunu da emperyalist devletlerin açık ya da örtülü müdahalesi altındadır. Bölgenin emperyalist paylaşım alanı olması bu müdahaleyi daha da güçlendiriyor. Kürdistan'daki gelişme bu müdahalenin boyutları hakkında bir fikir veriyor.

İkincisi, Kürt sorunu, toprakları dört bölge devleti tarafından paylaşılmış olması nedeniyle bölgesel bir sorundur. Bölge devletleri zaman zaman bu sorunu birbirlerine karşı koz olarak kullanmış olsa da egemen eğilim, dört devletin Kürt halkına karşı ortak müdahale eğilimidir. Bu dört devletin ortak müdahalesine rağmen, eşitsiz bir biçimde de olsa, Kürt hareketi dört parçada somut kazanımlar elde ederek gelişimini sürdürüyor. Bölge devletleri için gittikçe büyüyen bir tehdit unsuru olmaya devam ediyor.

Üçüncüsü, Kürt ulusu, eşitsiz bir biçimde de olsa, her parçada bir sınıfsal ayrışımı yaşıyor. Kürt burjuvazisi ile Kürt işçi ve emekçileri arasındaki çelişkiler belirginleşiyor. Sınıfsal farklılaşma ulusal hareket içinde, içten içe bir çatışmanın büyüme potansiyelini barındırıyor.

Bu etkenler altında, bir yandan birleşik bir Kürdistan'ın gerçekleştirilebilirlik koşulları olgunlaşırken, öte yandan, çözüme ilişkin sınıfsal ayrışma kendini burjuva ulus devlet ve devrimci ulusal kurtuluşçuluk olarak ortaya koyuyor.

Ulus devlet ve bu doğrultudaki tedrici çözümler (kültürel özerklik vb.), aralarındaki çelişkilere rağmen burjuvaları, emperyalist burjuvazinin egemenliği altında birleştiriyor. Devrimci kurtuluş mücadelesi Kürt işçi ve yoksullarıyla bölge ülkeleri, özellikle Türkiye ve İran işçi sınıfı

arasında devrimci bir ittifakın maddi temelini oluşturuyor. Gerçekleşmesi büyük ölçüde Türkiye ve İran işçi sınıflarının bağımsız devrimci eylemine bağlı olan bu ittifak, içinde bölge devrimi olanağını barındırıyor.

Kapitalist gelişme, Kürt işçileriyle Türk işçilerini (farklı etnik kökenlerden işçileri) sanayi metropollerinde yan yana getirmiş, mücadele içinde eğiterek birleştirmiştir. Bu sınıfsal yapı Kürt devrimci mücadelesi ile proleter mücadele arasında devrimci birliğin oluşturulmasında bir köprü işlevi oluşturuyor. Ancak bu birliğin oluşmasının ilk koşulu UKKTH'nın ayrı bir devlet kurma hakkı olarak benimsenmesi ve işçi sınıfının birliğine bir kama gibi sokulan milliyetçiliğe ve şovenizme karşı mücadeleden geçiyor. Bu yapılmadan Kürt işçilerinin güveni kazanılamaz, işçi sınıfı enternasyonalist bir ruhla eğitilemez ve proletaryanın devrimci birliği sağlanamaz.

Parti, bu çok parçalı ve uluslararası çatışmaların etkilerinden yalıtık olmayan ulusal sorunu, son tahlilde proletaryanın devrim hedefleri ve enternasyonalist perspektifle ele alır; örgütlenme, ajitasyon ve propaganda çalışmalarını bu genel amaç doğrultusunda yürütür. Bu, hem günümüz koşullarında pratik olguların dayatması, hem de ondan daha da önemli ve önde gelen ; "...pratikte proletarya, ancak, cumhuriyet istemi dahil, tüm demokratik istemler uğruna savaşımını, burjuvaziyi devirmeyi amaçlayan devrimci savaşıma bağımlı kılar, kendi bağımsızlığını koruyabilir" şeklindeki Leninci ilkedden dolayı böyledir.

Emperyalist egemenlik altında bütün diğer sorunlar gibi ulusal sorun da emperyalist devletlerin açık ya da örtülü ilgi ve müdahale alanındadır. Bu koşullarda her burjuva çözüm yeni bir bağımlılıktır. Ancak bu durum soruna yaklaşımda ilkesel tutum olan UKKTH'nı ortadan kaldırmaz. Hiçbir hak, ortaya çıkabilecek olası sonuçlardan kalkılarak yargılanamaz. Aynı şekilde ortaya çıkan somut sonuçlara ilişkin proletaryanın tavır belirleme hakkını da ortadan kaldırmaz.

Parti, ulusların kendi kaderlerini, ayrı devlet kurma hakkı dahil, kendilerinin belirlemesi ilkesini ikircimsiz olarak savunur. UKKTH ilkesinin üstünü örtmeye çalışan her türlü anti-Leninci yaklaşımlara karşı mücadeleyi ertelemeyiz. Ayrılma hakkının ne ezen ulus, ne de onun proletaryası tarafından bahşedilen bir lütuf olmadığının altını çizer. Bir taraftan zora dayalı olarak baskı altında tutulan ezilen ulusun ayrılma hakkını propaganda ederken, diğer taraftan ezen ve ezilen ulusların proletaryasının ortak mücadele perspektiflerini oluşturmak ve enternas-

yonalist dayanışmayı yükseltmek gibi birbiriyle asla çelişmeyen ikili görevin önemini kavrar, bu amaca yönelik örgütlenme perspektifleri geliştirir.

Kürt ulusal hareketini bu genel prensipler ışığında değerlendiren Parti, bu hareketin Türkiye Kürdistanı için ileri sürdüğü Demokratik Özerkliği, Kürt bağımsızlığına yönelik meşru bir reform olarak görür. Kürt ulusal hareketinin “çözüm” diye sunulan emperyalist planların bir parçası olması tehlikesi karşısında ortak mücadele politikaları oluşturup uygulamaya koyar.

Parti, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'nın, ayrılmak ve ayrı devlet kurma hakkı olarak ikircimsiz tanınmasını, Kürt halkının demokratik özerklik talebinin kabul edilmesini, anadilde eğitimin önündeki tüm engellerin kaldırılmasını, her türlü ulusal, ırksal, milliyetçi ve şoven baskılara karşı dillerin, ulusların ve halkların tam hak eşitliğinin sağlanmasını savunur.

IV

Kapitalizmden Komünizme Geçiş

Her toplumsal değişim bir altüst oluşla gelir. Kapitalizmden komünizme geçiş dünya tarihinin en köklü altüst oluşudur. Zorunluluk dünyasından özgürlük dünyasına geçiştir. Daha önceki sınıflı toplumların aksine komünizm, kapitalizm içinde bir ilişki biçimi olarak var olamaz.

Kapitalizm içinde komünizm ancak iki biçimde, birincisi üretimin gittikçe büyüyen toplumsallaşması, ikincisi, bizzat mülksüz bir sınıf olan ve bu nedenle de geleceği temsil eden işçi sınıfı olarak vardır. Komünizmin kapitalizm içindeki bu iki varoluş biçimi, üretici güçlerin gelişmesi ve yetkinleşmesi ile bağlantılı olarak gelişir ve olgunlaşır. Ancak kapitalizm bu iki var oluş biçiminin kendiliğinden gelişmesine bağlı olarak yıkılamaz. Tersine bu iki var oluş biçimi, ne kadar gelişmiş ve olgun olursa olsun, kapitalizmin yıkılması bir proleter devrim olmaksızın gerçekleşemez.

Kapitalizmden komünizme geçişi başlatan bu devrim, sınıflı toplumların bütün yerleşik düzen ve alışkanlıklarını yerle bir etmek zorundadır. En başta da bin yıllar boyu biriktirdiği deneyimle korkunç bir terör ve uyuşturma mekanizmasına dönüşmüş olan kapitalist devleti parçalamadan, yok etmeden yoluna devam edemeyeceği için, eski topluma ve onun egemen güç ve anlayışlarına karşı yıkıcı enerjiyi en üst düzeyde harekete geçirmek, amansız olmak zorundadır. İkincisi, hem

eskiyle savaşında geri dönüşün önünü tıkamak, hem de ileriye doğru ilerlemek için yüksek bir bilinç ve örgütlülüğe sahip olmak ve bunu sürekli kılmak durumundadır. “Bu devrim demek ki, yalnızca egemen sınıfı devirmenin tek yolu olduğu için zorunlu kılınmamıştır; ötekini deviren sınıfa, eski sistemin kendisine bulaştırdığı pislikleri süpürmek ve toplumu yeni temeller üzerinde kurmaya elverişli bir hale getirmek olanağını ancak bir devrim vereceği için de” zorunludur.

Devrimin Niteliği

1-Her devrimin hedefi siyasal iktidarın ele geçirilmesidir. Devrimin niteliğini, devrimin hangi sınıf tarafından hangi sınıfa karşı yapıldığı, hangi sınıflar arasındaki çelişkiyi çözdüğü ya da çözeceği belirler.

2-Türkiye, dünya emperyalist işbölümü içinde yer alan, gelişimi bu işbölümü tarafından biçimlenen kapitalist bir ülkedir. Egemen sınıf burjuvazidir. Burjuvazi homojen bir sınıf değildir; içinde farklı gruplar ve bu gruplar arasında çelişkiler ve rekabet vardır. Sermaye, başka ve yabancı sermayeler var olmadan var olamaz. Çelişkiler ve rekabet zaman zaman bir çatışmaya dönüşse de, burjuvazi işçi sınıfı karşısında bir sınıf olarak yer alır. Finans kapital bu sınıfın hegemon gücüdür. Proletarya, kapitalist üretim ilişkileri içindeki konumu itibarıyla burjuva egemenliğe son verecek tek devrimci sınıftır. Bu devrimde proletaryanın ittifakları, kapitalist üretim koşullarında gün be gün eski konumlarını kaybederek proleterleşme süreci içinde olan şehir ve kır küçük burjuvazisidir.

3-Devrimin hedefi burjuva egemenliğe son vermek, burjuva devleti zor yoluyla parçalayarak proletarya diktatörlüğünü kurmaktır. Proletarya devrimin toplumsal gücü, proletaryanın partisi- komünist parti -devrimin öncü siyasal örgütüdür.

4-Proletarya ve burjuvaziden oluşan “saf” bir kapitalizm olamayacağı gibi, “saf” bir devrim de olamaz. Proletarya, burjuvazinin karşısında tüm sömürülen ve baskı altında tutulan sınıf ve katmanların temsilcisidir. Onları kurtarmadan kendisini de kurtaramaz. Proletaryanın devrimdeki ittifakları, yoksul ve küçük köylülük ve şehir küçük burjuvazisidir. Proletarya bu ittifakın hegemon gücüdür. Devrimin kapsamını belirleyen bu ittifak, iktidarın sınıfsal paylaşımı anlamına gelmez. Sınıf iktidarı paylaşamaz.

5-Parti, emperyalizm çağında dünya kapitalist işbölümü dışında “ulusal” burjuva ve “ulusal” kapitalizm gibi kavramları küçük burjuva yanılısıma olarak görür ve reddeder.

6-Parti, kapitalizmin gelişmişlik düzeyi ve burjuvazi içindeki ayrışma ve çatışmaya dayalı “anti-tekel”, anti-faşist, kapitalist olmayan yol vb. devrim anlayışlarını da küçük burjuva uzlaşmacılığı olarak görür ve reddeder. Sosyalist devrimi savunur.

Partinin Amacı ve Niteliği

Kapitalizmden komünizme geçişte devrim ne ölçüde bir zorunluluksa, devrimin hazırlanması ve zaferin garanti altına alınması da o ölçüde bir zorunluluktur. Devrim, komünizmin kapitalizm içindeki yegane toplumsal gücü olan işçi sınıfı değişime uğramadan, ana gövdesiyle komünist bir bilinç ve eyleme sahip olmadan gerçekleşemez. Öte yandan kapitalizm altında işçi sınıfı kendi koşulları içinde kalarak böyle bir devrimci dönüşümü kendiliğinden gerçekleştiremez. Bunun için “dışarıdan” devrimci bir müdahale gerekli ve zorunludur. Parti bu zorunluluğun teorik-ideolojik, politik ve örgütsel olarak büründüğü formdur. Görevi Bilimsel Komünizm teorisini işçi sınıfına taşımak, işçi sınıfının toplumda hegemon bir güç olarak örgütlenmesini sağlamak, sınıfın en sağlıklı, en duyarlı kesimlerini Bilimsel Komünizme kazandırmak, özetle kapitalizmi yıkacak devrimin ordusunu hazırlamak ve bu orduya rehberlik etmektir.

1-Partinin amacı işbölümü, mülkiyet, sınıflar ve devletin olmadığı, emek ile emek araçları, zihinsel emek ile bedensel emek arasındaki karşıtlığın ortadan kalktığı, toplumsal örgütlenmenin siyasal niteliğini yitirdiği, üretici güçlerdeki gelişmenin emeği toplumsal üretimin nezaretçisi konumuna getirdiği, insanlar arasında her türlü ayrımcılığın ortadan kalktığı, bireyin çok yönlü gelişmesinin olanaklı olduğu komünist toplumun kurulmasıdır.

2-Parti, sınıfsal köken, ırk, cinsiyet vb. ayrımı olmaksızın bu amaç için birleşen ve mücadele eden komünistlerin devrimci savaş örgütüdür. Üyeliğin bu niteliği, partinin sınıf partisi olması ile çelişmez. Parti, hem teorik öncülleri, hem de dayandığı toplumsal güçle bir sınıf partisidir. Proletaryanın öncü örgütüdür. Bu niteliğini, sınıfın en sağlam, en bilinçli, en savaşkan unsurlarını kendi öncüsü olarak örgütleyerek pekiştirir. Bunu parti sürekliliğinin, disiplininin ve küçük burjuva etkilere karşı mücadelenin zorunlu bir gereği olarak görür.

3-Partinin ideolojisi olan Marksizm – Leninizm, hem partinin ideolojik birliğinin, hem de örgütsel birliğinin ve disiplinli bir parti yaşamının da temelidir. Parti Marksizm – Leninizm’i bir eylem kılavuzu

olarak ele alır. Onun arılığını korumayı ve sınıf mücadelesi yoluyla zenginleştirmeyi bir görev olarak görür.

4-Partinin tarihsel görevi, son özel mülkiyet ve sömürü toplumu olan kapitalizmi yeryüzünden silmek ve sınıfsız toplumu kurmaktır. Sınıfsız toplumu kuracak toplumsal güç olan proletaryayı bu göreve hazırlamak, kendi eyleminin koşulları ve niteliğinin bilincine varmasını sağlamak, onu bilinç ve örgütle donatarak birleştirmek, amacı siyasal iktidarı ele geçirecek komünist toplumun kurulması olan sınıf mücadelesine ideolojik, politik ve örgütsel önderlik etmektir.

5-Parti, işçi hareketiyle bilimsel komünizm teorisinin birliğidir ve bu birlik olmadan sınıfın öncü örgütü olmaya hak kazanamayacağı gibi, kendi varlığının sürekliliğini de koruyamaz.

6-Parti, merkezinde profesyonel devrimcilerin bulunduğu merkezîyetçi, sıkı disiplinli bir örgütler toplamıdır. Profesyonel devrimcilik parti içinde bir ayrıcalık değil, devrim ve komünizm davasına yüksek bir bilinç, feragat ve cesaretle bağlanmaktadır.

7-Parti, önderliğini yürüttüğü sınıf mücadelesinde, kendini hiçbir mücadele biçimi ve yöntemiyle sınırlamaz. Hiçbir mücadele aracını mutlaklaştırmaz, ya da peşinen reddetmez. Barışçı mücadele biçimlerini kullanırken de devrimin barışçı gelişmeyeceği gerçeğinden hareket eder. İç savaş, politik mücadelenin en yüksek biçimi olarak ele alır ve hazırlığını buna göre yürütür. Taktiğini, mücadelenin her evresinde, o evrenin özelliklerini dikkate alarak saptar ve uygular.

8-Proletaryanın kendisi gibi, mücadelesi de enternasyondur. Parti, ulus-devlet biçiminde örgütlenmiş kapitalist sistemde, bu enternasyonal davanın bir müfrezesidir. Görevi, kendi ülkesindeki devrimi gerçekleştirmek ve komünizmin dünya çapındaki zaferi için savaşmaktır.

9-Parti, kapitalizmin evrenselleşmesinde dünya komünizminin gerçekleşmesinin büyüyen olanağını görür. Bununla birlikte kapitalizmin eşitsiz gelişmesinin, devrimin eşitsiz gelişmesine yol açabileceğini hesaba katar. Kapitalist ulus-devlet örgütlenmesini, ulusal ve kültürel farklılıklara dayalı her türlü “ulusal” komünizm anlayışını reddeder. Sınıf mücadelesinin her ülkede içinden geçtiği özgül koşulları dikkate alır. Proletaryanın enternasyonal birliği ve örgütlülüğünü savunur. Komünist partilerin kendi ülkelerinin işçi sınıfları üzerindeki etkinliği temelinde yeni bir enternasyonalin örgütlenmesini, dünya devriminin zaferi için zorunlu görür.

10-Parti, proletarya içinde örgütlenmiş diğer partilerden, komünizm

davasına bağlılığı, teorik üstünlüğü, örgütlenmesinin ve eyleminin niteliği ve taktik üstünlüğüyle ayrılır. Bununla birlikte, bu partiler ve kapitalizme karşı mücadele eden diğer parti ve örgütlerle, bağımsızlığını koruyarak, ilke ve amaçlarına bağlı kalarak, mücadelenin değişik aşamalarında uygun işbirlikleri kurar. Devrimci dayanışmayı savunur.

Proletarya Diktatörlüğü

Proletarya diktatörlüğü, kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin devrim ve partiyle birlikte üçüncü zorunlu koşuludur. Bu koşul olmadan, yenilmiş ama binlerce yıllık geçmişinden aldığı güçle varlığını sürdüren özel mülkiyet egemenliğinin direnci kırılmaz. En önemlisi de toplumun komünizme doğru ilerleyişi sağlanamaz.

1-“Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinden ötekine devrimci dönüşüm dönemi yer alır”. Geçiş dönemi, kapitalist üretim ilişkilerinin yol açağı alışkanlık ve yabancılaşmayı ortadan kaldırmak, toplumun yeni temeller üzerinde kurulmasına elverişli bir ortam yaratmak zorunluluğundan doğar. Yeni bir toplum ancak, gelişmiş bir üretici güç ve dönüşüme uğrayarak yenilenmiş, devrimcileşmiş insanla kurulabilir. Proletarya diktatörlüğü bu dönüşümü sağlayacak siyasal biçimdir. Devrim bu sürecin başlangıcıdır.

2-Devrim, bir sınıfın iradesini öteki sınıfa zorla kabul ettirmesidir. Bu anlamda sınıf iktidarı, bir sınıfın diğer sınıf ya da sınıflar üzerindeki diktatörlüğüdür. Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın burjuvazi üzerindeki sınıf diktatörlüğüdür. Parti, “geçiş döneminin” bu karakteristiğini kavrar ve propagandasını yapar.

3-Proletarya, diktatörlüğünü devrim yoluyla, burjuva devleti parçalayarak kurar. Kendini egemen sınıf olarak, toplumu da bu egemenlik altında yeniden örgütler. Bu aygıtı dayanarak, yenilen ama gerek ekonomik, gerekse ideolojik olarak henüz yok olmamış burjuvazinin direncini kırar ve toplumun komünist dönüşümünün koşullarını hazırlar, devletten devletsizliğe geçişi sağlar.

4-Her egemen sınıfta olduğu gibi proletarya da diktatörlüğünü bir devlet aygıtı eliyle yürütür. Bu aygıtın baskı gücünü kızıl birlikler oluşturur. Ancak proletarya diktatörlüğü gücünü özel aparatlardan değil, proletarya ile kurduğu doğrudan bağla, silahlanmış proletaryadan alır. Yasama, yürütme ve yargı birliğine dayanan proleter devlet aygıtı, proletarya ile ittifaklarının (kır, şehir yoksulları ve küçük üreticiler) her düzeyde örgütlenmesine dayanır. Proletarya bu örgütlenmenin he-

gemon gücüdür. Bu örgütlenme iktidarın sınıfsal olarak paylaşılması anlamına gelmez.

5-Proletarya diktatörlüğü devlet aygıtını burjuva etkilerden arındırmak için, a) devlet işlerini her yurttaşın yapabileceği ölçüde basitleştirerek, devlet görevinin ayrıcalıklı konumuna son vererek, b) görevlilerin seçimle gelme ve geri çağrılabilir olmasını sağlayarak, c) ücretleri ortalama işçi ücretiyle sınırlayarak önlemler alır. Ancak bu önlemler başlangıç için etkili olsa da yeterli değildir. Bürokratizminpanzehiri, devrimci devrim ve komünizm davasına bağlı yeni devrimci insanın yaratılmasıdır.

6-Yakın ya da uzak, nasıl tanımlanırsa tanımlansın, proletarya diktatörlüğü bir amaç değil, sınıfsız topluma geçişin aracıdır. Niteliği ve gelişimi bu komünist bakış açısından belirlenir ve asıl işlevi komünizmin maddi koşullarının hazırlanmasıdır. Proletarya bu hazırlığa, devrimin hemen ertesinde üretim araçları üzerindeki kapitalist özel mülkiyete el koyarak, tarımda küçük üreticinin kooperatifleşmesini özendirerek başlar. Üretici güçleri geliştirdiği oranda bunu ekonominin tümüne yayar.

7-Kapitalist özel mülkiyete el koyma temelinde oluşan devlet mülkiyeti ve küçük üreticilerin bir araya gelmesinden oluşan kooperatif mülkiyet, sosyalist ekonominin ana temelidir. Sosyalist ekonomi bu iki mülkiyet temelinde merkezi planlamayla yürütülür.

8-Proletarya diktatörlüğünün amacı “ yalnızca insanlığın küçük devletlere bölünmesine ve ulusların herhangi bir şekilde tecrit edilmesine son vermek değildir. Amaç yalnızca ulusları birbirine yaklaştırmak değildir, onları bütünleştirmektir.”

Proletarya diktatörlüğü bu amacına ulusları zorla özgürleştirerek ya da baskı altında tutarak değil , ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını (UKKTH) savunarak, proletaryanın uluslararası birliği ve mücadelesi yoluyla ulaşır.

Ezen ve ezilen ulus proleterlerinin birliğini, ezen ve ezilen ulusların özgürlüğünün ve ulusların ortadan kalkmasının koşulu olarak görür. UKKTH ilkesini olası sonuçlarından bağımsız olarak tanıır. Bu çerçevede Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını ayrı bir devlet kurma hakkı olarak ve bunu gönüllü birliğin koşulu olarak görür ve uygular. Halklar arasındaki ırk, dil, din vb. farklılıklarına dayalı her türlü ayrımcılığı reddeder. Milliyetçi ve şoven ideolojilere karşı işçi ve emekçileri proletarya enternasyonalizmi ilkesi ile eğitir. Uluslara ve dillere ayrıcalıksız tam hak eşitliği ilkesini garanti altına alır.

9-Proletarya diktatörlüğü, sosyalizm, (kapitalizm ve komünizm gibi) kendine özgü ilişkilere sahip bir toplumsal formasyon, bir üretim tarzı değildir. O, ölmekte olanla – kapitalizm, - doğmakta olan – komünizm arasında bir mücadele dönemidir. İşbölümü, mülkiyet, sınıflar vb. proletarya diktatörlüğü altında değişime uğrayarak varlıklarını sürdürürler. Proletarya diktatörlüğü altında emek hâlâ bir değer ölçüsü olma özelliğini ve ürünler esas olarak devlet tarafından üretilip dağıtılsalar da, meta olma özelliklerini korurlar.

10-Proletarya diktatörlüğü koşullarında sınıf savaşımı, sadece sosyalizmin dönüşüme uğrayan iki temel sınıfı arasında (proletarya – kooperatif köylülük) bir savaşım olarak sürmez. Kapitalist ilişki dünya ölçüsünde egemen bir ilişki olarak varlığını sürdürdüğü müddetçe kapitalizm, muzaffer sosyalizm için bir dış olgu olarak var olmaz. Sosyalizmin içinde, eski toplumun kalıntıları ve alışkanlıkları bu egemen kapitalist ilişki tarafından sürekli olarak beslenirler. Ayrıca kapitalist ilişkiler sadece küçük meta üretiminden değil, üretim ve devlet aygıtında burjuva ideolojik ilişkilerin ürettiği alışkanlıklardan da beslenirler. Bu durum proletarya diktatörlüğünün bir ya da birkaç ülkede gelişimini tamamlayamayacağı ve komünizme geçilemeyeceği anlamına da gelir.

11-Proletarya diktatörlüğü kapitalizmin varlığına bağlı bu etkileri ancak bir yandan üretici güçleri geliştirerek, değer yasasının işleyişini daraltarak ve değer yasasını ekonomik bir kategori olmaktan çıkartarak, yani toplumsal fonu genişleterek, öte yandan kendi amacına uygun devrimci kişiliği, alışkanlıkları değiştirecek olan devrimci kültürü yaratarak ve çoğaltarak önler.

12-Sosyalizm, kendine özgü bir üretim ilişkisine – altyapıya – sahip olmadığından, o altyapıdan beslenen kendiliğinden oluşan bir bilince de sahip değildir. Tersine, kapitalist öğeleri barındıran bu altyapı sürekli olarak kendiliğinden burjuva ideolojisini üretir. Bu durum proletarya diktatörlüğü altında partinin artan rolüne işaret eder. Tarihsel deneyim, kendi amacına uygun yeni insan ve yeni kültürü yaratamayan devrimin bozulma ve çürümeye, sonuçta da yıkılmaya mahkûm olduğunu kanıtıyor. Parti, bu durumu dikkate alarak ideolojik mücadeleyi güçlendirir, yeni insan ve yeni kültürü egemen kılar.

13-“Proletarya eski toplumu devirme uğruna savaşım dönemi boyunca gene eski toplumun tabanı üzerinde hareket ettiğinden ve dolayısıyla, kendi hareketine bu topluma özgü siyasal biçimler verdiğinden, bu kavga dönemi boyunca henüz kendi kesin yapısına ulaşamamıştır

ve kurtuluş için, bu kurtuluştan sonra kullanımdan düşecek araçlar kullanılır.” Bu araçların en önemlisi devlettir. Kapitalist sınıf var olduğu sürece (proletarya iktidarı aldığı anda bu sınıf bir anda ortadan kaybolmaz- küçük meta üretimi altında varlığını uzun bir süre devam ettirir) proletarya zor önlemlerine gereksinim duyar. Proletarya diktatörlüğü bu gereksinimden kaynaklanır ve özel mülkiyet bütün biçimleriyle ortadan kaldırıldığında, baskı altına alınacak hiçbir sınıf kalmadığında, devletin varlık nedeni, dolayısıyla kendisi de, kendiliğinden ortadan kalkar.

Program Ekleri

Ekonomik-Demokratik Mücadele

Sömürü ve yoksulluğun derinleşmesi sermayenin genel eğilimidir. Bu eğilim devletin şiddeti ile birleştirilerek sürdürülür. Hak ve özgürlükler mücadelesi, sermayenin ekonomik ve politik saldırıları karşısında ezilen sınıfların, mesleklerin, katmanların vb. kendi günlük çıkarlarını korumak ve genişletmek zorunluluğundan doğar ve kapitalizm var olduğu müddetçe, varlığını şu ya da bu biçimde sürdürür.

Kapitalist toplumda baskı ve sömürü altındaki geniş yığınlar devrimci bir altüst oluştan geçmeksizin içinde debelendikleri çelişkilerden, onları düzene bağlayan kör güçlerin etkisinden, gelenek ve alışkanlıklardan arınamazlar. Bu arınma ancak kitlelerin kendi öz talepleri doğrultusunda, kendi örgütleriyle yürüttükleri mücadele ile gerçekleşebilir. İşçiler, ancak hak ve çıkarlarını koruma mücadelesi içinde gerçek bir sınıf kimliğine kavuşur. Kendini ve düşmanı bu mücadeleler sırasında tanır; birleşme ve dayanışma bilinci bu mücadele sırasında gelişir; siyasal mücadelenin zorunluluğunu bu mücadelelerden geçerek kavrar ve farklı mücadele biçimlerine yönelme gereksinimini bu alanda öğrenir.

İşçi sınıfının burjuva sınıf karşısında sınıf olarak davranma yetisini geliştiren ve onun devrimci hedefleri kavramasında yardımcı olan hak ve özgürlükler mücadelesi ne ölçüde başarılı olursa olsun, sisteme karşı yürütülen doğrudan iktidar mücadelesine bağlanamadığı durumda, başarısız olmaya mahkûmdur. Çünkü özünde reformist olan ve bu nedenle düzen sınırları içinde kalan bu mücadeleler, kitlelerin durumunda geçici rahatlama dışında somut bir düzelme sağlayamadıkları gibi, siyasal mücadeleye bağlanamadıkları durumda hem sınıfın düzene köleliğini perçinler, hem de bu mücadele araçlarını köleliğinin araçlarına dönüştürür.

Devrimci mücadelenin bütün diğer sorunlarında olduğu gibi bu alanda da devrimcilikten sapkınlığa yol açan, yürütülen mücadelenin biçimi değil, içeriğidir. Reformizme ya da “solculuğa” yol açan, demokratik hak ve özgürlükler için mücadelenin yürütülüp yürütülmemesi değil, bu mücadelenin hangi içerikle yürütüleceğidir.

Parti demokratik hak ve özgürlükler mücadelesini kendi başına bir mücadele biçimi olarak ele alan, sınıf mücadelesini bu mücadeleye

ve elde edilecek başarılarla bağlayan “sağ” görüşlere olduğu kadar, bu mücadeleyi küçümseyen ya da devrimci mücadele mertebesine çıkararak “sol” görüşlere karşı da mücadele eder. Bir yandan kitlelerin yürüttükleri hak ve özgürlükler mücadelesini desteklerken, öte yandan bu mücadeleyi iktidar için yürüttüğü devrimci mücadeleye bağlamak için savaşıır.

Parti, kitleleri tanıma ve bağ kurmada önemli olanaklar sunan bu mücadeleleri, sınıf mücadelesinin bir alanı olarak ele alır. Bu alanda sınıfın geniş kesimlerini burjuva ideolojinin etkisinden kurtarmak için bir hegemonya savaşı yürütür. İşçi ve emekçi kitlesiyle devrimci temelde ilişki kurar; onlara bilimsel komünizmi taşır ve onların en sağlıklı öğelerini bilimsel komünizme (partiye) kazanarak kendi örgütünü pekiştirir. Hem kitle içindeki gücünü artırır, hem de kendini kitle ile çevreleyerek mücadele sürekliliğini garanti altına alır.

1- Parti bu mücadeleleri tekil, yalıtık mücadeleler olmaktan çıkarak, sınıf mücadelesiyle birleştirmek ve sınıfın iktidar savaşına bağlayarak merkezileştirmek için çaba sarfeder.

2- Bu mücadelelerin daha etkin bir biçimde yürütülmesinin araçları olan siyasi özgürlüklerin, parti, dernek, sendika kurma, hiçbir koşula bağlı olmaksızın toplantı ve gösteri yapmanın önündeki bütün engellerin kaldırılması mücadelesini destekler.

Sendikal Mücadele

Ücretlerin düşmesi, çalışma koşullarının kötüleşmesi, sermaye hareketinin genel eğilimidir. Çeşitli isimler altında işçi birlikleri, sendikalar, işçilerin sermayenin bu genel eğilimine karşı kendiliğinden hareketinin doğal ve zorunlu araçları olarak ortaya çıktılar; mücadele içinde biçimlendiler ve kapitalizm var olduğu sürece de varlıklarını sürdürecektir.

Proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü sınıf savaşının üç biçiminden (teorik, politik ve pratik ekonomik) biri olan ekonomik mücadele ile işçiler kendi saflarındaki rekabeti azaltarak kapitalist sınıf karşısında bir sınıf olarak birleşirler. Bu mücadeleyi ideolojik ve politik mücadeleyle bir uyum içinde yürüttüklerinde, proletaryanın daha büyük mücadelelere hazırlanmasında bir kaldıraç görevi görür. Ancak sendikal mücadele sınıfın diğer iki mücadele biçiminden kopartıldığında, işçilerin ücret ve çalışma koşullarında geçici iyileştirmeler sağlasa da, sonuçta mevcut ücretlilik sistemine dokunmadığından, proletaryanın esaret zin-

cirini pekiştirmekten başka sonuç vermez.

Pratikte sınıf hareketi içinde iki farklı sendikal mücadele anlayışına yol açan bu durum, özünde, proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesinin sendikal alana yansımalarıdır.

Sendikaların sınıf mücadelesindeki yeri ve rolünü belirleyen temel kriter, ücretler ve çalışma koşullarını iyileştirmede elde ettikleri başarılar değil, sınıf mücadelesinin amacıyla olan bağlantılarıdır. Sınıf mücadelesinin tarihi, sendikaların, siyasal mücadeleden uzaklaştıklarında burjuva siyaset alanında kalarak, mevcut kazanımlarını koruma yeteneğini de kaybettiklerini kanıtlamaktadır. Bugün dünya çapında sendikal hareketin mevcut durumu tam da budur.

Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında toplumsal uzlaşma ile sınıf mücadelesinden kopan sendikal hareket, elinde tuttuğu geniş finans olanaklarıyla finans kapitalle bütünleşti. Burjuva partilerin birer eklen-tisi oldu.

Türkiye’de bu bütünleşme 12 Eylül terörü altında, ekonominin yeniden yapılanması ve uluslararası işbölümü içindeki yerine uygun olarak gerçekleşti.

Sendikal hareketteki bu dönüşümü sadece burjuvazinin etkinliği ve bürokratlaşma ile açıklamak, soruna sonuçlardan yaklaşmaktır. Sendikal hareketin burjuva siyasetin sınıf üzerindeki bir denetim aracına dönüşmesi, her şeyden önce kapitalist gelişmenin üretim sürecinde yol açtığı değişmeler ve bunun sınıf hareketindeki etkileriyle ilgilidir.

Taşeronlaştırma, esnek ve güvencesiz çalıştırma, her türlü yöntemle emek yoğunluğunun arttırılması, sendikasızlaştırma vb., bu yeni iş bölümünün emek süreci üzerindeki etkileridir. Ama sınıf mücadelesinde bir gerilemeyi anlatan bütün bu etkiler kendiliğinden gerçekleşmedi. Bu süreç bir yandan artan burjuva terör, öte yandan siyasal mücadeleden koptuğu ölçüde ekonomik mücadeleyi yürütme yeteneğini de kaybeden bir sendikal anlayış ve siyasal mücadeleyi ekonomik – demokratik haklar mücadelesine indirgeyen bir politik anlayışın sonucu olarak gerçekleşti.

Bu aynı zamanda, siyasal mücadeleden kopuk bir sendikal mücadele ve sendikal mücadele üzerinde kurgulanmış bir siyasi mücadelenin de iflasının tescili oldu.

Proletarya, bu cendereden ancak bu yeni koşulları dikkate alan, buna uygun mücadele araç ve yöntemlerini geliştiren, fabrika ve işyerlerinde kurulacak sağlam örgütler üzerinden ekonomik mücadeleyi siyasal mü-

cadeyleyle birleştiren bir mücadele perspektifi ile çıkabilir.

Parti, işçi sınıfının ücret ve çalışma koşullarını iyileştirmek, güçlerini birleştirerek eğittiği, ekonomik (sendikal) mücadeleyi meşru ve zorunlu bir mücadele olarak ele alır. Bununla birlikte ücretlilik sistemine dokunmayan, yalnızca ücret artışlarıyla yetinen ve işçi sınıfını kapitalist köleliğe mahkûm eden bir sendikal anlayışı sınıf uzlaşmacılığı olarak görür ve reddeder.

“İşçi sınıfının mücadele durumunda, ekonomik eylemi ile siyasal eyleminin ayrılmazcasına birbiriyle bağlı olduğunu” savunur ve bunu sınıfın sendikal birliğinin temeli olarak görür. Bu temelde sınıfın sendikal birliğini savunur.

Sermayenin artan saldırıları karşısında işçi sınıfı içinde sendikalaşma eğiliminin güçlendiğini, bunun karşısında devletin sınıf üzerinde birer denetim aracı işlevi gören mevcut sendikalara karşı bir güvensizliğin büyüdüğünü tespit eder. Bu güvensizliğin ancak işçi sınıfı içinde sistemli, sabırlı ve inatçı bir ideolojik ve politik çalışmayla aşılabileceğini öngörür.

1-İşçi - memur ayırımının kaldırılması, her işçi için zorunlu sendika ve sosyal güvenlik hakkının sağlanması, sendikaların tüzük ve programlarının işçilerin istedikleri gibi düzenlemesinin önündeki yasal engellerin kaldırılması, sendika işyeri temsilcileri ve delegelerin işçiler tarafından seçimi, sendika yöneticilerinin ücretlerinin ortalama işçi ücreti düzeyinde belirlenmesi, sendika fonlarının şeffaflaştırılması,

2-Sendikalaşmanın önündeki bütün engellerin kaldırılması, işçinin istediği sendikaya üye olması,

3-Bütün çalışanların grevli toplu sözleşme hakkına sahip olması, genel grev ve dayanışma grevi önündeki yasal engellerin kaldırılması, lokavttın yasaklanması, işverenin iflası durumunda borçların işverene ait olması koşuluyla işyerinin işçilere devredilmesi,

4-İşverenin keyfi uygulamalarını ortadan kaldırmak için işyerlerindeki bütün sorun ve anlaşmazlıkların işçilerin 2/3 oranında temsil edildiği işyeri komisyonlarınca çözüme kavuşturulması,

5-Asgari ücret uygulamasına son verilmesi, ücret ve sosyal hakların bütün işyerlerinde toplu sözleşmeyle belirlenmesi,

6-İşgününün haftada beş gün üzerinden yedi saatle sınırlandırılması, öğlen tatillerinin işgününe dahil edilmesi,

7-17 yaş altı çocukların çalışmasının yasaklanması, üretimin sürekliliğinin zorunlu olmadığı durumlarda vardiyalı çalışmanın ve mesainin

yasaklanması,

8-İş mahkemelerinde işçilerin kendi temsilcileriyle yarı yarıya temsil edilmesi,

9-İşsizlerin zorunlu sendika ve sigorta kapsamına alınması, işsizlik ücretinin normal ücretin 2/3'ünden az olmaması, vb.

Parti işçilerin bu ve benzeri güncel istemler için yürüttükleri örgütlü mücadeleyi destekler.

Kadın

İlk toplumsal iş bölümü ve mülkiyet ilişkisinin ortaya çıkmasıyla başlayan erkeğin kadın üzerindeki egemenliği, sınıflı toplum boyunca farklı biçimlere bürünerek sürdü. Tarih boyunca egemen sınıfların egemenliklerinin bir aracı olarak kullandıkları dinsel ideoloji, kadını cehalete mahkûm ederek, ahlaki ve aşağılayıcı boyutlarla bu köleliği pekiştirdi.

Toplumun sınıfsal yapısının maddi temeli olan toplumsal işbölümü ve mülkiyet ilişkileri kadının toplumsal statüsünü belirlerken, aynı zamanda kadının sınıfsal ayrışmasına da yol açtı. Egemen sınıfın üyesi olan kadınla ezilen sınıfların üyesi kadın arasındaki sınıfsal ayrışma, toplumdaki sınıfsal ayrışmaya göre biçimlendi. Egemen sınıfın üyesi kadın sınıfsal konumunun ona sağladığı ayrıcalıklarla ev hizmetleri ve çocuk bakımında ezilen sınıflardan kadın emeğini kullanarak, erkek egemen işbölümünden belirli ölçüde kurtulma olanağını elde etti. Sınıfsal konumunun kendisine sağladığı bu olanağı kendi hemcinslerine karşı baskıcı ve aşağılayıcı bir tarzda kullanarak, aslında mustarip olduğu erkek egemen sistemle bir anlamda bütünleşti.

Sınıflı toplumların en gelişmiş olan kapitalizmle birlikte, kadının toplumsal konumu ve sınıfsal ayrışması da yeni bir boyut kazandı. Bu toplumda erkek egemen sistem ayrıştırıcı ve aşağılayıcı etkisiyle varlığını sürdürse de, kadının sınıfsal ayrışması bizzat kadın emeğinin kapitalist üretim sürecine ucuz ve uysal işgücü olarak eklenmesiyle daha da belirginleşti. Kapitalist gelişmeye paralel olarak özellikle günümüzde hizmetler sektöründeki büyüme, ev hizmetleri ve çocuk bakımının artı-değer üretimine eklenmesiyle birlikte kadın emeğinin kullanım alanı da genişledi. Kapitalizmde emekçi kadın sadece ezilen sınıfın, erkek egemen sistemin uygulamalarına maruz kalan bir üyesi değil, aynı zamanda emek gücünü satmak zorunda kalan bir işçidir. Kapitalizmin, kadının ekonomik hayata daha fazla katılımını sağlamış olması kadının

toplumsal konumunda bir iyileştirmeyi getirmemiş, tersine kadının konumunu çifte kölelikle perçinlemiştir. Kapitalist sistemde burjuva kadın ya doğrudan bir patron olarak, ya da egemen sınıfın bir üyesi olarak işçi ve emekçi kadınla karşıt konumlara sahiptir ve erkek egemen sistemden farklı biçimde etkilenirler. Bu durum burjuva kadınla işçi ve emekçi kadını tek bir kadın hareketinde ve mücadelesinde buluşturmaz. Kadın sorunu ancak bu sınıfsal ayrışma içinde doğru kavranabilir ve doğru bir mücadele zeminine kavuşabilir.

Emekçi kadının bu çifte kölelik zincirinden kurtuluşu, köleliği olanaklı kılan koşullardan bağımsız olarak ele alınamaz. Toplumsal iş bölümü ve mülkiyet ilişkisi ortadan kaldırılmadan, özel ev ekonomisi bir toplumsal sanayi dalı haline getirilmeden, çocukların bakımı toplum tarafından üstlenilmeden, ne aile toplumun ekonomik ve siyasi birimi olmaktan çıkartılabilir, ne kadın erkek ilişkisi ahlaki ve ekonomik etkilerden arındırılarak eşit bir ilişki temelinde oturtulabilir ve ne de kadının tam ve kesin kurtuluşu sağlanabilir. Bu aynı zamanda kadının, erkek egemen sistemin bütün etkilerinden de kurtuluşudur.

Ancak kadının kurtuluşunun bir toplumsal kurtuluş sorunu olması, kadının mutlu günü beklerken uysalca çifte köleliğe boyun eğmesi anlamına gelmiyor. Tersine, emekçi kadın kendi sorununu bütün yönleriyle kavradığı, örgütlenerek aktif bir özne haline geldiği ve gücünü toplumsal kurtuluşa kattığı ölçüde, kendini hem sömürüden kurtarabilir, hem de dinin ve erkek egemen ideolojinin kendisi üzerindeki aşağılayıcı baskılarını geriletebilir.

Parti,

-Ev işleri ve çocuk bakımını kadına yükleyen erkek egemen iş bölümüne,

-Burjuva ideolojisinin çifte ahlak anlayışına ve cinsiyet ayrımcılığına,

-Kadını aşağılayan dinsel ön yargılara karşı çıkar,

-Eşit işe eşit ücret temelinde kadının ekonomik hayata daha etkin katılımını,

-Cinsiyetçi, ırkçı ve etnik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını, insanlar arasında cinsel tercihlerinden dolayı ayrımcılık yapılmasına son verilmesini savunur.

-Toplumsal alanda kadına pozitif ayrımcılık tanınması için, kadın örgütlerinin verdiği mücadeleyi destekler.

-Kadın mücadelesini sınıf mücadelesinden kopartarak kadın –erkek

karşıtlığı temelinde, ya da tikel ve yalıtık bir mücadele olarak ele alan burjuva anlayışlara karşı mücadele eder.

Gençlik

“Tüm mücadelenin gidişini gençlik, hem öğrenci gençlik, hem – çok daha büyük ölçüde – işçi gençlik belirleyecektir.”

Bir yaş kategorisi (15 – 35 yaş) olan gençlik, toplumun sınıfsal ayrışmasının bir yansımasını verir. Kapitalist toplumun bütün sınıfları bu yaş kategorisi içinde kendi temsiliyetlerini bulurlar. Bu sınıfsal yansıma içerisinde nasıl ki kapitalist toplumda işçi ve emekçi sınıflar toplumun çoğunluğunu oluştururlarsa, bu sınıflardan gelme gençler de, gençliğin mutlak çoğunluğunu oluşturur. Kapitalist gelişmenin ayrılmaz sonuçlarından biri olan proleterleşme sürecine bağlı olarak, gençliğin sınıfsal bileşimi de işçi gençlik lehine sürekli bir değişime uğrar ve işçi gençlik, gençliğin çekim merkezini oluşturur.

İşçi Gençlik:

İşçi sınıfının genç neslini oluşturan işçi gençlik, işçi sınıfının doğal bir parçasıdır ve ondan ayrı bir geleceğe sahip değildir. Ancak gerek içinde bulunduğu çalışma koşulları – ucuz işgücü, uzun iş süresi ve güvencesizlik v.b – gerekse gençlikten gelme kendine has özellikleri – cesaret, atılganlık, özveri vb. – ile sınıf mücadelesinde önemli bir yere sahiptir.

Kapitalizm koşullarında işçi sınıfının genç nesli olan işçiler, sadece ağır çalışma koşulları altında emeğini satmak zorunda olan gençlerden oluşmaz. Kapitalist üretim biçiminin kaldıracı olan yedek sanayi ordusunun – işsizlerin – belkemiğini gençler oluşturur. Bu genç işsizler, sınıf mücadelesinin gelişmesinde önemli bir rol üstlenebilecekleri gibi, kapitalistler tarafından hem işçi sınıfının ağır çalışma koşullarına mahkum edilmelerinde, hem de işçilerin bölünmesinde ve karşı karşıya getirilmesinde de önemli bir araç olarak kullanılabilirler.

Genç işsizliğin önemli bir diğer kesimini de çırak adı altında çalıştırılan genç işçi adayı çocuklar ve çıraklık eğitimini meslek okullarında okuyarak tamamlayan öğrenci işçiler oluşturur. Çocuk işçilik ve çıraklık burjuva eğitim sisteminin ayrılmaz bir özelliğidir. Özellikle ucuz işgücünün yoğun olarak kullanıldığı ülkelerde eğitim sistemi, çocuk işçilerin çalışmasını olanaklı kılmak üzerinden düzenlenir. Meslek okulları ise kapitalist üretim için başlangıçtaki çıraklık sisteminin gelişmiş biçimleridir. Amaç, hiçbir ek masrafa girmeden sermayeye genç,

ucuz ve kalifiye işgücü yetiştirmektir. Meslek okulları bu işlevleriyle kapitalist üretimin köle tacirleridir.

Sanayinin hemen her dalına hizmet üreten bu okullarda öğrenim gören öğrenci işçiler, daha okul yıllarında staj adı altında neredeyse ücretsiz işgücü olarak sömürü sistemine dahil edilmekte, ağır iş koşulları altında düşük ücret ve güvencesiz çalıştırılmakta ve bu durum okul sonrasında askerlik ve deneyimsizlik bahanesi arkasında uzun yıllar devam ettirilmektedir. Bu okullardan mezun olup bin bir zorluk içinde üniversiteye gitme hakkını kazanan küçük bir grubun geleceğindeki tek değişim, farklı bir diplomaya sahip olmakla sınırlıdır.

Sanayiden sonra kapitalizmin tarımda gelişmesiyle kırdada kapitalizmin temel sınıfsal ayrışmasına uygun bir sınıfsal ayrışma yaşanmıştır. Bu ayrışmanın sonucunda bütünsel bir köylülükten söz edilemeyeceği gibi, bir köylü gençlikten de söz edilemez. Ayrışmanın yol açtığı yoksul ve küçük köylü kökenli gençlik, bizzat ait oldukları toplumsal kesimler gibi her yıl daha fazla çalışarak daha fazla yoksullaşmaktadır. Bu kesim gençleri, içinde buldukları proleterleşme süreci ve yaşam koşullarına yönelik tekelci saldırı nedeniyle (üretim ve yaşam alanları, tarlaları, dereleri, ormanları sürekli saldırı altındadır) hem işçi gençliğin yeni üyeleri haline gelmekte, hem de işçi sınıfıyla yoksul ve küçük köylülüğün mücadelelerinin buluşma noktasını oluşturmaktadırlar.

Öğrenci Gençlik:

Öğrenci gençlik, gençlik içinde eğitim sistemine bağlı olarak oluşan özel bir kategoridir. Kapitalist yeniden üretim sürecinden bağımsız olarak ele alınamayacak olan eğitim sistemi, burjuva devletin ideolojik aygıtının önemli bir bileşenidir. Bu sistemin işlevi sadece belirlenmiş ideolojiye uygun bireyler yaratmak değil, aynı zamanda bu ideolojinin üretimine de katılmaktır. Yani eğitim sistemi burjuvazi için hem bir ideoloji üretim fabrikası, hem de bir uygulama laboratuvarıdır.

Egemen sınıfın egemenliğini sürdürebilmek için hem üretim sürecinde, hem de toplumun yönetiminde (devlet aygıtında-bürokraside)-ihtiyaç duyduğu yetişmiş iş gücü, bu sistem tarafından karşılanır. Burjuvazi tarafından “kamu” hizmeti olarak adlandırılan eğitim sistemi aslında tıpkı diğer “kamu” hizmetleri (sağlık, altyapı vb.) gibi tümüyle kapitalist yeniden üretimin zorunlu gereğidir.

Öğrenci gençlik toplumun farklı sınıflarından gelen gençlerin eğitim sistemi bünyesinde toplanmasıyla oluşur. Her ne kadar öğrenci kavramı bu gençleri birleştiren ortak payda olsa da, aslında öğrenci gençlik top-

lumun tam bir sınıfsal panoramasını oluşturur. Öğrenci kavramı, mülkiyet ilişkilerinin köken olarak ayırdığı gençleri (bütün bölüntüleriyle burjuva, küçük burjuva ve proleter) köken olarak birleştirir. Ama bu durum burjuva eşitlik, adalet ve kardeşlik kavramlarında olduğu gibi biçimseldir ve hiçbir durumda gerçeği yansıtmaz; tersine mistifikasyona yol açarak gerçeği örter. Bu yapı hiçbir durumda gençliğin ortak bir siyasal mücadelesine izin vermez. Bu sınıfsal durumu hesaba katmadan bütünsel bir gençlikten, gençliğin yekvücut bir siyasal mücadelesinden söz etmek küçük burjuva bir ütopya olmanın ötesine geçemez.

Burjuva eğitim sistemi de bu biçimsel eşitliğe dayanır. Birbirine bağlı bir dizi kademededen oluşan eğitim sisteminin örgütlenmesi bir piramidi andırır. Piramidin en altında toplumun emekçi sınıflarından gelen gençler en büyük oranı oluşturur. Bu grubun büyük bir bölümünü etnik kökeni Kürt olanlar oluşturur. Oran, tepeye doğru çıkıldığında toplumun sömürücü sınıflarından gelen gençler lehine değişir ve en tepede en düşük düzeye ulaşır. Piramidin her kademesinde mevcut sınıfsal ayırıma dayalı eşitsizlikler, her seferinde yeniden üretilir.

Kapitalizm altında özellikle emekçi sınıflardan gelen öğrenci gençlik, düzenin manipüle ettiği sahte umutlarla geleceğe güvensizlik arasında sıkışmış durumdadır. Öğrenim süreci sonunda elde edeceği diploma onda sınıf atlama hayallerini- bu durum kapitalist gelişme ve proleterleşme sürecine bağlı olarak her geçen gün biraz daha imkânsızlaşıyor- yeşertse de, kapitalist gelişme “bağımsız” iş yapma olanağını elinden alarak, gerçek yaşamda çoğu durumda onu bekleyen işsizlik ya da en iyi durumda modern sanayinin çavuşu- ustabaşı- olmaktır.

Kapitalizmde eğitim sisteminin yapısı ve niteliği mevcut düzendeki yeniden üretim sürecinin ihtiyaçları tarafından belirlenir. Bu durum eğitim sisteminin hem yapısında, hem de niteliğinde zaman zaman yaşanan değişmeleri açıklar. Türk eğitim sisteminde sık sık ortaya çıkan değişmeler, dinin artan etkisi, eğitimin bilimsellikten uzaklaştırılması, toplumsal gelişmelere duyarsız, tepkisiz, boyun eğen, okumuş ama cahil bir nesil yetiştirilmesi vb. ile Türk kapitalizminin kendine özgü özellikleri ve ihtiyaçları arasındaki ilişki dikkate alınmadan anlaşılabilir. Sonuç fabrika sisteminin eğitime taşınması ve onunla tamamlanmasıdır.

Kapitalist gelişme sadece sınıfsal eşitsizlikleri büyütmeyle kalmaz gençlerin mutlak kaderini de belirler. Eğitim sistemi farklı sınıflardan gelen gençler için adeta doğal bir seleksiyon gibi işler. Eğitimin sonunda işçinin çocuğu işçi, burjuvanın çocuğu da burjuva olarak yoluna

devam eder. İşçi ve emekçi sınıflardan gelen gençler için en iyi olasılık, babalarının yaptığı işi daha kalifiye eleman olarak sürdürmektir. Eğitim ve sağlık gibi alanların doğrudan artı-değer üretimine bağlanmasıyla süreç daha da netleşmiştir. Bu sistemi işçi ve emekçi çocuklarının ancak aşırı yetenekli çok küçük bir kısmı aşabilmektedir. Sistemi aşanların hemen tümü ise kredi, burs, dayanışma vb. adı altında ipotek altına alınmakta, ipotek sistemi gençler üzerinden “okula hazırlık” adı altında ailelere taşınmaktadır.

Gençlik ve Mücadelesi:

Toplumun sınıfsal bölünmesinin tam keskin bir yansımasını veren gençlik, bu sınıfsal bölünmeden bağımsız olarak ele alınamayacağı gibi, gençliğin mücadelesi de sınıf mücadelesinden bağımsız olarak ele alınamaz. Bu durum sadece siyasal mücadele için değil, bir dereceye kadar akademik mücadele için de geçerlidir. Çünkü gençliğin karşı karşıya olduğu eğitim sistemine bağlı sorunların önemli bir kısmı, büyük ölçüde ve esas olarak emekçi sınıfın gençlerini ilgilendirmektedir. Bu yüzden akademik mücadele siyasal mücadeleden bağımsız olarak yürütülemez.

Bu gerçeklere rağmen gençliği, onun içindeki sınıfsal ayrışmayı atlayarak bir bütün olarak ele alan ve hele gençliğe bir sınıf karakteri (küçük burjuva) yükleyen anlayış Marksizm’e yabancıdır. Gençlik içindeki bu sınıfsal ayrışmayı hesaba katmadan gençlik üzerine yapılabilecek her genelleme, örneğin “gençlik gelecektir” gibi- gençliğin mücadelesini akademik mücadeleye hapsetmek ve onun enerji ve aktivitesini burjuva kanallara akıtmaktır. Marksizm’in ayırt edici özelliği, sınıf savaşının komünizm hedefiyle yürütülmesidir. Bundan hareketle

Parti;

1-İşçi ve emekçi sınıfların öğrenci gençlik içindeki yansımasını temel alan bir gençlik örgütlenmesini savunur. Siyasal bir gençlik hareketi yaratmayı hem gençliğe yol göstermek, onun Marksçı-Leninci eğitimine yardımcı olmak, komünizm mücadelesine daha örgütlü ve bilinçli katılımını sağlama, hem de kendini yenileme, genç ve dinamik kadrolarla takviye etmenin bir koşulu olarak görür. Başka türlü gençliğin enerjisi devrimci teoriyle birleştirilemez; genç olmaktan gelen özellikleri, coşkusu, dinamizmi, cesareti ve yüksek feragati devrim kanalına akıtılamaz. Öte yandan gençliği önemli bir devrimci güç yapan bu özellikleri, sosyalizm mücadelesiyle birleştirilmeden devrimci bir işlev göremez. İşçi ve emekçi gençleri, öğrencileri örgütleyemeyen, sı-

nıf mücadelesinde aktif olarak yer almalarını sağlayamayan, özellikle genç işçileri kendi öncüsü olarak örgütleyemeyen parti, işçi sınıfının komünist partisi olma hakkına sahip olamayacağı gibi, böyle bir parti zafer kazanma şansına da sahip değildir.

Öğrenci hareketinin Marksist Leninist fikirler etrafında birliğini sağlamak için mücadele etmek, gençliğin net bir sınıf çizgisinde birliğini sağlamak, bunun için gençliğin inisiyatif ve sorumluluk alanını genişletmek partinin görevidir.

2-Böyle bir gençlik örgütünün parti örgütünden farklı bir örgüt olması eşyanın tabiatı gereğidir. Böyle bir örgütlenme, partinin üstlenmesi gereken siyasal görevlerin gençlik örgütüne yüklenmesi gibi sol bir yaklaşımı önleyeceği gibi, gençliğin sorumluluk bilincini geliştirerek, inisiyatif almasını özendirerek, deneyim kazanmasını, olası yanlışlardan sakınmasını ve sınıf mücadelesinde daha etkin yer almasını sağlayacaktır. Böylesi bir örgütlenme sınıf hareketinde kuşaklar arasındaki ilişkiyi sağlıklı bir temele oturtacak, gençliğin şekilcilik ve bürokratik ilişkilerin içine düşmesini önleyecektir. Bu örgütlenme aynı zamanda partinin hantallıktan kurtularak, sağlıklı büyümesinin de koşuludur.

Ancak gençliğin farklı bir örgütsel formda örgütlenmesi, parti ile gençlik örgütü arasında sıkı bir ilişkiyi, bu ilişkinin temeli olan ideolojik ve politik birliği ön varsayar. İdeolojik ve politik birliğe dayanmayan bir örgütsel ilişki, kaçınılmaz olarak farklı uçlara yönelmeye mahkumdur. Parti örgütüyle gençlik örgütünün “örgütsel bağımsızlığı” özerk bir örgütlenme olarak algılanamaz

3-Parti, devrimci ve sosyalist parti ve gruplar arasındaki siyasi rekabetin gençlik örgütlerine taşınmasına, “daha etkin bir akademik mücadeleye” adına siyasal mücadeleyi burjuvaziye havale eden görüşlere karşı durur. Siyasal mücadele olmadan etkin bir akademik mücadelenin yürütülemeyeceği gerçeğinden hareket eder. Burjuvazinin saldırılarına karşı ve akademik demokratik hakları için gençlik örgütlerinin ortak mücadelesini destekler. Bu temelde özellikle lise ve üniversitelerde gençlik gruplarının güçleri oranında temsil edildikleri federatif ve konfederatif örgütlenmeleri teşvik eder.

4-Parti, gençliğin; Ana dilde ve daha bilimsel bir eğitim için, zorunlu din dersinin kaldırılması için, işçi ve emekçi gençlerin eğitimden, yurtlardan, sağlık ve kültür hizmetlerinden parasız yararlanması için, YÖK’ün kaldırılması ve üniversitelerin, tüm bileşenlerin katıldığı seçimle gelen konseyler tarafından yönetimi için, eğitimde gerçek fırsat

eşitliği için yürüttükleri mücadeleyi destekler.

Doğanın Korunması

Zenginliğin iki kaynağı olan doğa ve emeğin yağmalanması, tahribatı, kapitalist birikimin temel eğilimidir. Sermaye birikimi çoğaldıkça, doğa bilimi sermayenin emrine yeni güçler verdikçe, tahribat daha da büyümekte, onarılmaz boyutlara ulaşmaktadır. Daha fazla kâr uğruna doğa didik didik ediliyor. Rant uğruna tarihsel araziler ve doğal örtü tahrip ediliyor. Doğal kentlerin yerlerini zenginliğin ve gücün timsali yapay kentler alıyor. Üretimi arttırmak uğruna genetik çeşitlilik yok ediliyor, toprak ve insan zehirleniyor. Doğanın gittikçe büyüyen bu tahribi, tüm insanlığı etkiliyor gibi görünse de, gerçekte burjuvazi bu etkilenmeden cebini doldurarak, kendi özel doğasını yaratarak, kazarak çıkıyor. Tahribatın ağır sorunlarını yaşayanlar dünyanın her yerinde yine işçiler, kent ve kır yoksulları ve küçük üreticiler oluyor. Tahribata karşı en çok direnenler de en çok etkilenenler oluyor. Tahribatın en görünen ve en etkin biçimlerine (bitki örtüsünün tahribi, HES'ler, maden ocakları, nükleer enerji, yapay kentleşme vb.) karşı verilen irili ufaklı mücadelelerle doğanın korunması sınıf mücadelesinin yükselen alanlarından biri oldu. Buna karşın yerellik, merkezileşememe, hemen her alanda olduğu gibi bu alanda da mücadelenin temel zaafı olma özelliğini koruyor.

Parti, aynı zamanda işçi sınıfıyla, kır – şehir yoksulları ve küçük köylülük arasında devrimci bir ittifakın temeli olan bu mücadelenin siyasallaşarak merkezleştirilmesi için mücadele eder.

1-Doğal dengeyi bozan her türlü kapitalist tahribata, yer altı ve yer üstü kaynakları üzerindeki kapitalist yağmaya son verilmesi,

2-Yoksul ve küçük köylülerin ipotek ve banka borçlarının silinmesi için yürütülen mücadeleyi destekler.

Din

Günümüzde burjuva ideolojisinin önemli bir bileşeni olan din, tarih boyunca ezenler için bir sömürü aracı, ezilenler içinse başlangıçta doğa, giderek sermaye karşısında çaresizliğin bir sığınağı olmuştur.

Parti, dini, devlet karşısında kişilerin özel hayatlarına ilişkin bir sorun olarak görür. İnananların, devletin ve polislin müdahalesi olmaksızın, kendi olanaklarıyla ibadethanelerini kurmalarını ve ibadetlerini istedikleri gibi tekil ya da topluca yerine getirmelerini inanç özgürlü-

ğünün bir gereği olarak görür. Aynı özgürlük, inanmayanlar için de geçerlidir.

Parti, dinin sınıf mücadelelerini örtmek için bir araç olarak kullanılmasına olduğu gibi, dine karşı mücadeleyi, soyut bir din karşıtlığı temelinde dayandırarak sınıf mücadelesinin önüne çıkaran anlayışlara karşı çıkar. Dine karşı en etkili mücadelenin dini ortaya çıkaran temellere karşı mücadele olduğundan hareket eder. Dinsel ideolojinin toplumsal yaşama müdahalesini engellemek için bilimsel eğitim ve propagandayı örgütler.

-Dinlerin birbiri karşısında üstünlüğüne dayalı her türlü dinsel ayrıcalık ve baskıya karşı savaşıır.

-Okullardan dini müfredatın, resmi belgelerden din hanelerinin kaldırılmasını,

-Diyanetin lağvedilerek, her dini grubun kendi işlerini kendi içlerinde, açıklık ilkesine bağlı kalarak, halletmelerini savunur.

Savaşa Karşı Tutum

Sınıflı toplumların tarihi aynı zamanda fetih, yağma ve sömürge savaşları tarihidir. Kapitalizmin emperyalizm aşamasıyla birlikte bu savaşlar, yerel, ulusal, bölgesel boyutları aşarak dünyanın pazar ve egemenlik alanları olarak paylaşılmasına, dünya savaşlarına dönüştü. Kapitalizm bir dünya sistemi olarak var oldukça, bu üretim tarzının gelişmelerinin dışı vuruş biçimi olan savaşların da var olacağı gerçeğinden hareket eden parti, savaşa karşı mücadeleyi kapitalizme karşı mücadelenin bir bileşeni olarak ele alır.

1- Parti, dünyanın emperyalist tekeller ve devletler arasında pazar ve egemenlik alanı olarak bölüşülmesini öngören emperyalist savaşa karşı, proletaryanın devrimci eylemini, iç savaşı savunur. İşçi ve emekçilerden silahlarını, daha büyük kârlar uğruna onlardan hayatlarını isteyen burjuvaziye karşı doğrultmaya çağırır. Her ne koşul altında olursa olsun emperyalist savaşta “anayurt” savunmasını burjuvazinin desteklenmesi olarak görür ve reddeder.

2- Proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü savaşın en yüksek biçimi olan iç savaşı, tarihin devindirici gücü ve devrimin zaferinin koşulu olarak görür. Muzaffer devrimin kapitalist saldırı karşısında kendini koruma hakkını savunur.

3- Emperyalist işgal, ilhak ve bağımlılığa karşı halkların yürüttükleri savaşı haklı savaş olarak niteler ve destekler. 4- Militarizme ve emper-

yalist savaşa karşı hareketleri destekler. Bu hareketleri proletaryanın devrimci mücadele bayrağı altında birleştirmek için çaba sarf eder.

5- Emperyalist tekeller ve devletlerin dünyayı yeniden paylaşmak için savaş hazırlıklarını olanca hızıyla sürdürdükleri günümüzde, savaşa karşı pasifizmi ve tarafsızlığı, emperyalist yıkım ve yağmanın desteklenmesi olarak görür.

6- Halklar ve inançlar arasında düşmanlıkların köruklenmesine, milliyetçiliğe ve şovenizme karşı mücadele etmeye, işgal ve ilhaklarla karşı karşıya bulunan halklarla aktif dayanışmaya çağırır.

Halklara Karşı Yürütölen Haksız Savaşlara, Sınıflar Arası Barışa Hayır!

Marxizm ve Ulusal sorun

I

Kapitalizm ve Ulus Devlet

İlkel Komünal, Köleci ve Feodal Toplumlarda Toplumsal Örgütlenme

Tarihsel süreçte her üretim tarzı aynı zamanda bir toplumsal örgütlenme tarzıyla ayrılır. Bizzat üretim tarzı gibi, örgütlenme tarzı da toplumun tarihsel-ekonomik gelişmesinden bağımsız olarak ele alınamaz.

Doğal işbölümünün egemen olduğu, üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayalı komünal toplum, bu niteliğine uygun bir toplumsal örgütlenme biçimine sahipti – ilk biçimlerini gens'in oluşturduğu bu örgütlenmede kanbağı, - akrabalık- toplumsal örgütlenmenin temel harcıdır.

Toplumsal faaliyet - ürünlerin zorunlu ortaklaşa üretimi ve dağıtımı vb.- bu toplumsal örgütlenme tarafından yerine getiriliyordu. Kan bağına dayalı bu toplumsal örgütlenişi, gelenek ve göreneklere dayalı doğal bir yönetsel örgütleniş tamamlıyordu.

Üretici güçlerin gelişmesi, ilk toplumsal işbölümünün, doğal iş-

bölümünün yerini alması, özel mülkiyetin, bunların dolaysız ifadesi olarak sınıfların ve devletin ortaya çıkması, bu yeni olgular, topluluğu bir arada tutan eski bağlarda (kanbağı - akrabalık) bir çözülmeyi ifade ettikleri ölçüde, yeni bir üretim tarzının, dolayısıyla yeni bir toplumsal ve siyasal örgütleniş tarzının da başlangıcı oldular.

Bu yeni toplum, eski toplum gibi, üretim araçları karşısında eşit olan, kan bağıyla birbirine bağlı bireylerin oluşturduğu bir toplum değil, üretim araçları karşısında eşit olmayan, bu yüzden de farklı sınıflara ait bireylerin oluşturduğu bir toplumdur. Eski toplumdan sadece yeni bir üretim tarzı olarak değil, toplumsal ve siyasal örgütlenme tarzı olarak da ayrılır. Toprak bu yeni toplumsal örgütlenmenin temelidir.

Bu yeni toplumda (köleci toplum) toprak, hem sınıfsal farklılaşmayı belirleyen temel üretim aracı ve hem de ortaya çıkan farklı sınıfları (köleler ve köle sahipleri) bir arada tutan temel bağıdır. Engels, komünal toplumdan köleci topluma geçişteki bu değişimi şöyle tanımlıyor: *“soy bağları temeline dayalı gruplardan oluşan eski toplum, yeni gelişen toplumsal sınıfların çatışması karşısında parçalanır. Onun yerine bir devlet biçiminde kurulan, alt birimleri artık soy bağları temeline dayalı gruplardan olmayıp, toprak ortaklığı temeline dayalı gruplar olan yeni bir toplum gelir. Bu yeni toplumda mülkiyet düzeni, aile düzenine tamamen egemendir.”*

Yine Engels, bu yeni toplumun siyasal örgütlenmesine değinirken de şunları yazar: *“devlet eski gentilice örgütlenmeye göre, ilkin uyruklarının toprağa göre doğmasıyla belirlenir. İkinci olarak bizzat silahlı güç halinde örgütlenen halkla artık doğrudan doğruya aynı şey olmayan kamu gücünün kuruluşu gelir.”*(1)

Engels'den yaptığımız bu iki alıntı, yeni siyasal ve toplumsal örgütlenmenin temellerini ortaya koyar. Burada “toprak”, sınıfları ayıran ve bir arada tutan temel bağ, silahlı güç örgütlenmesi ise bu bağı koruyup pekiştirmenin aracı olarak işlev görür.

Toprağın temel üretim aracı olma özelliğini koruduğu feodal toplum, örgütleniş tarzı olarak köleci toplumdan daha gelişmiş bir biçimi ifade eder. Tıpkı köleci toplumda olduğu gibi, burada da toprak sınıfsal farklılaşmayı belirler ve farklı sınıfları bir arada tutan temel bağ olma özelliğini sürdürür. Toprak, toprak sahibini serf'ten ayırır ve yine toprak, serf'i toprak sahibine bağlar; serf'le toprak sahibini bir toplumsal ilişki içinde bir arada tutar.

Tarihsel süreçte feodal toplum, toprağın belirleyici bağ olduğu son

toplumsal örgütlenmedir. Toprağa dayalı örgütlenme biçiminin dağılmasında belirleyici rolü, toprağın temel üretim aracı olması özelliğine son veren yeni üretici güçler ve bunların taşıdığı yeni üretim ilişkileri oynar.

Ve Ulus Doğar

Emek - sermaye ilişkisi olarak karşımıza çıkan bu yeni üretim ilişkisi, aynı zamanda bir toplumsal işbölümünün ürünüdür. Sanayi (meta üretimi), toprağın temel üretim aracı olma özelliğine son verirken, onun toplumsal örgütlenmenin temeli olma özelliğine de son verir. Yeni toplumun - kapitalizm - iki temel sınıfını oluşturan emek ve sermaye, eski toplumun bağrında ve onun çözülme sürecinde ortaya çıkarlar. Bu süreç aynı zamanda bu iki sınıfın topraktan bağımsızlaşma sürecidir. Sürecin bir ucunda sermayenin ilkel birikimi-lonca ustası, manifaktür sahibi, ticaret simsarı - öteki ucunda ise emeğin topraktan ve bireysel üretim araçlarından kopuşu vardır.

Emek-sermaye birliğine dayanan bu ilişkili yeni bir üretim tarzının olduğu kadar, yeni bir toplumsal örgütleniş biçiminin de taşıyıcısıdır. Bu biçim, ulus'tur.

Ulus, burjuvazinin birçok ögesini geçmişten devraldığı, yeniden biçimlendirerek, kapitalizmin ekonomik – siyasal toplumsal örgütlenmesi ve gelişmesinin ideal biçimine dönüştürdüğü, tarihsel geçici bir kategoridir.

Toplumun ilk ve ilkel örgütleniş biçimi gens'den, bugünkü örgütleniş biçimi ulusa varış, farklı tarihsel-ekonomik aşamalara ayrılan bir süreklilik olarak karşımızda durur. Kan bağının belirleyici olduğu gens'den başlayan süreç, gens'den aşirete, aşiretten aşiretler birliğine, aşiretler konfederasyonuna, etnisiteye, oradan ulusa doğru zenginleşerek ve çeşitlenerek sürer. Bu sürecin başında üretim dışı faktörler –kan bağı, akrabalık– egemendir. Toprağın toplumsal örgütlenmenin temeli olmasıyla birlikte, süreç ekonomik ilişkilerin belirleyici etkisi altında yol alır. Kan bağıyla birlikte eski toplumun gelenek ve göreneklere dayalı doğal örgütlenmesi de son bulur. Onların yerini yeni toplumun sınıfsal yapısı üzerinde yükselen devlet ve yasalar alır. Eski çok tanrılı kabile dinleri yerini, birçok aşiretin, etnisitenin benimseydiği toplumun yeni sınıfsal yapısını onayan dünyevi dinlere bırakır.

Toprak mülkiyeti üzerine oturan din, egemen sınıfların en önemli ideolojik aracı haline gelir. Dil, sanat ve kültür ekonomik faaliyetin gelişmesiyle birlikte kabile dili ve kültürü olmaktan çıkar, zenginleşir; öyle ki, genişleyen ekonomik faaliyetin ayrılmaz bir unsuru olan dil ve kültürün, hangi kabile diline dayandığını belirlemek çoğu zaman imkânsızlaşır.

Toprağın temel üretim aracı olduğu toplumlarda toprak, aynı zamanda devlet örgütlenmesinin de temelidir. Feodal devlet, toprak ortaklığı temelinde oluşan alt birimler üzerinde, deyim yerindeyse, bu birimlerin bir toplamı olarak var olur. Bu alt birimlerin her biri kendine özgü toprak, dil, kültür ve tarih birliğiyle ayırt edilirler. Üretici güçlerin gelişme düzeyinin belirlediği kapalı ekonomi ve yalıtık yaşam, alt birimlerdeki bu farklılaşmayı korur. Bu durum aynı devlet içinde yer alan alt birimlerin (aşiretler-etnisiteler) birbirlerinden tümüyle kopuk oldukları, birbirlerinden etkilenmedikleri ve hatta devletin ekonomik ve siyasi baskısına - özellikle dinsel yönden- maruz kalmadıkları anlamına gelmiyor. Özellikle meta pazarı ve ticari faaliyetin genişlemesine bağlı olarak bu alt gruplar arasında giderek artan bir ilişki alanı oluşur. Ama yine de bu alt birimleri bir arada tutan bağlar, onları devlete bağlayan bağlardan daha güçlü ve dayanıklıdır. Devletle olan bağların iç bağ karşısındaki zayıflığı, aşiret ve etnisitelerin kolayca bir devletten kopup öteki devlete adapte olmalarını da açıklar. Öte yandan, iç bağın güçlülüğü, bu yapıların farklı devlet egemenlikleri altında çözülmeye uğramadan varlıklarını sürdürmelerini olanaklı hale getirir. Aşiret ve etnisitelerin bu dayanıklılığı sonraki süreçte ulusun oluşumunda önemli bir rol oynar.

Ulusun İnşası - Ulus Devlet

Ulus, kapitalist toplumda, farklı tarihsel ve ekonomik koşullar altında, köleci ve feodal toplumda toprağın üstlendiği işleve benzer bir işlev üstlenir. Köleci ve feodal toplumlarda toprak nasıl ki karşıt sınıflar arasındaki bağı kuruyor idiyse, kapitalizmde, bu bağ ulus yoluyla kurulur.

Ancak ulus, karşıt sınıflar arasındaki bu bağı, toprak bağında olduğu gibi doğrudan kurmaz. O ancak, bir dizi tarihsel-ekonomik ve etnik etkeni, ekonomik, siyasi ve ideolojik bir etkiyle birleştirerek bu rolü üstlenir. O yüzden ulus, toprak gibi doğal bir kategoriyi değil, siyasi bir kategoriyi temsil eder ve karşımıza bir inşa süreci olarak çıkar.

Ulus inşasının dayandığı bu tarihsel-ekonomik ve etnik etkenlerden hareketle, şöyle bir ulus tanımı yapabiliriz : *“Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararlı bir dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliğidir.”* (2)

Ancak ulus, ne bu öğelerin aritmetik bir toplamı ve ne de bir çeşit bileşkesidir. Tersine bu öğelerin sermaye ilişkisi altında siyasal etkiyle, toplumsal bir bağ oluşturacak tarzda yeniden biçimlenmesidir.

Yukarıdaki tanımda “toprak birliği” olarak geçen, coğrafi etken,

sınıf savaşımı yoluyla eski toplumdan devralınan devlet sınırlarıyla belirlenir. Bu sınırlar aynı zamanda kapitalizmin serpilip geliştiği iç pazarı oluşturur. Sermaye, bu pazarda üretim ve gerçekleşme olanaklarını bulur; birikimini ve merkezileşmesini sürdürür. Sermaye bu pazarı bir yandan devlet eliyle yeniden örgütler, öte yandan da ilhaklar ve meta-sermaye ihracı yoluyla, sürekli olarak geliştirmeye çabalar.

Ulus inşasında etnik olan, kimi coğrafi çevre, kimi ise soy ve tarihsel – ekonomik etkenlerle belirlenen, dildir, kültürel özelliklerdir, gelenek, zihniyet ve psikolojidir. Ama bütün bunlar, gens'den ulusa varan tarihsel süreçte, ne başlangıçtaki işlevlerini olduğu gibi sürdürürler ve ne de değişmeden kalırlar. Tersine üretici güçlerdeki gelişmeye, toplumun sınıfsal farklılaşmasına, bu farklılaşmanın düzeyine ve sınıflar arası ilişkilere bağlı olarak, hem içerik ve hem de biçim olarak değişirler. Bu etnik etkenler içinde özellikle kültür, zihniyet, gelenek ve görenekler, sınıf mücadelesinin etkisi altında, farklı sınıfların farklı yaşam tarzları olarak belirginleşirler. Ama yine de egemen sınıfın kültürü, egemen kültür olarak kalır. Etnik olan, ulus inşasında önemli bir rol oynasa da, bundan ulusun etnik olanla –etnisiteyle- özdeş olduğu sonucu çıkmaz. Her ne kadar homojen bir etnisite kapitalist gelişmenin hızlandırıcı unsuru ise de, zorunlu bir koşulu değildir. Tarihte pek çok uluslaşma homojen bir etnisiteye dayanmadan da gerçekleşebilmiştir.

Ekonomik etken, ulus inşasında, ulusu oluşturan farklı etkenleri bir araya getirerek, onları yeniden biçimlendirerek, belirleyici bir rol oynar. Ekonomik etken bu rolü, meta-sermaye hareketi olarak üstlenir.

Meta bütün özel mülkiyet toplumlarına özgü bir kategori olmakla birlikte, kapitalizmde farklı bir niteliğe bürünerek, farklı bir işlevi yerine getirir. Yeni üretim ilişkileri altında, üretici güçlerdeki gelişmeye paralel olarak büyüyen ve genişleyen meta - sermaye üretiminde, meta alınır - satılır bir şey olmanın ötesinde toplumsal alanda yeni bir ilişkiyi, bir değer ve bağımlılık ilişkisini temsil eder. Sermaye hareketi ürünleri meta haline getirirken, insan ilişkilerini, insanla doğa arasındaki ilişkiyi de metalaştırır. Sermaye, üretimi koşullarında, adeta bir kurucu, düzenleyici öge olarak hareket eder. Kapitalist ekonomiye yön verirken, ulus inşasının koşullarını da hızlandırır. Ulusu oluşturan öğeleri, yalıtık, tekil öğeler olmaktan çıkararak, onlara yeni bir ruh, yeni bir nitelik ve biçim verir. Bu yüzden Marks, haklı olarak, metayı kapitalist toplumun temel hücreci olarak adlandırmıştır.

Büyüyen ve genişleyen meta üretiminin oluşturduğu meta pazarı,

toprak üzerindeki eski parçalanmışlığa ve yalıtılmışlığa son vererek, üretimdeki toplumsallaşmayla birlikte yaşamı da toplumsallaştırır. Üretimdeki büyüme ve toplumsallaşma, toplumdaki sınıfsal farklılaşmayı hızlandırarak, sınıf bağlarını pekiştirir. Sınıfları feodal toplumdaki yalıtılmışlıktan kurtararak, ulusal çapta sınıflar halinde birleştirir. Bu temel üzerinde ekonomik yaşam yeni bir niteliğe bürünerek bütünleşir. Feodal toplumun bağrında, meta-sermaye üretimi merkezlerinden başlayarak oluşan bu yeni ilişkiler, meta üretiminin büyümesi ve meta pazarının genişlemesiyle gelişir ve olgunlaşır. Metalar yeni toprakları fethettikçe, bu topraklar üzerindeki eski sınırlılığa ve yalıtılmışlığa son vererek, yeni bir örgütlenmenin koşullarını da yaratırlar. Bu aynı süreci, dil ve kültürde de görmek olanaklıdır. Dil ve kültür feodal toplumda, ekonomik ilişkilerin, ekonomik yaşamın yerelliği ölçüsünde yereldi. Aynı dili konuşan birden fazla aşirette, etnik yapıda bile dil, lehçelerle birbirinden ayrılırdı. Ekonomik faaliyetin genişlemesi, meta-sermaye hareketinin egemen bir konuma yükselmesiyle birlikte, eskiden insanlar arasında ticari faaliyetin başlıca aracı olan dil de, ortak bir kültürel yaşamın birleştirici ögesi haline geldi. Sözcük dağarcığının genişlediği, sözlü ve yazılı dilin bütünleştiği, lehçeleri aşan, standart edebi bir dil ortaya çıktı. Meta - sermaye hareketiyle dil ve kültür arasındaki bu bağ, karşılıklı olarak birbirini besleyerek geliştirdi. Meta hareketi, dili yerellikten kurtararak, zenginleştirerek ulus dili haline getirirken, dil de, meta pazarının genişlemesi ve ekonomik ilişkilerin özgürleşmesini kolaylaştırdı.

Ekonomik ve etnik etkenler her ne kadar ulus inşasında önemli bir rol oynasalar da, kendiliğinden bir ulus örgütlenmesine dönüşemezler. Bunlar ancak siyasal bir iradeye bağlı olarak ulus biçimini kazanırlar. Süreklilik içinde bir kesinti olarak ortaya çıkan tarihsel süreçler, nesnel olanla öznel olanın belirli bir birliği ve ilişkisini ifade ederler. Tarihsel süreçte hiçbir tarihsel – toplumsal görüngü, onu ortaya çıkaran nesnel koşullar ne kadar olgunlaşırsa olgunlaşsın, öznel bir gücün (gruplar, sınıflar) müdahalesi (örgütlü iradesi) olmaksızın gerçekleşemez. Bu durum ulus inşası için de geçerlidir. Bu irade dışarıda tutularak, bir ulusal örgütlenmeden ancak, bir eğilim olarak, belirli etmenlerin bir arada tuttuğu bir topluluk olarak söz edilebilir. Burada önemli olan somut bir ulus örgütlenmesi olarak kendini ortaya koyup koymamasından çok, bu iradenin var olup olmamasıdır. Tarih içinde pek çok ulusal topluluk bu iradeyi ortaya koyamadıkları için, egemen etnisitenin içinde asimilasyona uğrayarak bakiye haline gelmiştir. Yine aynı şe-

kilde, bir tarihsel kesitte, tarih dışına düşmüş gözükken pek çok ulusal topluluk, koşulların değişmesiyle, bu iradeyi yeniden kazanabilmiştir.

Ulusun oluşumunda ekonomik ve etnik öge ne kadar zorunlu ve vazgeçilmez ise, ulusal irade de o ölçüde zorunlu ve vazgeçilmezdir. Ekonomik ve etnik temel üzerinde ulusa gerçeklik kazandıran bu irade, egemen sınıfın iradesidir. Devlet, bu iradenin örgütlenmiş biçimidir.

Devlet, ulus inşa sürecinin, deyim yerindeyse, mimarıdır. Ulus inşası, devletle ulusun karşılıklı etkileşimi içinde yol alır. Devlet müdahalesi ile sermaye hareketi, önüne eski toplumsal yapının diktiği bütün engelleri, - toprağa bağlılık, parçalılık, yalıtılmışlık vb.- bir bir parçalayarak, eğitimi zorunlu hale getirerek, altyapı ve haberleşmeyi geliştirerek, ulus inşasının ekonomik ve etnik temellerini güçlendirir. Toplumsal yaşamı her türlü yalıtılmışlıktan kurtararak, bir anlamda yeniden yaratır.

Ulus da, kendini bir ulusal pazar biçiminde sermayenin emrine vererek, çıkarları ve amaçları birbirinden farklı sınıfları ekonomik ve etnik bağlarla bir arada tutarak, devlete, egemenliğini gerçekleştirme ve merkezileştirme olanağını sunar. Burjuvazinin egemenlik aracı olan devletin ulusla bir arada ve eş anlamlı olarak kullanılması, ulus ile devlet arasındaki bu ilişkinin somut bir ifadesidir.

Sermayenin Mistifikasyonu

Ulusal Mistifikasyonla Daha da Pekişir

Ulus, burjuva egemenliğin genelleştirilmesinde ideolojik bir rol de üstlenir. Sermaye hareketinin sınıflara ayırdığı toplumsal yapıyı, sınıflar üstü bir görünüme bürünerek, yeniden birleştirir. Tıpkı kapitalist ücret sisteminin artı - değer sömürsünü gizlediği gibi.

Marks, sermayenin ücret sistemi yoluyla yarattığı bu mistifikasyonu şöyle anlatır: “...işçi, ücretini, çalıştıktan sonra aldığından ve ayrıca, gerçekte kapitaliste verdiği şeyin kendi emeği olduğunu bildiğinden, işgücünün değeri ya da fiyatı, ona, zorunlu olarak, bizzat emeğinin fiyatı ya da değeri gibi görünür. ... İşte bu yanlış görünümdür ki, ücretli emeği, emeğin öteki tarihsel biçimlerinden ayırdeder. Ücretlilik sistemi temeli üzerinde, ödenmemiş emek bile, ödenmiş emek gibi görünür.” (3)

Bu gizem, kapitalist üretim sürecini tersyüz ederek, sanki emekle sermaye eşit koşullar ve haklar altında ortaklaşa üretim sürecine katılıyor, ortak bir meta üreterek, üretim sürecine yaptıkları katkıyı eşit olarak bölüşüyormuş gibi bir görüntü yaratır.

Burjuva ideologları bu gizeme, artı-değer sömürsünü (sermaye-

nin varlık nedeni olan) gizlemenin güçlü bir kanıtı olarak sarılırlar. Bunun gibi ulus da, burjuva egemenliği genelleştirerek, tüm topluma mal ederek, bu egemenliğin üzerini ulusal bir bayrakla örter. Ulus, tıpkı meta gibi fetiş bir karaktere bürünür. İnsanlar arasındaki ilişkilerin metalaşması, meta aracılığıyla kurulması gibi, ulus da, sınıflar arasındaki ilişkiyi kurar. Burjuva mistifikasyon, meta üretimi olmadan yaşamın, ulus olmadan da toplumun var olamayacağını vaaz eder. Böylece sermayenin mistifikasyonu, ulus mistifikasyonu ile tamamlanır. Sınıflar ve sömürü bir anda ortadan kalkmış gibi görünür.

II

Ulusal Sorunun Doğuşu ve Gelişimi

Sorunun Ortaya Çıkışı

Kapitalizmin doğuşu ve ulus devlet oluşumu, tarihsel gelişmenin eşitsizliği yasası altında sürdü. Süreç, bir coğrafyada ulus devletinin ortaya çıkışının nesnel ve öznel güçlerini harekete geçirirken, başka bir coğrafyada, eski nitelik ve biçim altında varlığını sürdürdü. Eşitsiz gelişim yasası altında bu farklı ilişkiler, sadece aynı tarihsel süreçte yan yana var olmakla kalmadı, aynı zamanda birbirlerini karşılıklı olarak da etkilediler.

Eski ve geri toplumsal ilişkiler, yeni ve ileri olanın gelişmesinin önünde engel olurken, en çok da bu yeni olandan etkilenirler. Bu etkileşme ve çatışmada, yeni ve daha gelişmiş olan, eskiyi tasfiye ederek yoluna devam eder. Kapitalistleşme ve uluslaşma, egemen ilişki olarak, sürecin yönünü belirler. Ulus devlet, kapitalizmin standart modeli olarak öne çıkar.

Kapitalist ilişkilerin en fazla geliştiği coğrafyadan, Batı Avrupa'dan başlayan bu süreç, temsil ettiği toplumsal ilişkinin gücü ve yarattığı örneğin etkisiyle dünyaya yayıldı. Batı Avrupa'da kapitalistleşme ve ulus devletinin ortaya çıkışı, İngiltere'yi dışarıda tutarsak, esas olarak 1789 Fransız Devrimiyle başladı. 1848 devrimleriyle bütün Batı Avrupa'ya yayıldı ve 1870'lerde tamamlandı. Nispeten homojen bir ulus devlet biçimi altında kapitalizm, tüm Batı Avrupa'da egemen oldu (Fransa, İtalya, Almanya, Portekiz, İspanya vb.). Belçika ve İsviçre, sürecin homojen olmayan örnekleri oldu.

Batı Avrupa'da ulus devlet süreci tamamlandığında, doğuda süreç batının etkisi altında, henüz yeni yeni gelişmeye başlamıştı. Çoğu feodal egemenlik altındaki doğu toplumları, en geri üretim ilişkilerinden –komünal, köleciler– kapitalist ilişkilere kadar, tarihsel–ekonomik gelişmenin

farklı aşamalarında bulunmalarına rağmen, gelişmenin yönünü kapitalistleşme ve uluslaşma belirliyordu. Bu karmaşık toplumsal ve ekonomik yapı altında ulus devlet oluşumu, özellikle Japon–Rus savaşının ardından, 1905 Rus devriminin etkisi altında gelişmeye başladı. Rusya’da başlayan ulusal mücadeleler, Çin’i, İran’ı, Hindistan’ı ve 1912 Balkan Savaşlarıyla Osmanlı coğrafyasını etkisi altına alarak, Asya ve Afrika’ya yayıldı.

Uluslaşma süreci, batıdaki tersine, sürecin önünde başlıca engeller olarak duran, çok uluslu feodal devletlere ve sömürgecilik sistemine karşı mücadeleler içinde yol aldı. Ve ulus devlet sorunu, bu iki alanda ulusal soruna dönüştü.

Ulus devlet sorununun ulusal soruna dönüştüğü 1900’lü yılların başında, ABD ve Japonyada içinde olmak üzere, batıda kapitalizm iç pazardaki gelişimini tamamlayarak yeni bir aşamaya, tekelci–emperyalist aşamaya ulaştı. Bu aşamanın belirgin özellikleri; sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi, üretimin toplumsallaşması, iç pazarın tekeller arasında paylaşımının tamamlanması, dünya pazarının büyümesi, tekelci rekabetin iç pazardan dünya pazarına taşınması, sermaye ihracının önem kazanması, işgal, ilhak ve yağmalamaya, el koymaya dayanan eski sömürge ilişkisinin, sermaye hareketine bağlı yeni bir bağımlılık ilişkisiyle yer değiştirmesi, dünyanın belli başlı tekelci gruplar ve devletler arasında hem pazar, hem de toprak olarak yeniden bölüşülmesinin gündeme gelmesi vb.dir.

Bu değişimleri, toplumsal alanda, ulusun sınıfsal çözülmesi, bir kutupta işçi sınıfı, öteki kutupta burjuvazi olmak üzere iki karşıt kutba bölünmesi, sermaye birikimi ve merkezileşmesine eşlik eden proleterleşme süreci, yedek sanayi ordusunun oluşumu ve büyümesi, siyasi alanda ise, tekelci gerici egemenlik, devletin merkezileşmesi, çelişkilerin keskinleşmesi, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çatışmanın, tarihin yönünü belirleyen temel çatışma haline gelmesi, sosyalist devrimin maddi temelinin dünya çapında olgunlaşması izledi.

Kapitalizmin bu yeni aşamasının ulusal sorun ve bu bağlamda sınıf mücadelesi üzerindeki en önemli etkisi, sömürgelerde ve çok uluslu devletlerde, burjuvazinin, ulusa önderlik rolünü kaybederek gericileşmesi, yeni sınıf düşmanı olan işçi sınıfı ve yoksul köylülüğe karşı, eski sınıf düşmanı aristokrasi ve sömürgeci burjuvaziy-le uzlaşmasıdır. Bu durum, özellikle sömürgelerde, ulusal sorunun, emperyalist paylaşımın bir aracı haline gelmesine de yol açmıştır.

Aynı sürecin, ulusal sorunla bağlantılı, sınıf savaşımı üzerindeki etki-

si ise, siyasal demokrasinin diğer sorunlarıyla birlikte, toprak sorunu ve ulusal sorunun, sınıf mücadelesi alanına eklenerek genişlemesidir.

Paylaşım Savaşı Aracı Olarak Ulusal Sorun

14. Yüzyıldan 18.yüzyıla kadar, sömürgeci devletlerarasında süregelen sömürge savaşları ve sömürgelerin yağmalanması, servetin ve ilkel sermaye birikiminin önemli kaynaklarından biri oldu. Bu yağmadan en büyük payı alan devletler, dünya ticaretinde ve siyasetinde egemen konumu ellerinde tuttular. Başlangıçta İspanya ve Portekiz'e ait olan bu konum sırasıyla, Hollanda ve İngiltere'ye geçti. İngiltere, sömürgelerden sağladığı sermaye birikimiyle, 20.yüzyılın ilk çeyreğine kadar, kapitalist gelişmede hep bir adım önde oldu.

19. Yüzyıl sonlarında kapitalizm, iç pazardaki gelişimini, teknelci bir nitelik kazanarak tamamladığında, sömürgelerin sermaye oluşumunda oynadıkları başlangıçtaki rolleri de değişti.

Sömürgeler bu kez, sermaye birikimi ve merkezileşmesinde önemli bir rol üstlendiler. Sömürgeci kapitalist devletler, kapitalizmin bunalımına neden olan, iç pazarda atıl sermaye ve aşırı üretimin yol açtığı tıkanıklığı, dış pazarı örgütleyerek aştılar. Dış pazara sahip olmayan Rusya gibi devletler, kapitalist gelişmeyi hep geriden takip etmek zorunda kaldılar. Sömürgeci kapitalist devletleri bunalımlardan sömürge pazarları çekip çıkardı. Sömürgelerin kapitalist gelişmede üstlendikleri bu yeni rol, doğal olarak sömürgeler üzerindeki paylaşım savaşını da keskinleştirdi. Sömürgeler paylaşım savaşı alanına dönüşürken, ulusal sorun da bu paylaşımın bir aracı haline geldi.

Wilson Prensipleri, Sömürgecilikten Emperyalizme

20. Yüzyıl başında belli başlı kapitalist devletlerarasında değişen güç dengelerinin zorunlu kıldığı paylaşım savaşı, sömürgelerin basitçe bir el değişimi, güce göre yeniden dağılımı olmanın ötesinde, sömürge sisteminde nitel bir değişimi de içeriyordu. Bu nitel değişim kapitalizmde egemen olan teknelci ilişkinin damgasını taşır. Teknelci egemen ilişki altında, ilhak ve işgal üzerinden, doğrudan yönetime dayalı eski sömürgecilik yerini, sermaye hareketi üzerinde yükselen, bir bağımlılık ve denetim ilişkisine bıraktı. Bu temel üzerinde kapitalizm, geri ve güçsüz olanın, ileri ve güçlü olana bağlı olduğu bir dünya sistemine dönüştü.

Kapitalizmin dünya çapında bir sistem olarak örgütlenmesini sağlayan bu değişimin öncülüğünü, kapitalist devletler içinde en az sö-

mürgeye sahip olan, feodalizmi radikal bir tarzda tasfiye ederek, güçlü bir sermaye birikimine ve Monroe doktriniyle, bu alanda ciddi bir deneyime sahip, ABD üstlendi. ABD, emperyalist savaş sürerken açıkladığı, tarihe Wilson Prensipleri olarak geçen yeni bir doktrinle paylaşım savaşındaki yerini aldı. Sömürge uluslara kendi kaderlerini kendilerinin belirleme hakkını vaat eden doktrin, iki temel prensibe dayanıyordu. Birincisi, sistemin yeni bir bağımlılık ilişkisi üzerinde yeniden örgütlenmesi, ikincisi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına dayanarak, ulusal sorunun, paylaşım savaşının bir aracı olarak kullanılması. Bu yeni doktrinle sömürgeci ve sömürge ülke burjuvaları arasındaki uzlaşmanın sınıfsal temeli de güçlendirilmiş oldu.

Ekim Devrimi İle Ulusal Kurtuluş Yeni Bir İvme ve Doğrultu Kazanır.

Savaşın sonuna doğru, zafere ulaşan Ekim Devrimi'nin etkisi altında, ulusal kurtuluş mücadeleleri, burjuvazinin önderliğini sorgulayacak tarzda hızla gelişti. Ekim Devrimi, işçi sınıfı tarihinde olduğu kadar, ulusal kurtuluş mücadeleleri tarihinde de bir dönüm noktası oldu. Bu devrim, ulusal kurtuluş mücadelelerini sadece ateşlemekle kalmadı, bu mücadelelere yeni bir sınıfsal perspektif de sağladı.

Sömürgelerde, güçsüz de olsa, işçi sınıfı, kendi bağımsız örgütlenmelerini yarattı. Köylülerin toprak talebi etrafındaki örgütlülüğü gelişti. Burjuvazi, işçi sınıfı ve köylü hareketleri karşısında, feodal gericilik ve emperyalist burjuvaziyle uzlaşırken, ulusal sorun ve toprak sorunu temelinde işçi sınıfıyla köylülük arasında yeni bağlar ve ittifaklar oluştu. Ulus içindeki sınıfsal farklılaşma, ulusal sorunda iki farklı siyaset olarak belirginleşti.

1923–1950 yılları arasında bu iki farklı siyaset, kimi yerde işçi sınıfı ve köylülüğün devrimci başkaldırısı ve zaferiyle, çoğu durumda ise, sorunun özünde bir burjuva sorunu olması, burjuvazinin, işçi sınıfı ve köylülüğe oranla daha örgütlü olması, uluslararası burjuvazi gibi güçlü bir ittifaka sahip olması vb. nedenlerin de etkisiyle, “ulusal” burjuvazinin feodal gericilik ve emperyalist burjuvaziyle uzlaşmasıyla, sonuçlandı.

1950'lere gelindiğinde, sömürge sistemi, yeni bir bağımlılık zinciri yaratarak, çözüldü. Kapitalist sistem, bağımlılık ilişkisi temelinde, daha sağlam ve dayanıklı bir yapıya kavuştu. Kapitalizmin 1950'lerden sonraki hızlı gelişmesinde, sömürgelerdeki bu dönüşümün sağladığı, geniş pazarlar ve ucuz işgücü önemli bir rol oynadı.

Emperyalizm bugün de özellikle Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkas-

lar'da ulusal sorunu emperyalist paylaşımın bir aracı olarak kullanıyor. Denetleyemedikleri devletleri, etnik ve dinsel ögeleri kullanarak, denetlenebilir devletlere dönüştürüyor. Bunun en yakın örneğini Yugoslavya'nın etnik etmenler kullanılarak paylaşılması oluşturuyor.

Kapitalizmin Gelişimine Bağlı Olarak

Ulusal Sorun da Sınıf Savaşımının Alanına Dönüşür

Kapitalizmin evrensel bir ilişki sistemi haline gelmesiyle birlikte, işçi sınıfı da burjuvazi gibi evrensel bir karakter kazanır. İşçi sınıfının, hemen her ülkede nicelik ve niteliğine bakılmaksızın var olması, ulusun eski bileşiminin değişmesine, yeni bir sınıfsal bileşimin ortaya çıkmasına yol açar. Bu da ulusal sorunun, eski biçimde, salt burjuva tarzda, ele alınmasını olanaksız kılar. Ulus üzerindeki burjuva hegemonyanın çözülmesiyle birlikte ulusal sorun, sınıf mücadelesinin bir alanı, sosyalist devrim sürecinin bir bileşeni haline gelir.

Ulusal sorunun var olduğu çokuluslu devletler, çoğu durumda kapitalist gelişmeyi geriden takip eden, ulusal toplulukları ayıran bölgeler arasında derin ekonomik ve siyasal farklılıkların bulunduğu devletlerdir. Bu devletlerde sınıf mücadelesi, sosyalist görevlerle demokratik görevlerin iç içe geçtiği bir çeşitliliğe ve genişliğe sahiptir.

“Demokratik” görevler (ulusal sorun, toprak sorunu, siyasal demokrasinin diğer sorunları vb.), esas olarak feodalizme karşı mücadelenin unsurları olmaları nedeniyle, her ne kadar işçi sınıfı açısından mutlak bir nitelik taşımaları da, kapitalizmin ulaştığı yeni teknelci niteliğe bağlı olarak, sınıf mücadelesinin işçi sınıfıyla burjuvazi arasındaki bir mücadeleye dönüşmesiyle, bu savaşımın unsurları haline gelirler.

İşçi sınıfının bu demokratik taleplere ilgisi, sadece soyut bir adalet duygusundan, baskının, sömürünün ve ayrıcalığın her biçimine karşı olmasından, ya da emperyalizm çağında demokrasinin tek tutarlı savunucusu olması gerçeğinden kaynaklanmaz. Aynı zamanda, onun sınıf çıkarlarının ve amacının zorunlu bir gereği olarak ortaya çıkar.

Sınıf mücadelesi alanı içinde yer alan demokratik talepler, nitelikleri gereği, geniş halk yığınlarıyla burjuvaziyi karşı karşıya getirerek, sosyalist mücadelenin hizmetine sokulabilecekleri gibi, burjuvazi tarafından işçi sınıfını ve halkı aldatmanın ve kendi egemenliğine tabi kılmanın araçları işlevini de görürler. Bu taleplerin hemen hepsi, belirli koşullar altında, burjuvazi tarafından işçi sınıfını devrimden uzaklaştırmak için kullanılmıştır, kullanılmaktadır. Bu yüzden işçi sınıfı bu

talepleri tespit etmekle, desteklemekle yetinemez; bu talepler etrafında yürütülen mücadeleyi, burjuvaziyi devirmeyi amaçlayan devrimci savaşımla birleştirmek ve bu savaşıma bağlı kılmak zorundadır.

Sınıf mücadelesi, saf kapitalizm koşullarında, işçi sınıfıyla burjuvazinin karşı karşıya geldiği, saf bir mücadele olarak ortaya çıkmaz. O aynı zamanda, toplumu oluşturan farklı sınıf ve katmanlar üzerinde burjuvazi ile işçi sınıfı arasında bir hegemonya mücadelesi olarak sürer. Bu mücadelede işçi sınıfı salt kendi çıkarlarını savunarak devrimci, hegemon bir güç olamaz. İşçi sınıfı hegemonya bilincine ancak, toplumun baskı altında tutulan, ezilen, sömürülen, diğer sınıf ve katmanlarına giderek, onların sorunlarını kendi sorunu olarak göreyerek, ulaşabilir. “Kendi sınıfının hegemonyası fikrini benimsemeyen ve bunu bizzat pratikte gerçekleştiremeyen sınıfın kendi tarihsel rolünü oynayabilmesi de mümkün değildir.” Aynı şekilde, işçi sınıfını başka sınıf ve katmanlara taşıyamayan bir parti de, sınıf içinde ne kadar örgütlenmiş olursa olsun, onun bilinç ve eyleminde devrimci bir dönüşümü sağlayamaz. Sınıf hegemonyası, bu dönüşümün, işçi sınıfının bilinç, örgütlülük ve olgunluk düzeyinin doğrudan bir göstergesidir.

III

Sınıf Savaşımının Alanı Olarak Ulusal Sorun

Dünya Pazarının İç Kenetlenmesindeki Yoğunlaşma

Ulusal Soruna Yaklaşımda Değişime Yol Açar

Siyasal demokrasinin bakiye sorunu olan ulusal sorun, sınıf mücadelesinin önemli, önemli olduğu kadar da, en karmaşık sorunlarından biridir. Önemlidir, çünkü ulusal sorun bir toprak sorunu olarak, en başta kır yoksulları olmak üzere, geniş halk kitlelerini ilgilendiren ve bu kitlelerin sınıf mücadelesindeki konumlarını belirleyen kilit bir sorundur. Karmaşıktır, çünkü işçi sınıfı ile burjuvazinin tarihsel mücadelesi alanında, sınıf mücadelesinin bugününe değil, dününe ait bir sorun olarak yer alır. İçerik olarak bir burjuva sorun olmasına rağmen, burjuvazi için, kapitalizmin ilk gelişme dönemindeki gibi, vazgeçilmez bir öneme sahip değildir. Kapitalizmin bir dünya sistemi, ulusal pazarın bir dünya pazarı

haline gelmesiyle birlikte, kapitalizmin ulusal pazarda ve korumacılık altında gelişme zorunluluğu da ortadan kalkar. Ulusun, burjuvazi açısından olarak eski önemi de, geri plana düşer. Ama bu durumdan, burjuvazinin ulusal sorundan elini eteğini çektiği sonucu çıkmaz. Tersine, aynı kapitalist gelişme, ulusun sınıfsal yapısındaki farklılaşmaya yeni siyasal bir nitelik kazandırır. Bu yeni nitelikle birlikte ulusal sorun iki ayrı sınıfın iki farklı siyasetinin çatışması biçimine bürünür. Bu durum ulusal soruna işçi sınıfının yaklaşımında da bir değişime yol açar. Geçmişte Çek, Polonya, Macaristan vb. sorununda olduğu gibi, soruna, kapitalist gelişmenin ve sosyalizmin maddi koşulları açısından yaklaşım, yerini sosyalist devrimin çıkarlarını dikkate alan bir yaklaşıma bırakır.

Erken Dönem

İşçi sınıfı açısından ulusal sorun, “mutlak” bir sorun değil, ikincil bir sorundur. Ulusal sorunun ikincil bir sorun olması, onun önemsizliğine işaret etmez. Sadece onun sınıf savaşımı dışında ele alınamayacağını anlatır. İşçi sınıfının savaşımı ulusal değil, sınıfsal bir savaşımdır. Amacı sınıflı bir ulusun yaratılması değil, sınıfsız, ulussuz bir toplumun kurulmasıdır. Ancak işçi sınıfı bu amacına verili bir ortamda ve mevcut devlet sınırları içinde mücadelesini yürüterek ulaşabilir. Bu sınırlar içinde her ekonomik ve siyasal sorun gibi, ulusal sorun da, sınıf savaşımı üzerinde etkide bulunduğu oranda, işçi sınıfının ilgi ve mücadele alanına girer.

Sınıf savaşımının bir alanı olarak ulusal sorun, sadece ezilen ulusun işçi sınıfı ve kır yoksullarını ilgilendiren bir sorun değil, aynı zamanda ezen ulusun işçi sınıfını ve dolayısıyla sınıf savaşımını bir bütün olarak kapsayan ve ilgilendiren bir sorundur. Marks, ulusal sorunun bu yönünü, 9 Nisan 1870’de S.Mayer ve A.Vogt’a yazdığı mektupta çarpıcı bir biçimde şöyle dile getirdi:

“Ve en önemlisi, İngiltere’deki her sanayi ve ticaret merkezinde, artık, iki düşman kampa, İngiliz proleterler ile İrlandalı proleterlere bölünmüş bir işçi sınıfı var. Sıradan bir İngiliz işçi, kendi yaşam düzeyini düşüren bir rakipmiş gibi, İrlandalı işçiden nefret ediyor. İrlandalı işçiy-le ilişkisinde, kendini egemen ulusun bir üyesi olarak görüyor ve bunun sonucu, İngiliz aristokratlarıyla kapitalistlerinin İrlanda’ya karşı bir aleti durumuna düşüyor, böylece onların kendisi üzerindeki egemenliğini güçlendiriyor... Basın, kilisedeki vaaz kürsüsü, mizah dergileri, kı-sacası egemen sınıfların buyruğu altındaki her türlü araç, bu karşıtlığı yapay olarak canlı tutuyor ve katmerleştiriyor. İngiliz işçi sınıfının örgüt-

lülüğüne karşın, güçsüzlüğünün gizi, bu karşıtıktadır. Kapitalist sınıfın iktidarını sürdürmesinin gizi de buradadır. Bunu da çok iyi biliyor.” (4)

Marks'ın 140 yıl önce yazdıkları bugünü hiç de aratmıyor. Ve Marks bu satırların ardından, İrlanda'nın bağımsızlığının, İngiltere'de işçi sınıfının kendi toplumsal kurtuluşunun ilk koşulu olduğunu belirtiyor.

İşçi sınıfının ulusal soruna yaklaşımı ulusal mücadelenin şekillenmeye başladığı 1840'lı yıllarla birlikte başlar. İşçi sınıfının henüz kendi bağımsız örgütlenmesini yaratamadığı bu dönemde, Marks ve Engels soruna, tamamen tarihsel ve ekonomik ilerlemenin ve sosyalizmin maddi koşullarının oluşmasının hızlandırılması açısından yaklaştılar.1855'de Slav halklarının Osmanlı'dan ayrılmasına karşı dururken de,1848'de Çek ayaklanmasını bir “belâ” olarak nitelerken de, aynı ilkeden hareketle, Rus gericiliğine karşı Avrupa kapitalizminden yana tavır aldılar. Yine aynı şekilde,1848 Polonya ve Macaristan ayaklanmalarını, Rus gericiliğini zayıflatacağı ve Avrupa'da kapitalist gelişmenin önünü açacağı için desteklediler.

Marks ve Engels ilk kez İrlanda sorununda, işçi sınıfının ulusal soruna yaklaşımının temel ilkelerini ortaya koydular. Sorunu, sadece sosyalizmin genel çıkarları açısından değil, İngiltere'de sosyalist devrimin gerçekleşmesi sorununa bağlı olarak ele aldılar. Marks, Kugelmann'a yazdığı 29 Kasım 1869 tarihli mektubunda, İrlanda sorununun basit bir ekonomik sorun olmadığını, aynı zamanda bir ulusal sorun olduğunu, sorunun çözümünün tek olanaklı yolunun İrlanda'nın bağımsızlığı olduğunu belirterek, ulusal sorunda işçi sınıfı siyasetinin üzerinde yükseleceği temel ilkeyi ortaya koydu. Yine Marks, S.Mayer ve A.Vogt'a yazdığı 9 Nisan 1870 tarihli mektupta, konuyu İngiltere'deki sosyalist devrimin çıkarları açısından ele alarak, aynı ilkeyi tekrarladi. Marks mektubuna, İrlanda'nın İngiliz aristokrasisinin bir kalesi olduğunu, bu kale yıkılmadan İngiliz burjuvazisinin yıkılamayacağını belirterek başlar ve ulusal sorunun burjuvazi tarafından işçi sınıfını alıklaştırmak ve bölmek için nasıl kullanıldığını, milliyetçilik zehiriyle zehirlenerek, egemenliğinin bir aleti durumuna getirildiğini belirterek, şu değerlendirmeyi yapar:

“İngiltere, sermayenin metropolü, şimdiye dek dünya pazarını yöneten güç, günümüzde işçi devrimi açısından en önemli ülkedir; dahası, bu devrimin maddi koşullarının belli bir olgunluk derecesine eriştiği tek ülkedir. Dolayısıyla, Uluslararası Emekçiler Derneği, her şeyden önce İngiltere'deki toplumsal devrimi çabuklaştırmayı amaçlar; çabuklaştırmının tek aracı da İrlanda'yı bağımsız-

sız yapmaktır. Öyleyse Enternasyonal'in ödevi, İngiltere ile İrlanda arasındaki çatışmayı her yerde öne çıkarmak ve her yerde, açıkça İrlanda'dan yana olmaktır. Londra'daki Merkez Konseyin özel görevi İngiliz işçi sınıfında, İrlanda'nın kurtuluşunun onlar için soyut adalet ya da insancıl duygular sorunu olmadığı, ama kendi toplumsal kurtuluşlarının ilk koşulu olduğu bilincini yaratmaktır.” (5)

Marks'ın bu değerlendirmesi ulusal sorunda iki temel ilkeye dayanıyor. Birincisi ayrılma, ayrı bir devlet kurma hakkının tanınması, ikincisi ise, bunun, işçi sınıfının toplumsal kurtuluş mücadelesiyle birleştirilmesi.

Bu tarihten itibaren ulusal sorun, komünist hareket içinde bugün de süren, bitmez tükenmez bir tartışmanın kaynağı oldu.

Emperyalizm Evresi

Ulusal sorun, II. Enternasyonal içinde, iki çok uluslu devletin (Avusturya ve Rusya) sosyal demokratlarını doğrudan ilgilendiren bir sorundu ve tartışma da esas olarak, bu iki parti arasında sürdü. Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi için sorun, hayati bir öneme sahipti. Çünkü Rusya, başka hiçbir ülkede eşine rastlanamayacak ölçüde bir “halklar hapishanesi” ve “köylü deniziydi”. Böyle bir devlette, ulusal sorun atlanarak, devrim sorunu ele alınamazdı.

RSDİP'in programında ulusal sorun, II. Enternasyonal'in 1896 Londra Kongresi'nden esinlenerek, üç temel ilke üzerine oturtulmuştu. Birincisi, her türlü ulusal baskı ve ayrıcalığın reddedilmesi, ikincisi, ulusal sorunun, siyasal bir sorun olduğundan hareketle, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin hakkının –UKKTH- ayrı bir devlet kurma hakkı olarak tanınması, üçüncüsü ise, burjuva egemenlik ve feodal gericiliğe karşı ezen ve ezilen ülke işçilerinin sıkı birliğinin oluşturulması. Avusturya Sosyal Demokrat Partisi'nin soruna yaklaşımı ise RSDİP'nin yaklaşımının tam zıddıydı. ASDP, sorunu siyasal bir sorun olarak değil de, kültürel bir sorun olarak ele aldığı için, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, ayrı bir devlet kurma olarak değil, kültürel özerklik olarak tanımlanıyordu.

Bu iki farklı yaklaşım, özünde ulusal sorunda iki farklı sınıfın –proletarya ve burjuvazi– iki farklı siyasetinin, sosyal demokrat hareketteki yansımalarıydı. Teorisyenliğini Otto Bauer'in üstlendiği kültürel özerkliğin temel dayanağını burjuva ulus teorisi oluşturur. Bu teoride ulus etnik öğelere (dil, kültür) dayandırılır ve bunların bir ya da birkaçıyla açıklanır. Etnik öğelerin toplumsal–ekonomik olanla ilişkisi ise reddedilir. Bu

teori, burjuvaziye ulus biçimindeki örgütlenmenin, sınıfsal karakterini örtme ve kendi sınıf çıkarlarını sınıflar üstü çıkarlar (ulusal çıkar) olarak, topluma kabul ettirme olanağını verir. Otto Bauer ulusun oluşumunda toplumsal–ekonomik etkenlerin rolünü kabul etmekle birlikte, ulusu “ortak kültürel bağlar üzerine kurulu bir topluluk” (kulturgemeinschaft) olarak tanımlar. Bir başka ‘Marksist’ Kautsky ise, dili, ulusu oluşturan temel öge olarak betimleyerek, eleştirdiği Otto Bauer’le aynı noktada birleşir.

Rosa Luxemburg bu tartışmaya Otto Bauer ve Kautsky’den farklı bir noktadan katılır. Ancak, sonuçta ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddederek, onlarla aynı noktada buluşur. Rosa, 1908’de kaleme aldığı, Türkçeye “*Ulusların Kendi Yazgısını Tayin Hakkı ve Özerklik*” (6) olarak çevrilen kitabında, ulusal sorunu Marks ve Engels’e dayanarak tarihsel gelişim içinde ele alır. Tarihe yaptığı bu yolculukta, somut koşulları ve bu koşullardaki değişimin ulusal sorun üzerindeki etkilerini dikkate almadığı gibi, Marks ve Engels’in konuya ilişkin yazılarına da son derece seçmeci yaklaşır. Marks ve Engels’in karşı çıktığı örnekleri, (Slav halklar, Çek’ler, İsviçre vb.) birbiri ardına sıralar, ancak İrlanda sorununa sıra geldiğinde Marks ve Engels’in yazdıklarını görmezlikten gelir. Kitabında bu konuya tek bir satır bile değinmez. Ulusal sorun konusundaki tartışmada ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını “*bir ütopya*” (7), “*burjuva milliyetçi bir slogan*” (8) olarak nitelendirerek, kültürel özerklikten yana tavrını şu sözlerle dile getirir : “*Avusturya’da mülkiyet ve dil sorununun eşitlik ve mantık temelinde nihai çözümü, asıl olarak kültürel bir istem olduğundan, proletaryanın yaşamsal çıkarlarından birisidir.*” (9)

Lenin’in deyişiyle Rosa’da kafa karışıklığına yol açan, siyasal bir sorun olan ulusal sorunu salt ekonomik bir soruna indirgemesi, çözümü ekonomik bağımsızlığın kazanılmasında görmesi ve buradan kalkarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını bir “*ütopya*” olarak nitelemesidir. Bu kafa karışıklığı Rosa’yı şu sonuca ulaştırır :

“*Önemi kapitalizmin ilerlemesiyle birlikte artan ve çağımızın karakteristik özelliklerinden olan dünya devletlerinin gelişmesi, bütün küçük ulusları daha en başından politik güçsüzlüğe mahkûm eder. Politik ve ekonomik bağımsızlıklarını korumada gerekli ruhsal ve maddi kaynaklara sahip en güçlü bir avuç ulus, yani kapitalist gelişmenin liderleri dışında, “ulusların kendi yazgılarını belirlemesi” dar ve küçük ulusların bağımsız varlıkları bir yanılısamadan öteye gitmez ve hep böyle kalacaktır.*” (10)

Böylece Rosa, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, sınıf müca-

delesinin bir sonucu olarak değil de, gelişmiş devletlere tarih tarafından bahşedilmiş bir lütuf olarak görür. Bu önermede küçük ulusların payı ise, sosyalizme kadar, ulusal baskıya ve aşağılanmaya katlanmadır. Rosa UK-KTH yerine, “proletaryanın kendi kaderini tayin hakkını” koyarak, ulusal baskı altındaki “küçük ulusları”, ekonomik bağımsızlığı elde etme uğruna, siyasal bağımsızlıktan vazgeçmeye çağırır. Ulusların siyasal iradesi (aynı devlet içinde kalmaya karar verme iradesi) olmadan, sosyalizmin vaat ettiği ekonomik bağımsızlığı, nasıl sağlayacağına ise, hiç değinmez.

Ulusal Sorun Ekonomik Değil, Siyasal Bir Sorundur

Lenin’le Otto Bauer arasında başlayan Kautsky ve Rosa’nın katılımıyla süren ve II. Enternasyonalin tüm partilerini kapsayan bu tartışmanın ana başlıklarını şöyle sıralayabiliriz.

Ulusal sorun, ulusların oluşumu sürecinde ortaya çıkan bir sorun olsa da, ulusla bir ve aynı şey değildir. Ulus, tarihsel–ekonomik ve etnik öğelerin diyalektik bir birliğidir. Tarihseldir ve geçicidir. Ulusal sorun, ulus temeli üzerinde iki ana etkene bağlı olarak ortaya çıkar. Birincisi, ulusların fetih, işgal, ilhak vb. çıplak zora dayalı yollarla baskı altında tutulmasıdır ki bu, ulusal sorunun asıl temelini oluşturur ve bu temel üzerinde ulus sorunu, ulusal soruna dönüşür. İkincisi ulusal baskıya ve eşitsizliğe karşı, ulusun, bir ulusal-siyasal irade biçimine bürünmesidir. Ulusal soruna hayatiyet veren de bu iradedir.

Tarihte pek çok ulus, egemen ulusun etnik temizlik ve asimilasyonu altında eriyip bakiye bir sorun haline dönüşmüştür. Yine aynı şekilde “tarih dışına düşen” pek çok ulus, değişen koşulların da etkisiyle ulusal bir irade ortaya koyarak, kendini bir devlet biçiminde örgütleyebilmiştir.

Ulusal sorunun ekonomik mi, siyasal bir sorun mu olduğu, komünist harekette bugün de süren bir kafa karışıklığının ve tartışmanın temel konusudur.

Bu tartışmanın sağlıklı çözümüne, sorun üzerine bitmez tükenmez spekülasyonlarla değil, sorunu ortaya çıkaran nedenlere inilerek ulaşılabilir. Ulusal sorun yukarıda da belirtildiği gibi, ulusal baskı ve eşitsizliğin doğurduğu bir sorundur. Çözümüne de bu çerçevede ulusal baskı ve eşitsizliğin ortadan kaldırılması, ulusların kendi kaderlerini kendi ellerine almaları, bir devlet biçiminde örgütlenmeleriyle varılabilir.

Ekonomik bağımlılık ya da bağımsızlık sorunu, ulusal sorunla doğrudan bağlantılı bir sorun değildir. Ekonomik bağımlılık ulusal sorunda neden değil, sonuçlardan biridir. Ulus devlet, kapitalist örgütlenmenin

ve egemenliğin aracı olarak varlığını koruduğu sürece, ulusal baskı ve eşitsizlik de kaçınılmazdır. Kapitalist sistem içinde, siyasal bağımsızlığı elde etmiş pek çok ulus-devlet, ekonomik olarak bağımlıdırlar. Elbette bu kavramlar (ekonomik bağımsızlık, siyasal bağımsızlık) göreceli bir nitelik taşırlar. Kapitalist sistemde ekonomik ve siyasal bağımsızlıktan, emperyalist devletlerarasında bile, mutlak olarak söz edilemez. 1944'te, emperyalist savaşın bitiminde, Almanya ve Japonya'nın içine düştüğü durum, ekonomik ve siyasal bağımsızlığın yitirilmesinin tipik örnekleridir. Ekonomik ve siyasal bağımsızlığa mutlak anlamda ancak sosyalizmle ulaşılabilir, o zaman da bu kavramlar artık bir işe yaramazlar.

Burjuvazinin, bir devleti ekonomik bakımdan bağımlı hale getirmesi için, o devleti işgal, ilhak vb. etmesi bir zorunluluk değildir. Gerçi emperyalizm hiçbir zaman işgal ve ilhaklardan vazgeçmez; ulus devletlerin denetim sorunları ve değişen güç dengeleri altında, emperyalist devletler, ilhak ve işgallere her zaman başvururlar ve başvuracaklardır. Ancak kapitalizmin egemenlik koşullarında esas olan, ekonomik bağımlılığın sermaye ilişkisi üzerinden kurulmasıdır. Emperyalist denetim ve bağımlılık ilişkisini, eski sömürgecilik ilişkisinden ayıran temel özellik de, budur. Kapitalizm sermaye ilişkisi üzerinde yükselen bir dünya sistemidir. Bu sistemde ulus devletler arasındaki ilişkiyi belirleyen ekonomik, siyasal, diplomatik ve askeri güçtür. Bu gücün kaynağı ise sermayedir; sermayenin birikim ve merkezileşme düzeyidir. Bu güç ilişkisindeki her ciddi değişim, aynı zamanda sistemde bağımlılık –denetim- ilişkisinin yeniden kurulması doğrultusunda atılan bir adımdır. Ulusal sorunu emperyalist paylaşımın aracı haline getiren de, emperyalist savaflara yol açan da, güç ilişkisindeki bu değişimdir.

Özetlersek, ulusal sorun, sonuçta ekonomik bağımlılığa yol açsa da, ekonomik değil, siyasal bir sorundur. Çözümü de ulusların kendi kaderlerini tayin etme, ayrı bir devlet kurma hakkıdır. Çözümün yeni bir ekonomik bağımsızlığa yol açıp açmayacağı sorunu ise, ulusal mücadelenin sınıfsal önderliğiyle, bu önderliğe bağlı olarak kurulan yeni düzenin, devletin niteliğiyle ilgilidir ve bu da, doğrudan sınıf mücadelesi tarafından belirlenir.

İşçi Sınıfının Ulusal Programının Temel İlkeleri

Lenin, işçi sınıfının ulusal soruna yaklaşımını, en özlü biçimde, şöyle formüle etmiştir : *“Bütün uluslar için tam hak eşitliği; ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı; bütün ülkelerin işçilerinin bir-*

leşmesi – Marksizm'in ulusal programının, bütün ülkelerin deneyiminin ve Rusya'nın deneyiminin işçilere öğrettiği işte budur !” (11)

Alıntılardan da açıkça anlaşılacağı gibi, işçi sınıfının ulusal programı üç temel ilkeye dayanır.

Birincisi; uluslar, ulusal azınlıklar ve diller için her türlü eşitsizliğin ve ayrıcalığın ortadan kaldırılması, ikincisi ulusların kendi kaderini tayin etme hakkının, ayrı bir devlet kurma hakkı olarak kabul edilmesi, üçüncüsü ise bütün ülkelerin işçilerinin her türlü baskıya, eşitsizliğe, ayrıcalığa karşı burjuvaziyi devirmek, kapitalizmi yıkmak için birleşmesi.

Kendi çıkarlarını ulusal çıkar olarak tanımlayarak, başka uluslara karşı ayrıcalık ve üstünlük peşinde koşmak burjuvazinin, burjuva milliyetçiliğinin temel özelliğidir. İşçi sınıfı burjuva milliyetçiliğin karşısına proletarya enternasyonalizmi silahıyla çıkar. Hangi ulus ve dil için olursa olsun, her türlü ayrıcalık ve üstünlüğü reddeder. Ulusların ve dillerin eşitliği ilkesini savunur.

Proletarya enternasyonalizminin zorunlu bir gereği olan bu ilke, aynı zamanda, ulussuz ve sınıfsız bir toplum kurulmasında, işçi sınıfının her türlü ulusal önyargıya karşı savaşımının da, temel ilkesidir.

Komünistlerin ulusal baskı ve ayrıcalığa karşı yürüttüğü bu mücadele, ayrı bir devlet kurma hakkını da kapsar. Komünistler bu ilkedен hareket ederek devlet kurma hakkını, sadece belli uluslara, ezen ulusa tanınmış bir ayrıcalık olarak değil, bütün ulusların hakkı olarak görür. Devlet kurma hakkının bir ayrıcalık olarak kaldığı sürece, ulusların ve dillerin eşitliği ilkesinin boş bir gevezelikten, işçi sınıfını ve halkları aldatmaktan başka bir şey olamayacağını bilerek savaşımını sürdürür.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkından hangi nedenle açıklanırsa açıklansın geriye düşmek, ayrıcalıklar peşinden koşan burjuva milliyetçiliğine kapı aralamaktır. Lenin, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı kitabında konuyla ilgili Plehanov'dan şu alıntıyı aktarır :

“Burjuva demokratlar için teoride bile zorunlu olmayan bu istem, (UKKTH) sosyal demokratlar olarak bizim için zorunludur. Eğer biz bunu unutursak ya da Rus yurttaşlarımızın ulusal önyargılarını yaralama korkusuyla bunu söylemeye cesaret edemezsek, uluslararası sosyal demokrasinin birlik çağrısı olan “bütün ülkelerin işçileri birleşiniz!” sloganı bizim ağzımızda utanmazca bir yalan haline gelirdi.” (12)

Son derece net,ya biri, ya diğeri;ya proletarya enternasyonalizmi, ayrı bir devlet kurma hakkı olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tutarlı savunulması,ya da burjuva milliyetçiliği.

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkının Ezen Ulusa Özgü Bir Ayrıcalık Olarak Görülmesi

“Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, ancak siyasi anlamda bağımsızlık hakkını, ezen ulustan siyasal bakımdan serbestçe ayrılma hakkını içerir.” (13)

Ancak bu hak ayrılma, ayrı bir devlet kurmayla eşdeğer değildir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı çerçevesinde her ayrılma, ayrı bir devlet kurma anlamına gelmez; aynı zamanda ulusların aynı devlet altında özgürce birliğini de içerir.

“Sosyalizmin amacı yalnızca insanlığın küçük devletlere bölünmesine ve ulusların herhangi bir şekilde tecrit edilmesine son vermek değildir. Amaç yalnızca ulusları birbirine yaklaştırmak değildir, onları bütünleştirmektir.” (14)

Alıntılardan anlaşılacağı gibi, komünistler küçük devletlerdense, büyük devletten yanadır. Bu hem işçi sınıfının serpilip gelişmesine ve hem de sosyalizm amacına en uygun olandır. Burada sorun, büyük devletten yana olup olmamak değil, bunun nasıl gerçekleşeceğidir. Büyük küçük ayrımı yapmadan bütün uluslara, ayrılma, ayrı bir devlet kurma hakkını tanıyarak mı, yoksa burjuvazinin yaptığı gibi, onları işgal ve ilhaklarla, zorla bir arada tutarak, ya da kimi ‘Marksist’lerin savunduğu gibi, ayrılma hakkını kültürel özerklik adı altında reddederek mi?

İşçi sınıfı karakteri gereği, hiçbir ulusu, başka uluslarla birlikte yaşamayazorlayamaz. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, ayrı bir devlet kurma hakkı olduğu kadar, özgürce birleşmenin de önkoşulu olarak görür.

Marksizm’in ulusal programının üçüncü ilkesi olan işçi sınıfının kapitalizme karşı birliği, bu programın, deyim yerindeyse, belkemiğini oluşturur. Bu ilke; en başta da ezen ve ezilen ulus işçilerinin birliği ve birleşik eylemi, kurulacak devletin niteliğinin de kilit sorunudur. Ulusal programın diğer iki ilkesi, ulusların ve dillerin ayrıcalıksız tam eşitliği ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, ancak bu ilkenin hayata geçmesi koşullarında gerçek bir uygulama alanına kavuşurlar.

Ezen ve ezilen ulus işçilerinin tam ve sıkı birliği, ulusal sorunu tarihsel bağlamdan kurtararak, -burjuva demokrasisinin bir sorunu olmaktan çıkartarak, - sınıfsal bağlama, – sosyalizm için mücadelenin bir parçası haline getirir.

Lenin, ulusal sorun konusunda komünistlerin programının yalın ve açık olması gerektiğinin altını çizerek şunları yazıyor. *“...açık ve tam bir ifade ile kaleme alınmış bir programda, ezilen ulusların*

kurtuluşunu istemeliyiz ve bu, havada, genel sözlerle, içi boş lafebelikleriyle ve sorunu geleceğe, sosyalizmin gerçekleştiği zamana “erteleyerek” olmamalıdır. Nasıl ki, insanlık sınıfların ortadan kalktığı döneme ancak ezilen sınıfın diktatörlüğünün sürdüğü bir geçiş dönemini aşarak ulaşabilirse, ulusların kaçınılmaz olan bütünleşmesine de, ancak bütün ezilen ulusların kurtulduğu, yani ezen ulustan ayrılma özgürlüğüne kavuştuğu bir geçiş dönemini aşarak varabilir.” (15)

Sovyetler Birliğinde, ulusal sorunun çözümünde yaşanan kimi olumsuzluklar ve 70 yıllık Sovyet deneyiminin ardından yaşananlar, “ayrı devlet örgütlenmesi, sorunun çözümünde daha sağlıklı sonuçlar verebilir miydi?” sorusunu da tartışmaya açıyor.

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'nın Reddi Kültürel Özerklik

Ulusal kültürel özerklik, burjuva ulus teorisinin işçi hareketi içindeki uzantısıdır. Dayanağını, ulusu dil ya da kültür birliği olarak tarif eden burjuva ulus teorisinden alır. Bu teoride ulus, dil ya da kültür birliği olarak ele alınır, çözüm de kültürel özerklikte görülür. Bilinen bir şeydir, sınıflı toplumda kültür de sınıflıdır. Burjuva öğelerle birlikte henüz gelişme halindeki proleter öğeleri de içerir. Ancak burjuva kültür sadece ulusal kültürün bir ögesi olarak kalmaz, aynı zamanda onun egemen biçimidir de. Burjuvazi en çok da bu kültüre dayanarak ideolojisini toplumun diğer sınıflarına taşır. Başka uluslar ve diller karşısında, ezen ulusun ayrıcalıklarını korumaya ve genişletmeye çalışır.

İşçi sınıfının kültürü enternasyondur. Her ulustan işçi sınıfına ait olan kültürel öğelerin bir bütünlüğüdür. Bu kültür, sınıf mücadelesi içinde burjuva ideolojisiyle, milliyetçilikle çatışarak oluşur ve gelişir. İşçi sınıfı, kendi koşulları içinde, egemen burjuva kültürünün ve bu kültürün özünü oluşturan, milliyetçiliğin etkisi altındadır ve onun taşıyıcısıdır. Bu yüzden kültürel özerklik, ulusal sorunda egemen ulus burjuvazisinin, hemen hiçbir riske girmeden, kabul edebileceği bir çözümdür.

Ulusal kültürel özerklik mevcut devlet sınırlarının mutlaklığını, burjuvazininin çok korktuğu, işçi sınıfını, yola getirmek, kendine tabı kılma için, sürekli başvurduğu “devletin bölünmez bütünlüğünü” garanti altına alır.

Bu yüzden, sosyalist bir sosa bulandırılrsa da, kültürel özerklik egemen sınıfın kültürüne dayandığı, mevcut devlet sınırlarını değişmez olarak kabul ettiği, ezen ulusun ezilen ulus üzerindeki ayrıcalıklarını koruduğu, ezilen ulusun siyasal statüsünde hiçbir

değişikliğe yol açmadığı, işçi sınıfının milliyetçiliğe karşı uyanıklığını körelttiği, savaşımını baltaladığı için ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının reddi olarak en ehvenişer burjuva çözümdür.

Sosyalizm ve Yurtseverlik

Milliyetçilik, burjuva ulus devlet inşasının ideolojik harcıdır. Eşitlik, özgürlük ve kardeşlik sloganlarının altındaki gerçektir. Milliyetçilik ulus devletin inşası ve gelişmesi sürecinde, ulusun burjuva çıkarlar temelinde birleştirilmesinde, burjuva hegemonyanın oluşumunda, ulusal pazarın başka sermayelere karşı korunmasında, sermayenin birikimi ve merkezileşmesinde, uluslararası pazarda rekabetin sürdürülmesinde, başka ulusların işgali ve ilhakında, halkların burjuva çıkarlar uğruna katledilmesinde, burjuvazinin temel ideolojik dayanağıdır. Ulusal çıkarlar adına dünya işçi sınıfının birliğine sokulmuş bir kamadır.

Burjuvaziyle, burjuva ideolojisi tarihsel süreçte paralel olarak gelişirler. Yurtseverlik ve milliyetçilik, bu ideolojinin iki temel tarihsel biçimleridir. Yurtseverlik, doğuş halindeki ulus-devletin burjuva ideolojisidir. Savunmacıdır, ulusal ayrıcalıkların, ulus devlet sınırlarının ve iç pazarın korunmasını temel alır. Milliyetçilik, burjuva ideolojisinin tekelci kapitalizm dönemindeki saldırgan biçimidir. Başka uluslar aleyhine, ayrıcalıklar, işgaller ve ilhaklar peşinden koşan, burjuvazinin ideolojisidir. Burjuva ideolojisinin tarih içindeki bu konumu, milliyetçilikten farklı olarak, yurtseverliği, sosyalist harekette, en müphem ve en tartışmalı kavramlardan biri haline sokmuştur.

Tartışmayı yaratan temel olgu, yurt ve yurt sevgisinin tek tek bireyler açısından ifade ettiği anlamla, yurtseverliğin sınıfsal anlamının, zıtlığıdır. Birincisinde doğal olan, ikincisinde ideolojik bir biçime bürünür. Birincisinde yurt, insanın dış doğayla, doğup büyüdüğü coğrafyayla, kısaca, kendi doğal varlığıyla ilişkisidir. İşçi ve emekçilerin yurtla ilişkisi, tümüyle bu doğal ilişkiyi ve bu ilişkideki duyguyu ifade eder. İkincisinde ise, yurtla olan ilişki sermaye aracılığıyla kurulur. Bu ilişkide yurt, sermayenin üretim ve gerçekleşme koşullarını ifade eder. Bu anlamda sermayenin yurtla ilişkisi aynı zamanda, bir mülkiyet ve egemenlik ilişkisidir. Burjuvazi, yurtseverliği kullanarak, kendini yerleştirentek, ulusallaştırır. İşçi ve emekçilerde yarattığı yanılsamayla, iç pazarda, yabancı sermaye karşısında rekabet üstünlüğünü korur. Tepkileri yabancı sermayeye yönlendirerek, egemenliğini sürdürür.

Yurtseverlik, 1848 devrimlerinden kalan ve bu tarihten sonrada, bur-

juvazinin işçi sınıfını denetim altında tutmasının en önemli ideolojik silahlarından biri olagelmıştır. İşçi sınıfı, 1848'den sonra, Marks gibi söylersek, ilk “yurtseverce yanılısamayı” 1870’de Fransa-Prusya savaşında yaşadı. Alsas-Loren’in ilhakı için yürütülen bu savaşta, Fransız sosyalistleri,(Blanquive diğerleri) Marks ve Engels’in bütün uyarılarına rağmen, Fransız işçi sınıfını, “yurt tehlikesidir” sloganıyla, burjuvazi adına savaşımaya çağırdılar. İşçi sınıfı yurtseverliğin gerçek yüzünü, Fransız burjuvazisi, Alman burjuvazisiyle anlaşarak, silahı işçi sınıfına çevirdiğinde anladı. İşçi sınıfı, silahsızlandırılma girişimini, Komün ilanıyla yanıtladı. Ancak bu bile işçi sınıfı içinde kök salmış “yurtseverce yanılısamaları” dağıtmaya yetmedi. Ulusal birlik konusunda, bönce hayaller beslemeyi sürdürdü. “*Düşmanı ortadan kaldıracak yerde, proletarya, onların üstünde manevi etkide bulunmaya çalıştı.*” Proleter iktidarın yanı başında burjuva iktidarın varlığını sürdürmesine izin verdi. Burjuvazi, proletaryadaki bu “yüce yurtseverlik duygusundan” yararlanarak, zaman kazandı; birkaç ay önce kıyasıya savaştığı Alman burjuvazisiyle birleşerek, Komünü ezdi. İşçi sınıfının “yüce gönüllülüğü” ve hümanizmi, ona karşı dizginsiz bir terör olarak döndü.

Komün sadece, yarattığı eserle, ilk işçi devleti olma özelliğiyle değil, hata ve zaaflarıyla da, işçi sınıfı tarihinde bir dönüm noktası oldu. Her şeyden önce, işçi sınıfıyla burjuvazi arasındaki kavgaın ulusal değil, karşıt sınıfların bütün güçleriyle içinde yer aldıkları, uluslararası bir kavga olduğunu ortaya koydu. Bu kavgada, burjuvazi arasındaki rekabet, çelişki ve çatışmaların görelisi, işçi sınıfı karşısındaki birliklerinin ise, mutlak olduğunu, yurtseverlikle sosyalizmin birbiriyle bağdaştırılamayacağını, birinin diğerinin reddi olduğunu, işçi sınıfının emperyalist savaşta devrimci taktığının iç savaş olması gerektiğini, iç savaşta zafere ancak, burjuvazinin ulusal ve uluslararası iktidarı yerle bir edilinceye kadar savaşın sürdürülmesiyle garanti altına alınabileceğini gösterdi.

Komünün bu zengin deneyiminin, sınıf hareketini “yurtseverce yanılısamalardan” arındırmaya yetmediği, 1914’te emperyalist savaş patlak verdiğinde, Bolşevikler hariç, II. Enternasyonal’in hemen bütün partileri bu savaşta, “anayurt savaşı” adı altında, kendi burjuvalarını desteklediklerinde ortaya çıktı. Komün’de Fransız sosyalistlerinin üstlendiği rolü, bu kez, Alman sosyal demokratları, Blanqui’nin rolünü de Kautsky üstlendi. Komün’de yanılıgı olan yurtseverlik, paylaşım savaşında ihanete dönüştü. “Yurtseverce yanılısama” I. Enternasyonal’in sonu olurken, “anayurt savaşı” da, II Enternasyonal’in iflası oldu.

Bolşevik Parti, Komün deneyimlerinin yolunu izleyerek, emperyalist savaşta kendi burjuvazisini desteklemeyi reddederek, savaşı iç savaşla karşılayarak zafere ulaştı. Zaferini, sınıf mücadelesinin devrimci geleneği üzerine, yeni devrimci bir enternasyonal, komünist enternasyonalı kurarak taçlandırdı.

Ekim devriminden sonra yurtseverlik, ulusal mücadeleler alanında, “anti-emperyalizm” payesiyle, burjuva hareketlerin desteklenmesi biçiminde komünist harekete de sızdı. 1930’lu yıllarda, “faşizme karşı burjuva demokrasinin savunulması” olarak varlığını sürdürdü. II. Paylaşım savaşında, “faşizme karşı yurt savunması” taktiğiyle, sosyalizm ile burjuva ideolojisi arasında köprü oldu. Komünist Enternasyonal, “faşizme karşı” burjuvaziyle uluslararası ittifak uğruna, emperyalist savaşta iç savaşa dönüştürme taktiğinden vazgeçerek başa döndü, II. Enternasyonal’e dönüştü.

Sovyetler Birliğinin, paylaşım savaşında, sosyalizm savunuculuğu yerine, anayurt savunuculuğunu öne çıkarması, “ulusal sosyalizme” kapıyı açarak, yurtseverliğin, sosyalizm içine iyice yerleşmesini daha da kolaylaştırdı. “Ulusal sosyalizm”, savaş sonrasında, “kapitalist olmayan kalkınma” ve “anti-tekel” mücadeleler biçiminde varlığını sürdürdü. Yurtseverliğin, sosyalizmi kemirme süreci, Sovyetler Birliğinin çökmesinden sonra, Komünist partilerin ulusallaşmasıyla, tamamlandı.

Sınıf mücadelesi tarihi boyunca yurtseverlik, burjuvazi tarafından, sosyalizme karşı etkin bir silah olarak kullanıldı, kullanılıyor. Sınıf mücadelesinde, burjuvaziye destek olan yurtseverce her yanılısana, sonuçta, işçi sınıfına burjuva terör olarak döndü.

Öte yandan, yurtseverlik, dün olduğu gibi bugünde, emperyalist işgal ve ilhaklara karşı haklı savaşlarda, önemli bir mücadele aracı olmaya devam ediyor. Komünistlerin, halkların işgal ve ilhaklara karşı yürüttükleri haklı mücadelelerini desteklemesi, yurtseverliği burjuva ideolojisi olmaktan çıkarmaz. Komünistlerin işgal ve ilhaklara karşı mücadeleleri desteklemesi, onların, bu mücadelelerin siyasi içeriğini, programlarını, hedeflerini desteklediği anlamına da gelmez.

Ulusal Sorunda Burjuvazinin En Önemli Silahı Milliyetçilik

Ulusal sorun söz konusu olduğunda, milliyetçilik, çok daha karmaşık ve etkin bir rol oynar. Ulusal mücadele, içinde farklı sınıfların farklı çıkarlarıyla yer aldığı bir mücadeledir. Ezen ulus burjuvazisi, devlet

olmanın ayrıcalığını ve elinin altındaki her türlü aracı (medya, din, okul vb.) kullanarak, ezilen ulusun mücadelesine karşı milliyetçiliği yaygınlaştırarak, işçi sınıfı arasında ulusal bölünmeler, düşmanlıklar yaratarak, kendi ayrıcalıklarını güvence altına almaya çalışırken, ezilen ulus burjuvazisi de ulusal baskı ve aşağılanmaya karşı ezilen ulus işçi ve emekçilerinde oluşan haklı tepkileri (anlaşılır tepkileri), milliyetçi bir kanala akıtarak, ezen ulus burjuvazisi ile gerici uzlaşmalar yapabilmek için kullanır. Ezilen ulusun mücadelesi ne kadar gelişirse, ezen ulus burjuva milliyetçiliğinin şiddeti de, o kadar artar. Ezen ve ezilen ulus burjuvazisi arasındaki gerici ittifak da, o kadar güçlenir. Ulusal kültürel özerklik de bu gerici ittifakın buluşma noktası olarak, o kadar öne çıkar.

İşçi ve emekçilerin birliğini baltalayan, onları birbirine düşmanlaştıran bu çift taraflı milliyetçiliğin panzehiri, ezen ve ezilen ulus işçilerinin birliği ve birlikte mücadelesidir. Ezen ulus komünistlerinin görevi, bu birliğin önünde başlıca engel olarak duran, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, ikircimsiz olarak savunmak, “milli sınırlar”, “devletin çözülmesi” ve “devletin bölünmez bütünlüğü” adı altında yürütülen ve büyütülen milliyetçi tepkiler karşısında geri adım atmadan, her türlü ulusal ayrımcılığa karşı çıkararak, ezilen ulusun ayrılma, ayrı bir devlet kurma hakkını savunmak, işçi sınıfını bu ruhla eğitmektir. Bu aynı zamanda milliyetçiliğin yaratmaya çalıştığı ulusal güvensizliğin ve önyargıların kırılmasının da önkoşuludur.

Buna karşın ezilen ulusun komünistlerinin görevi, ezen ulus burjuvazisine karşı, ezilen ulusta oluşan haklı kinin, milliyetçi bir karakter kazanmasına ve ezen ulus işçi sınıfına yönelmesine izin vermemek, ezen ve ezilen ulus işçilerinin omuz omuza mücadelesini savunmaktır.

Sınıf Savaşımı ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı

İşçi sınıfının çıkarları ve amacı, siyasal demokrasinin bütün diğer sorunlarında olduğu gibi, ulusal sorunda da, ulusal kurtuluşla, toplumsal kurtuluş arasında bağ kurmayı, ulusal kurtuluşu toplumsal kurtuluşa bağlamayı zorunlu kılar. İşçi sınıfı bu bağı, sorunu görmezlikten gelerek, atlayarak, ya da ezilen ulusa o mutlu günün gelmesini beklemeyi öğütleyerek değil, ulusal sorunun proleter çözümünün yer aldığı devrimci programı aracılığıyla kurar. Bu programın temel ilkelerini daha önce de belirtildiği gibi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ve işçilerin kapitalizme karşı birliği oluşturur.

Ancak programlar izlenecek yolu ortaya koysalar da sonucu, o programlara hayatiyet kazandıracak olan sınıf mücadelesi belirler.

Burjuva seçenекle (ulusal kültürel özerklik ya da burjuva ulus-devlet), proleter seçenек (ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ve sosyalizm), ulusal mücadelenin iki olası sonuçlarıdır.

Bunlardan hangisinin üstün geleceği, uluslararası güç dengesine, sınıfların karşılıklı konumlanmasına ve güç ilişkilerine bağlıdır. İşçi sınıfının mücadelesi de, bu seçeneklerden hangisinin gerçekleştiğine bağlı olarak yeniden şekillenir.

Tarihte hiçbir sorun onu ortaya çıkaran maddi temel belirli bir gelişmişlik düzeyine ulaşmadan kendini ortaya koymaz; yine aynı şekilde, hiçbir sorun onu çözecek güçler tarih sahnesinde, mücadele alanında, yerlerini almadan çözülemez. Hiçbir mücadele ve o mücadeleye yön veren ilkeler, ortaya çıkan sonuçlardan kalkılarak yargılanamaz.

Bunlar sosyalizm mücadelesi için olduğu kadar, ulusal mücadele için de doğrudur. Sınıf mücadelesinin bir alanı olarak ulusal mücadelede, sonucu belirleyen, bu mücadeleye yön veren, işçi sınıfının, ulusal mücadeleyle, sosyalizm mücadelesini birbirine nasıl bağlayacağını gösteren ilkeleri değil, bu ilkeler doğrultusunda yürütülen savaşımdır. Bunu atlayarak, sonuçlar üzerinden ahkâm kesmek, olası olumsuz sonuçlardan kalkarak ilkeleri yargılamak, bunları ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetmek için bir gerekçe olarak kullanmak, mücadele kaçkınılığıdır; egemen ulus burjuvazisine teslim olmaktır. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunmak, bu hakkın kullanılmasının ortaya çıkaracağı her sonucu savunmak değildir. Olası olumsuz sonuçlar, elbette komünistlerin dikkat odağında olmalıdır. Ancak mücadeleden kaçmak için değil, mücadeleyi daha bir kararlılıkla yürütmek için.

İşçi sınıfının bütün birleştirici ve devrimci çabalarına karşın, uluslar ve halklar, milliyetçilik zehiriyle zehirlenerek, kendi kan emicilerinin, burjuvalarının peşinden koşuyorlarsa, Finlandiya örneğinde olduğu gibi, işçi sınıfının buna karşı yapabileceği tek şey, mücadelesini yanlışlıklardan ve zaafardan arındırarak daha bir kararlılıkla sürdürmektir. İşçi sınıfının bütün mücadele tarihi boyunca yaptığı da budur.

Engels'in haklı olarak belirttiği gibi, *"kendi kurtuluş sürecinde herhangi bir sömürge savaşı yürütemeyecek" olan "utkan proletarya, öyle yaparak hiçbir yabancı halka mutluluk dayatamaz."* (16)

Kapitalizmin Tarihsel ve Doğal Sınırlarına Dayandığı Günümüzde Ulus Devlet ve Ulusal Sorun

Lenin, kapitalizmin tarihsel gelişimindeki iki temel eğilimi şöyle açıklıyor:

“Kapitalizm gelişmesi sırasında, ulusal sorun konusunda iki tarihsel eğilimi gösterir. Birincisi ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin uyanışıdır; her türlü ulusal baskıya karşı savaşım, ulus devletlerin yaratılmasıdır.

İkincisi, uluslar arasında her türlü ilişkilerin gelişmesi ve çoğalmasındır; ulusal çitlerin yıkılması ve sermayenin, genel olarak iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin vb. enternasyonal birliğinin yaratılmasıdır.

Bu iki eğilim, kapitalizmin evrensel yasasını oluşturur. Kapitalist gelişmenin başlangıcında birinci eğilim egemendir, ikinci eğilim olgunlaşmış olan ve sosyalist bir topluma doğru dönüşmeye doğru yol alan kapitalizmin niteliğidir.”(17)

Lenin’in sözünü ettiği bu ikinci eğilim, bugün, ulus devletin varlık koşullarını sorgulayacak bir noktaya kadar ulaşmıştır. Üretici güçlerdeki gelişme, bilimin doğrudan bir üretici güç haline gelmesi, sermaye birikimi ve merkezileşmesinin ulaştığı kontrol edilemez düzey, meta üretimindeki çeşitlenme, yaygınlaşma ve yığınsallaşma, meta ve sermaye pazarının entegrasyonu, rekabetin uluslararası alanda ulaştığı boyutlar, zaman ve mekanda önemli değişmelere yol açan iletişim ve ulaşım sektöründeki gelişmeler...

Bütün bunlar, ekonomide ve toplumsal yaşamda evrenselleşmenin, enternasyonalizasyonun gelişmiş, yeni bir düzeyini belirliyor. Evrensel ölçüde, ulusal, bölgesel, kültürel farklılıklar azalırken, benzerlikler çoğalıyor. Biçimi ne olursa olsun, ulus devletler arasındaki farklar silikleşiyor.

Ekonomi ve siyasetteki bu merkezileşme eğilimine, kapitalist dünyada, uluslararası yasalar aracılığıyla oluşan bir dizi tek biçimli kurumun (Dünya Bankası, DTÖ vb.) ortaya çıkması eşlik ediyor. Bu durum sermaye ile onun, toplumsal – siyasal örgütlenme biçimi olan ulus devlet arasındaki çelişkiyi de büyütüyor.

Sermaye kendi hareketi içinde, kendi üretim ve gerçekleştirme koşulları ile savaş halinde, tarihi rolünü oynuyor, taşıdığı bütün eğilim ve çelişkilerle yeni bir uygarlığın yolunu döşüyor.

Birdönemkapitalizminserpiligelişmesinisağlayanulusdevlet,bugün artık sermayenin sınırsız büyüme eğiliminin önünde ayakbağı oluyor. Sermayenin toplumsal ve siyasal örgütlenme biçimi, onun engel haline geliyor.

Kapitalizm, çelişkileri, karşıt eğilimleri ve güçleriyle aşmaya çalıştı-

ğı, ama aşarken büyüttüğü ayakbağlarıyla, tam bir çıkmaz sokağa girmiş durumdadır. Bu çıkmaz sokakta, başta insan olmak üzere her şeyi yabancılaştırıyor ve çürütüyor, sorun ve pislik üretiyor. Bu aslında, tarihsel ömrünü tamamlamış kapitalizmin, tarihsel süreçteki fiili varlığıdır. Bu fiili varlığın gizi, kendi dinamizminde değil, işçi sınıfının güçsüzlüğündedir.

Kapitalizm ulus devletler biçiminde örgütlenmiş bir dünya sistemidir. Bu sistemde devletlerarasındaki ilişki, sermaye üzerine kurulu bir güç-bağımlılık ilişkisidir. Bağımlılık ilişkisinin genel olarak ekonomik zora dayanması, diğer zor biçimlerinin kullanılmadığı anlamına gelmez; tersine, dünyanın emperyalist devletlerarasında pazar ve alan olarak bölüşülmesi, ekonomik zor yanında, siyasi ve askeri zora dayanır; ilhak ve işgalleri içerir. Kapitalizm, dünyayı ezen-ezilen, sömüren-sömürülen olarak bölen bu ilişkiyi, devletlerin siyasi bağımsızlığı maskesi altında gizler. Emperyalist devletler aynı zamanda, henüz siyasi bağımsızlığını kazanamamış ulusların ulusal mücadelelerine, destekleme adı altında müdahale ederek, birbirine karşı paylaşım aracı olarak kullanır. Çıkarlarına göre bazen ezilen ulusu, bazen de ezen ulusu destekleyerek bağımlılık ilişkilerini pekiştirir.

Lenin'in de belirttiği gibi, “...bir emperyalist devlete karşı ulusal kurtuluş savaşımından, bazı durumlarda bir başka ‘büyük’ devlet tarafından aynı ölçüde emperyalist amaçları için yararlanılması hali de sosyal demokratların, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetmelerine neden olmaz.” (18)

Bütün bunlardan çıkan sonuç, kapitalizm bir ulus devletler sistemi olarak varlığını koruduğu, yani kapitalizm dünya egemen sistem olarak var olduğu sürece ulusal baskı ve istisna da olsa, bakiye de olsa, ulusal sorun var olmaya, buna karşı mücadeleler de, uluslararası konjonktürdeki değişmelere bağlı olarak, bazen gerileyerek, bazen de yükselerek varlığını sürdürmeye devam edecektir. Ve işçi sınıfı hiçbir ülkede, devrimin ve sosyalizmin çıkarları uğruna, bağımsız siyasal bir güç olarak, bu mücadelelere dahil olmaktan ve öncülük etmekten geri durmayacaktır.

Dipnotlar:

- 1- F. Engels- Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni Sol Yayınları. say.237
- 2-Jozef Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, Sol Yayınları, ikinci baskı, Kasım 1977, s. 15.

- 3-Karl Marx, Ücret Fiyat ve Kâr, Marx-Engels, Seçme Yapıtlar, Cilt II, Sol Yayınları, birinci baskı, Temmuz 1977, s. 71-72.
- 4-K. Marx –F. Engels, Sömürgecilik Üzerine, Sol Yayınları, s. 358.
- 5-A.g.e., s. 359.
- 6-Rosa Luxemburg, Ulusların kendi Yazgısını Tayin Hakkı ve Özerklik, Belge Yayınları, birinci baskı, Ocak 2010.
- 7-A.g.e., s. 122.
- 8-A.g.e., s. 101.
- 9-A.g.e., s. 102.
- 10-A.g.e., s. 127.
- 11-V.I.Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, dokuzuncu baskı, Ağustos 1998, s. 117.
- 12-A.g.e., s. 13.
- 13-A.g.e., s. 137.
- 14-A.g.e., s. 138.
- 15-A.g.e., s. 138.
- 16-K. Marx-F. Engels, Sömürgecilik Üzerine, Sol Yayınları, s. 263.
- 17-V. İ. Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, s. 24.
- 18-A.g.e., s. 140.

Siyasi Gazete
Eylül 2015
Söz ve Eylem'in
ekidir-2
Fiyatı 1 TL

İşbaşı

Başkaldır
Ücretli
Köleliğe
Son Ver!

Kirli Savaş mı, Kürt Halkının Haklı Savaşı mı?

90'lı yıllar boyunca en çok atılan sloganlardan birisidir; "Kirli Savaşa Hayır!" Sloganının atılmasının sebebi, 90' sonrasında Kürt halk hareketinin hızla yükselişe geçmesi ve T.C.'nin inkarcı politikalarını reddederek Kürdistan illerinde tobağa çıkmaya çalıştığı uyguladığı "gayri nizami" savaş yöntemleridir.

"Kral" Gerçekten "Çıplak"

Burjuva ideolojuları ve reformist solun devletin niteliği ve işlevi konusunda Marksizm'e yönelttikleri eleştirilerden biri de, Marksizm'in bütün vurguyu devletin baskı kurumlarına yaptığı, dolayısıyla parlamento, hükümet gibi temsil kurumları önemsemediğidir.

Gerçekte Marksistler açısından devletin belirleyici aygıtı baskı aygıtıdır; polistir, ordudur, özel silahlı örgütlenmelerdir, mahkemelerdir, hapishanelerdir. Bu vurgu devletin bürokratik ve ideolojik aygıtlarının önemsiz olduğu, bir işe yaramadığı anlamına gelmiyor. Tersine devlet, egemen sınıfın egemenlik aracı olma işlevini baskı ve ideolojik aygıtlarıyla bir bütün olarak yerine getirir. Baskı aygıtı olmadan egemen sınıf egemenliğini koruyup sürdüremez; ideolojik aygıt ve temsil kurumları (parlamento, hükümet vb.) olmadan devlet kendini geliştiremez. Egemen sınıfın hegemonyasını kuramaz. Ideolojik aygıtın ve temsil kurumlarının görevi devletin gerçek işlevini maskeleyerek egemen sınıfa hizmet eden aygıtı halkın aygıtı olarak tesvilleştirir. Ideoloji bu işlevi en başta hukuk ideolojisiyle yerine getirir. Hukuk sanki devletin kuruluş ilkesiymiş gibi bir mistifikasyon yaratarak, belirleyici iradenin egemen sınıfın iradesi olduğu gerçeğini devletin üzerinde yükseldiği ilişkiyi gizler. Sanki aygıtın (ordunun, polisin, hapishanelerin) zorunluluğu si-
egemen sınıfın (burjuva sınıfın egemenli-
gen) kuralıdır. Sınıfa kamusal bir rol verir.
aygıtın egemen sınıfın egemenliğinin" zorunlu koşulu
devletin iradesiyle, sınıfa genel oy ve temsili
devletin iradesiyle. Halkın yöneticilerini
devletin iradesiyle seçtikleri tarafından
devami sayfa 2'de

ÇIKMIŞ

Asgari Ücret Güçlü Bir Mücadele Alanı

Asgari ücret bin TL olursa, firmalar batar

Bugüne kadar asgari ücret mücadelesinin öncünü sendikacılar, komünistler, Kürt devrimci demokratları da dahil bir türlü kavrayıp sınıfın burjuvaziye karşı mücadele alanı haline getiremedi.

devami sayfa 5'te

6-Ağustos'un Nümayiş Gecesi Tahrikâtı Değişti?

6-Ağustos'ta yaşanan ve başta Grekler ve Ermenilerle yağmalama olaylarının üzerinden 60 yıl geçti. 60 yıl önce yaşananlar Türk devleti açısından hiç bir şeyin değiştiğini göstermiyordu.

devami sayfa 4'de

- Emekçi Sınıfın "Yasadışı İnsanları" sayfa: 5
- Genç Sosyalist sayfa: 9
- Toplumsal Gündem Sayfa:6-7
- Dünyadan Sayfa: 10
- Daha Çok Çalışıp Daha çok Yoksullaşmak arka sayfa

Oku - Okut

mesele gerçekten üç-beş ağaç değil!

NIKEL İÇİN DOĞADAN VAZGEÇME!

"ya ölü yıldızlara
hayatı götüreceğiz!
ya dünyamıza
inecek ölüm"!

LİBER KİTAP

**Kitapçılarda
Söz ve Eylem Bürolarında**